The Journal of
THE TANJORE SARASVATI MAHAL LIBRARY

MAHARAJA SERFOJI'S SARASWATHI MAHAL LIBRARY, THE TANJORE TANJORE.
RECEIVED.
21 SEP 1962

EDITED BY
S. GOPALAN, B. A., B. L.,
Honorary Secretary,
T. M. S. S. M. Library, Tanjore.

Vol. XVI **No. 2**

PUBLISHED WITH THE PERMISSION OF
THE ADMINISTRATIVE COMMITTEE OF THE LIBRARY.

A. C. 1962. Śaka 1884.

Annual Subscription Rs. 4.

The following back numbers of the Journal of The Tanjore Sarasvati Mahal Library, are available for sale :—

Vol.	VIII.	Parts I, II & III.	Price Rs. 2/-
,,	IX.	,,	... 2/-
,,	X.	,,	... 4/-
,,	XI.	,,	... 4/-
,,	XII.	,,	... 4/-
,,	XIII.	,,	... 4/-
,,	XIV.	,,	... 4/-
,,	XV.	,,	... 4/-

(Postage Extra)

As only a very few copies are available, book your orders early.

Copies can be had of :—

The Honorary Secretary,

T. M. S. S. M. Library, Tanjore.

(Madras State)

The Journal of
THE TANJORE SARASVATI MAHAL LIBRARY

EDITED BY

S. GOPALAN, B. A., B. L.,

Honorary Secretary,

T. M. S. S. M. Library, Tanjore.

Vol. XVI No. 2

PUBLISHED WITH THE PERMISSION OF
THE ADMINISTRATIVE COMMITTEE OF THE LIBRARY.

A. C. 1962. Śaka 1884.

Annual Subscription Rs. 4.

CONTENTS

No.		Pages.
1.	Editorial	
2.	தஞ்சை வெள்ளைப் பிள்ளையார் குறவஞ்சி — வித்துவான் திரு. வீ. சொக்கலிங்கம்.	17—32
3.	निघण्टुसमुच्चयः — Sri P. V. Varadarāja Śarma, M. A.	45—52
4.	मुद्राराक्षस नाटक (सार) प्रतापसिंह राजा विरचित — Sri S. Gaṇapathi Rao.	21—28
5.	தன்வந்தரி வைத்யம் (இரண்டாம் பாகம்) — Dr. S. Veṅkaṭarājan, L. I. M.	217—224
6.	नवग्रहचरितं नाम नाटकम्-घनश्यामकविविरचितम् — Sri S. Jagadīśan, M. A., and Sri V. Sundara Śarma	17—24
7.	मीमांसाशास्त्रगुच्छः—पूर्वमीमांसाधिकरणसंक्षेपः —Sri N. S. Dēvanāthāchāriar	1—8
8.	आपस्तम्बस्मार्तप्रयोगः —Sri S. Sundarēśa Śāstri and Sri V. Sundara Śarma	45—48
9.	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी-भट्टोजीदीक्षितकृता An Analysis in English by late Sri P. V. Nāganātha Śāstri (continued from Vol. XVI. No. 1.) —Sri N. S. Dēvanāthāchāriar	199—206
10.	Minor works of Sri Venkatāchariar 3. दण्डकः 4. रघुनन्दनविरुदावलिः —Sri N. S. Dēvanāthāchariar	25—32
11.	மதிப்புரை—ஆலய விக்கிரக நிர்மாண ஆயாதி சிற்ப இரகசியம் —Sri V. Sundara Śarma	1—2
12.	Notes on Manuscripts :—'Adieu of Sadāśiva–Sadāśivāryā'. —Sri P. V. Varadarāja Śarma, M. A.	3—6
13.	மோடிப்பலகணி—1. நாணயங்கள் —வித்துவான் திரு. வீ. சொக்கலிங்கம்	7—15
14.	Our Exchanges	1—2

THE JOURNAL OF THE TANJORE SARASVATI MAHAL LIBRARY

Vol. XVI | A. C. 1962 | Śaka 1884 | No. 2

EDITORIAL

In this issue of the Journal of the Saraswathi Mahal Library will be found included the first instalment of a series of articles entitled 'Modi Palagani' based on historical materials gleaned from Tamil Manuscripts found mixed up with modi records handed over to us by Government. Under the heading 'Nānayangal' in this article the various coins in use during the times of Raja Amarsingh and Serfoji II, covering a period from 1770 to 1830 as evidenced by contemporaneous records are described. It is interesting to learn from these papers that a sum of three panams equivalent to eight annas or fifty naye paise was considered decent enough allowance to a widow for maintenance and that in 1777 the palace staff divided into eight departments were paid in gold coins ranging from 3 pons to 50 pons. It will also be seen that there was a mint in Māyavaram during the rule of Rāja Amarsingh.

We have continued in this issue the serials from previous issue namely Vellai Pillaiar Kuravañji, Nighantu Samuccaya, Āpasthamba Prayoga etc. A new serial under the caption "Meemamsa Sāstra Guccha" relating to the tenets of the Purva Meemamsa School of Philosophy is commenced in this issue. In the section of the Journal devoted to Notes on Manuscripts we have dealt with the paper manuscript available in our library entitled Sadāśivārya. Sadāśiva was a poet and philosopher under Tulaja I and this is considered to be his parting message to his royal patron.

We hope that these features of the Journal will be found useful by the scholarly public.

S. GOPALAN,
Editor.

குறத்தி தலைவியை வியத்தல்.

16. கரும்பனைய மொழியாளே ! கமுகுகழுத் தாளே !!
கால்மூங்கில்கள் ! விழிகுவளை !! கமலமுகத் தாளே !!!
சுரும்பனைய குழலாளே ! இதழ்பவளத் தாளே !!
தோள்கழைகள் முலைமலைகள் துடையரம்பை யாளே !
அரும்பனைய நகையாளே ! அல்குல்படைத் தாளே !!
அஞ்ஞானக் குந்தமரிய அடிபதுமத் தாளே !
விரும்புவிர லைஞ்ஞான்குங் கொழுநனை யணைய
வெள்ளைப்பிள்ளை யார்வரவு மேல்வழுவா தம்மே.

(இ-ள்) கரும்புபோன்ற இனிய மொழியையுடையவளே ! பாக்குமரம் போன்ற கழுத்தையுடையவளே ! மூங்கில்கள்போன்ற கால்களையுடையவளே ! குவளைமலர்போன்ற விழிகளையுடையவளே ! தாமரைபோன்ற முகத்தை உடையவளே ! வண்டுபோன்ற கருமையான கூந்தலையுடையவளே ! பவளம் போன்ற உதடுகளையுடையவளே ! மூங்கில்போன்ற தோள்களையுடையவளே ! மலைகள்போன்ற நகில்களையுடையவளே ! வாழைமரங்கள்போன்ற துடைகளை உடையவளே ! அரும்புகள்போன்ற பற்களையுடையவளே ! (சிறந்த) அல்குலைப் பெற்றிருக்கின்றவளே ! அறியாமையாகிய குதிரை அழியும்படியாக நடக்கின்ற தாமரைமலர்கள்போன்ற பாதங்களைப் பெற்றிருக்கின்றவளே ! உன்னுடைய விரும்பத்தக்க விரல்கள் ஐந்நான்கு (20)ம் உன் கணவனோடு பொருந்தும்படியாக வெள்ளைப் பிள்ளையார் வரவு தவறாது.

பிற உறுப்புகளுக்கு உவமைகூறிய ஆசிரியர் அல்குலுக்கு உவமை கூற வில்லை எனினும் "அரவின் படம்போன்ற அல்குலைப் பெற்றவளே" எனலாம். "புற்றரவல்குல் புனமயிலே போதராய்" (திருப்பாவை–11). இத்தலைவி நடக்கும்போது எழுகின்ற ஒலியால் "அஞ்ஞானம் அழிந்தது, அழிந்தது" என்று சொல்வதுபோல இருந்ததாகக் குறித்து "அஞ்ஞானக் குந்தமரிய" என்றார் போலும்.

'விரலைந்நான்கும் கொழுநனையணைய' என்றது, 'இவளது கைவிரல்கள் 10ம் கணவனது கைவிரல்கள் 10ம் பொருந்தும்படியாகத் தழுவுதல்' எனினும் அமையும்.

"வெள்ளைப் பிள்ளையார் வருவார். அவருடைய கருணையினால் நீ உன் கணவனையடைவாய்" என்பது கருத்தாம். இது முதல் மூன்று பாடல்கள் மிகவும் சிதைந்துள்ளன.

குறத்தி தான் வாழ்க்கைப்பட்ட விதமும் தலைவியின் நிலையும் கூறுதல்.

17. கனக்குறவன் கொண்டுவந்து பரிசமிட்டான் பத்துக்
கழுதைக்குநான் வாக்கப்பட்டேன் காரிகையே கேளாய்!
எனக்கிளையாள் வாக்கப்பட்ட திருநாலுக் கழுதை.
யிவட்கிளையா ளதுவுமில்லை, எப்பொழுது வந்தாள்.
உனக்குமொரு சக்களத்தி ஓவியமாய் வரவும்
உன்னையவள் தள்ளிவிட நெற்றுறியிற் கண்டேன்.
வனக்கிளியே! தஞ்சை வெள்ளை வாரணத்தார் நாளை
வலிமையிலே அசுரர்பெண்ணை மணம் புணர்வாரம்மே!

(இ-ள்) என்னை மணக்கவந்த குறவன் பத்துக்கழுதைகளைக் கொண்டு வந்து கொடுத்துப் பரிசமிட்டான். அவனுக்கு நான் வாழ்க்கைப்பட்டேன். எனக்கிளையாளாகிய இரண்டாமவள் எட்டுக்கழுதைகள் பரிசத்தின் பேரில் வாழ்க்கைப்பட்டாள். (சக்களத்தியும் நானுமாக வாழ்ந்த நாளில்) அவளுக்கும் இளைய மூன்றுமவள் ஒருத்தி அதுவுமில்லாமல் என் கணவனை அடைந்தாள். 'எப்பொழுது வந்தாள்' என்று சொல்வதற்கில்லை.

அம்மே! உனக்கும் ஒரு சக்களத்தி வந்தாள். அவள் உன் கணவனை வசப்படுத்திக்கொண்டு உன்னைத் தள்ளிவிட்டாள். இதனை நான் நெற்றுறியில் கண்டேன். வனக்கிளியே! நாளை வெள்ளைப்பிள்ளையார் வலிமையோடு அசுரர் பெண்ணாகிய வல்லபையை மணம் புரிவார்.

முதலிரண்டடிகளால் "குறவர்கள் கழுதைகளைக் கொடுத்துப்பரிசமிடுதல் பழங்கால மரபு" என்பது தெரியவருகிறது. தலைவியின் கணவன் மூத்தாளிடம் பிள்ளையில்லாக்காரணத்தால் அவளைத் தள்ளிவைத்துவிட்டு, மற்றொருத்தியைத் திருமணம் புரிந்து வாழுகிறான். இளையாளின் மையலில் மயங்கிய தலைவன் மூத்தாளை மறந்து விடுகிறான். தலைவன் பிரிவால் வருந்தும் தலைவியின் நிலையைத் தன் கதையைக்கூறி ஆற்றுகிறாள், குறத்தி.

இவள் குறிசொன்னநாள் பிள்ளையார் பிறந்தநாளாக இருத்தல் வேண்டும். ஒவ்வோராண்டும் விநாயக சதுர்த்தியின் மறுநாள் பிள்ளையாருக்கும் வல்லபைக்கும் திருமணம் நடப்பது வழக்கமாக இருந்துவருகிறது. (இவ்வழக்கம் தஞ்சை வெள்ளைப்பிள்ளையார் கோயிலில் நடைமுறையில் இருந்து வருகிறது.) அசுரர் பெண் வல்லபையாக இருத்தல் வேண்டும். "வல்லபை" என்பாள் மரீசி முனிவருக்கும், தேவவல்லியம்மைக்கும் பிறந்தவள். (விநாயக புராணம் 417ம் பக்கம். கடைசி 6 வரிகள்.) ஆனால் மரீசி முனிவரின் புதல்வர் காசியபர். காசியபருக்குத் திதியின் வயிற்றில் பிறந்தவர்கள் அசுரர்கள் (கலைக்களஞ்சியம்). அதனால் 'அசுரர் குலத்தில் தோன்றியவள் வல்லபை' என்றார் போலும். 'வல்லபை' என்பாள் வெள்ளைப்பிள்ளையாரின் அம்பிகை. இதனைக் கும்பேசர்

குறவஞ்சி 10ம் பாட்டு 3ம் சரணத்தில் காணலாம். 'வல்லபை' என்பாள் சூரபன்மனின் தாய். 'முருகனுக்கும் சூரபன்மனுக்கும் சண்டை நேரிடுங்கால் வல்லபை தன் மகனுக்கு உதவியாக ஆயிரக்கணக்கான வீரர்களைப் பெற்றுக் கொடுத்துக்கொண்டிருந்தாள். போரில் களைத்துப்போன முருகன் தன் அண்ணனாகிய பிள்ளையாரை வேண்ட, அவர் பேருருவங்கொண்டு வல்லபையின் மகப்பெறுவாயிலைத் தன் துதிக்கையால் அடைத்தார். நாணத்தால் தோற்ற வல்லபை, பிள்ளையாரின் அழகில் மயங்கி அவரையே திருமணம் செய்து கொண்டாள், என்பர். அதன்படியும் 'வல்லபை அசுரர் பெண்' என்பது பெறப்படுகிறது.

குறத்தி தலைவியின் எதிர்காலம் கூறுதல்.

18. சக்களத்தி வயிறடைக்க, உன்வயிறு திறக்கத்,
தலைவருந்தன் கைவசமாய்த் தழுவிவாழ்ந் திருக்க,
மக்களைநீ பெற்றெடுக்க, மாமிவா யடைக்க,
மச்சினிமார் கொழுந்தன்மார் வாய்திறவா திருக்க,
ஒக்கவரு ஓரகத்தி மார்களுனை வணங்க,
ஒண்டொடியே! மருந்துண்டை உன்னுணை தருவேன்.
கைக்குழந்தை தனக்குமுலை சுரக்குதில்லை யெனக்கு
கஞ்சிவார் தஞ்சைவெள்ளைக் கணபதியார் திருவே.

(இ-ள்) தஞ்சை வெள்ளைப்பிள்ளையாரின் செல்வமே! உனது சக்களத்திக்குக் குழந்தையேயில்லை. உன் வயிற்றில்தான் குழந்தைகள் உண்டாகும். (உன் தலைவன் உன்னுடனே கூடி) நீ பலகாலம் வாழ்வாய். மக்களைப் பெற்றெடுப்பாய் இதுவரை உன்னைக் குறைகூறிவந்த மாமியார் வாயடைக்கும் படியாகவும், மச்சினிமார், கொழுந்தன்மார் முதலானவர்களும் வாய்திறவா திருக்கவும், ஓரகத்திகள் உன்னை வணங்கவும், ஒண்டொடியே! உனக்கு மருந்து உருண்டை தருகிறேன்; உன்னுணை அது பலிக்கும். எனக்கு முலைப்பால் சுரப்ப தில்லை. ஆகவே எனது கைக்குழந்தைக்குக் கொஞ்சம் கஞ்சி ஊற்று.

தலைவன் இளையாளோடும் சிலகாலம் இருந்து 'அவளுக்கும் குழந்தை உண்டாகவில்லை' என்று தலைவியிடம் வந்து சேருவான். அதனால் இதுவரை குறைகூறிய 'மாமி, நாத்தனார், கொழுந்தன்மார், ஓரகத்திகள் எல்லோருடைய வாயும் அடங்கும்படியாக மக்களைப்பெறுவாள்' என்றாள். மருந்து உருண்டை கொடுத்தல் குறத்தியர் இயல்பு. அது கருத்தரிக்கச் செய்யுமாம். 'மச்சினிமார்' என்றது நாத்தியரைக் குறிக்கும்.

குறத்தி குறி கூறுதல்.

19. கொக்குமணி யக்குமணி வக்காவின் மணியுங்
குட்டிநரிக் கொம்புடனே குளிசங்கட்டி தருவேன்.

சக்களத்தி கீழ்விழுவா ளுன்பேச்சு மேலாம்.
சந்ததமு நின்கணவன் உன்னுடனே வாழ்வான்.
பக்குவத்தி பாலகனூர் பதினாறும் பெறுவை.
பாக்கியமும் பெறுவையதில் பெண்மூன்றும் பெறுவை.
கைக்குளொரு நெல்பிசைந்து கையில்விழ உதிர்ப்பேன்.
கைநிறையில் தஞ்சைவெள்ளைக் கணபதியார் திருவே.

(இ-ள்) கொக்குமணி, அக்குமணி, வக்காமணி ஆகிய மணிகளும், குட்டி நரிக்கொம்பும்கொண்டு குளிசம் கட்டி நான் தருகிறேன். இவைகளை நீ வைத்திருந்தால் உன் சக்களத்தி பேச்சு கீழாகும்; உன் பேச்சை எல்லோரும் கேட்பார்கள். எப்பொழுதும் உன் கணவன் உன்னுடனேயே வாழ்வான். மேலும் தஞ்சை வெள்ளைப்பிள்ளையாரின் செல்வமே! கைக்குள் ஒரு நெல்லை வைத்துப் பிசைந்து மறுகையில் விழும்படியாக உதிர்ப்பேன். அது கைநிறைய இருந்தால் நீ புதல்வர்களைப் பெறுவாய்; மூன்று பெண்களைப் பெறுவாய்; பதினாறு வகையான பாக்கியங்களையும் பெறுவாய்.

கொக்குமணி, வக்காமணி, அக்குமணி, குள்ளநரிக்கொம்பு முதலானவைகள் இருந்தால் சில தீமைகள் அணுகாவாம். ஆகவே அது காரணமாக நலம் பிறக்கும் என்கிறாள். நெல்குறி பலவிதம் உண்டு. அதில் கையில் கொஞ்சம் நெல்லெடுத்துக் கசக்கியதும் அது பெருகி விழுந்தால், 'நெல் பெருகியதுபோல மனை பெருகும்' என்பது அறிகுறி போலும். அப்படி இவள் குறியில் விழுந்திருக்கவேண்டும். அதனால் இவள் குறி கூறுங்கால் 'பாலகனூர் பதினாறும் பெறுவாய்' என்கிறாள். பதினாறும் பெறுதல் ஆசிமொழியேனும்! அது பேறுகள் பதினாறைக் குறிக்குமே தவிர பிள்ளைகள் பதினாறல்ல. எனினும் வழக்கில் பதினாறும் பெறுதல் கூறுவதால் பாலகனூர் பதினாறும் என்றார் போலும்.

பதினாறுவகைச் செல்வங்கள் :—1. புகழ், 2. கல்வி, 3. வலி, 4. வெற்றி, 5. நன்மக்கள், 6. பொன், 7. நெல், 8. நல்லூழ், 9. நுகர்ச்சி, 10. அறிவு, 11. அழகு, 12. பெருமை, 13. இளமை, 14. துணிவு, 15. நோயின்மை, 16. வாழ்நாள்.

தங்கள் வேலையும் இங்கு வந்த காரணமும்.

இளையவளும் மூத்தவளும் எனக்கிளையா ளிருவர்
எங்கும்போய்க் குறப்பாடிச் சோறுகொண்டு வருவோம்.
களவறியா என்குறவன் நாட்டிலெங்குந் திரிந்து
கழுதைகளும் மேய்த்துக்கொண்டு, கறியுங்கொண்டு வருவன்.
துளபமணி அரங்கேசர் சன்னதியில் வாழ்வோம்.
துறைபரந்த காவேரி நதியாடி வருவோம்.

விளைவயல்சூழ் தஞ்சைவளர் வெள்ளைப்பிள்ளை யார்தான்
வேண்டுஞ்சோ றிடுவரென்று விருப்பியிங்கே வந்தோம்.

(இ-ள்) இளையவளும் மூத்தவளுமாக நாங்கள் மூவரும் எங்கும் போய்க் குறி கூறிச் சோறு பெற்று வருவோம். எங்களுடைய கள்ளமறியாத குளுவன் நாடெல்லாம் திரிந்து கழுதைகளை மேய்த்துக்கொண்டு (பறவைகளை வேட்டையாடி அவற்றின்) கறியைக்கொண்டு வருவான். நாங்கள் இதுவரை திருவரங்கத்தில் துளவமாலை யணிந்துள்ள அரங்கேசர் சந்நிதியில் வாழ்ந்தோம். தினமும் காவிரிநதியில் நீராடுவோம். விளைச்சல்கள் நிறைந்த வயல்கள் சூழ்ந்த தஞ்சையில் வீற்றிருக்கின்ற வெள்ளைப் பிள்ளையார், நிறைந்த உணவு கொடுப்பாரென்று கேள்விப்பட்டு விருப்போடு இங்கு வந்தோம்.

முதலடியின் முதற்பகுதி சரியான பொருள் முடிபுடையதாகக் காணப்படவில்லை. 'குளுவன் வேட்டையாடும் பொழுது கழுதைகளையும் மேய்த்து வருவான்' எனத் தெரிகிறது. அக்காலக் குளுவன் இக்காலத்தவனைப்போலல்லாமல் "களவறியாதவன்" என்று கூறுவதனால் 'சிறந்தவன்' என்பது பெறப்படுகிறது. அவன் பொல்லாதவனாக இருந்தாலும் மனைவி தன் கணவனை உயர்த்திக் கூறுதல் மரபு அல்லவா?

மலைக் குறத்திகள்தான் அடிக்கடி நீராடுவது வழக்கமில்லை. தஞ்சைக் குறத்தி காவிரியாடிக் கடவுளைத் தொழுகிறாள். தஞ்சையின் வளமும், பிள்ளையார் அருளும் இறுதியடிகளில் கூறப்பட்டிருக்கின்றன.

குறத்தியர் உணவு.

21. வழக்கறிந்த பெருமாள்தன் வடமலையில் வாழ்வோம்.
வாழைப்பழந் தாழைப்பழ மாம்பழமுங் கிழங்கும்,
பளபளனத் தக்காளிப் பழமலைப் பழமும்,
பாலைப்பழம் நாவல்பழம் பனம்பழமுந் தின்று,
சளசளனப் பனங்கள்ளுஞ் சாராயங் குடிப்போம்.
தாழையிலைக் குடிசைகட்டிக் கட்டிலுண்டு படுப்போம்.
விளக்குமில்லைச் சுகங்கொடுத்து வீண்துயில்வோந் தஞ்சை
வெள்ளைப்பிள்ளை யார்கோவில் விருந்தையுண்டு களிப்போம்.

(இ-ள்) அம்மே! (தமிழ்) வழக்கறிந்த பெருமாளாகிய திருமாலினுடைய வடவேங்கட மலையில் நாங்கள் வாழ்வோம். வாழைப்பழம், தாழைப் பழம், மாம்பழம், கிழங்கு, ஒளியுள்ள தக்காளிப்பழம், மலைப்பழம், பாலைப்பழம், நாவல்பழம், பனம்பழம் இவைகளைச் சளசளவெனத் தின்று பனங்கள்ளையும் சாராயத்தையும் குடிப்போம். தென்னங்கீற்றினால் குடிசை வேய்ந்து (அதனுள்) கட்டிலிலே படுப்போம். (எங்கள் வீட்டில்) விளக்கில்லை (நாங்கள் எங்கள்

கணவனுக்குச்) சுகத்தினைக் கொடுத்து வீணாகவே துயில்வோம். தஞ்சையில் உள்ள வெள்ளைப் பிள்ளையார் கோயிலில் இருக்கின்ற விருந்துச் சோற்றையுண்டு களித்திருப்போம்.

வழக்கறிந்த பெருமாள் :— முன்பொருகாலத்தில் காஞ்சிப் பல்லவ மன்னனின் கோபத்துக்காளாய திருமழிசையாழ்வார் திருமாலைப் பார்த்து,

"கணிகண்ணன் போகலுற்றான் காமருபூங் கச்சி
மணிவண்ணா நீகிடக்க வேண்டா – துணிவுடைய
செந்நாப் புலவனும் போகலுற்றேன் நீயுமுன்
பைந்நாகப் பாய்சுருட்டிக் கொள்."

என்று சொல்ல அதன்படியே திருமால் திருமழிசையாழ்வார் பின்சென்றுவிட, இதனையறிந்த பல்லவராயன் ஆழ்வாரிடம் மன்னிப்புக் கேட்கவே, ஆழ்வார் மேற்கூறிய பாடலை,

"கணிகண்ணன் போக்கொழிந்தான் காமருபூங் கச்சி
மணிவண்ணா நீகிடக்க வேண்டும் – துணிவுடைய
செந்நாப் புலவனும் போக்கொழிந்தேன் நீயுமுன்
பைந்நாகப் பாய்படுத்துக் கொள்."

என்று பாடவே திருமால் மறுபடியும் கோயிலில் எழுந்தருளியதாகக் கூறுவர். இதனால் திருமாலைத் 'தமிழறிந்த பெருமாள்' என்றும், 'சொன்ன வண்ணஞ் செய்த பெருமாள்' என்றும், 'வழக்கறிந்த பெருமாள்' என்றும் கூறுவர்.

'வழக்கறிந்த பெருமாள்' எனுங்கால் பெருமாள் தமிழிலுள்ள இயல்பு வழக்கு, தகுதி வழக்கு ஆகியவைகளை அறிந்திருத்தல் வேண்டும். இவர் தமிழ்ப் புலவனின் பின்சென்றதே இதற்குச் சான்றாகும்.

மேலும் பெருமாள் 'சொன்னவண்ணஞ் செய்வார்' என்பதற்குத் தஞ்சையிலும் ஒரு செவிவழிச்செய்தி உண்டு. அதாவது: தஞ்சையில் உள்ள பிரசன்ன வெங்கடேசப்பெருமாள் கோயிலின் வலம் வரும் வழியின் தென் பகுதியில் உள்ளவர் ஆதிகேசவப் பெருமாள். இவரைப் பூசித்து வந்தார் ஒரு அருச்சகர். இந்தப் பெருமாளுக்கு அரசர் மலர்மாலைகள் முதலியவைகள் பூசைக்காக அனுப்புவதுண்டு. அவ்வப்போது அரசர் தானே சென்று பெருமாளை வழிபடுவதும் உண்டு. ஆனால் தினந்தோறும் செல்வதில்லை. ஒருநாள் அரண் மனையிலிருந்து சிறந்த மலர்கள் பெருமாளுக்காக அனுப்பப்பட்டிருந்தன. அம் மலர்களின் சிறப்பைக்கண்ட அருச்சகர் அம்மலர்களைத் தன் காமக்கிழத்தியாகிய அக்கோயிலின் தேவதாசிக்குக் கொடுத்துவிட்டார். அவளும் அதனைக் குழலில் சூட்டிக்கொண்டாள். அன்று அரசர் பெருமாளை வழிபடுவதற்காகப் புறப்பட் டார். இதனை அறிந்த அருச்சகர் தேவதாசியிடம் ஓடிவந்து அவள் கூந்தலிலிருந்த

(அரசர் கொடுத்த) மலர்களை எடுத்துக்கொண்டுபோய் ஒரு தட்டிலேவைத்துப் பெருமாளின் பிரசாதமாக அளித்தார். அதனைப் பெற்றுக்கொண்ட அரசர் அம்மலர்களைக் கண்களில் ஒற்றிக்கொள்ளப் புகுங்கால் அவற்றில் தலைமயிர் ஒன்று இருக்கக்கண்டார். அதுபற்றி அருச்சகரை வினவ, அவர் "எம் பெருமாளுக்குக் கேசம் உண்டு" என்று கூறிவிட்டார். அரசரும் அடுத்தவாரம் வந்து காணுவதாகக் கூறிவிட்டுச் சென்றார். அதுமுதல் அருச்சகர் பெருமாளை நோக்கித் தவங்கிடந்தார். குறிப்பிட்ட நாளும் வந்தது. அரசர் வந்து பார்த்தார். அவர் கண்களுக்குமட்டும் பெருமாளின் கேசம் காணப்பட்டது. அதுமுதல் அப் பெருமாளை 'கேசப்பெருமாள்' என்றனர். அப்பெயர் ('கேசி' என்ற அரக்கனைக் கொன்ற) 'கேசவப்பெருமாள்' என்றாயிற்று என்பர். இவரையே "ஆதிகேசவப் பெருமாள்" என்பர். இவர் இப்பெயரோடு இந்நூலின் 2ம் பாட்டில் பேசப் படுகிறார். இவர் அருச்சகர் சொன்னவண்ணம் செய்தார்.

*தாழைப்பழம்:—*என்பது (கல்தாழை) கற்றாழை வகையைச் சேர்ந்த சப்பாத்திப்பழமாகும். இது தின்பதற்குச் சுவையாயிருக்கும். இந்தச் சப்பாத்திப் பழத்தைப்பற்றிய ஒரு நாட்டுப்பாடல் உண்டு.

முதல் நிலை

காட்டுக் கத்தாழம்பழமே உனை நத்தி வந்தனமே

இடைநிலை

ஏழைகள் தின்றுவிட்டால் இல்லாத கொடுமை என்பார்
சீமான்கள் தின்றுவிட்டால் தேகசுக மென்றிடுவார் (காட்டுக்)

இச்சப்பாத்திப்பழத்தைச்சாப்பிடும்போது அப்பழத்தின் உள்ளே இருக்கும் நடு முள்ளை எடுத்துவிட்டுச் சாப்பிடவேண்டும். எடுக்காமல் சாப்பிட்டால் அம் முள் தொண்டையிலேயே மாட்டிக்கொள்ளும். அதனால் இதற்குத் 'தொண்டை முள்' என்று பெயர். இது இந்நாட்டுப் பாடலின் இறுதியில் "தொண்டை முள்ளு குத்திகிட்டுத் துடிக்கிறார்கள் வேலியோடே (காட்டுக்)" என்றும் கூறப்படுகிறது. செந்தாழையின் பழம் எனினும் அமையும்.

கிழங்கு:— பலவகைக் கிழங்குகளாகும்.

பாலைப்பழம்:— வேப்பம்பழம் போலவே தோற்றம் இருக்கும். மிகச் சுவையாக இருக்கும். இப்பழத்தில் உள்ள வெண்மைநிறப் பால் உதட்டில் பட்டால் உதடுகள் ஒட்டிக்கொள்ளும். சோணாட்டில் மிக அதிகம். இதன் மரம் உறுதியானது.

தாழை:— தென்னை. ("மடல் பெரிது தாழை மகிழ் இனிது கந்தம்") தென்னை மட்டையின் கீற்று குடிசைக்குப் பயன்படுவது.

விளக்கு மில்லைச் சுகங்கொடுத்து வீண் துயில்வோம்' என்ற வரி தெளிவில்லை. வலிந்து பொருள்கொள்ளப்பட்டிருக்கின்றது.

குறியின் பெருமை.

22. முக்கணனூர் மனைதோறும் பலியிரப்ப ரென்று
மூவுலகுஞ் சொன்னவளென் முப்பாட்டி யம்மே!
தக்கனுக்கு எக்கியத்தில் தலைபோகு தென்று,
சகமறியச் சொன்னவளென் சக்களத்தி யம்மே!
அக்கினிக்கு அக்கணமே கையறுகு தென்று
அப்புவியில் சொன்னவளென் னன்னையடி யம்மே!
விக்கினமாய் ஒருகொப்பு ஒடியுதென்று தஞ்சை
வெள்ளைப்பிள்ளை யார்க்குரைத்த மெய்க்குறத்தி நானே!

(இ-ள்) அம்மே! முன்பொரு காலத்தில் "முக்கண்களையுடைய சிவபெருமான் பிக்ஷாடன உருவோடு தாருகாவனத்து இருடிகளின் வீட்டில் பிச்சை கேட்க வருவார்" என்று மூவுலகிலும் சொன்னவள் என் முப்பாட்டி யாவாள். "தக்கனுக்கு யாகத்தில் தலையறுபடு" மென்று உலகம் அறியக் கூறியவள் என் சக்களத்தியாவள். அதே சமயத்தில் "அக்கினி பகவானுக்கு கையறுந்துபோகும்" என்று பூவுலகில் சொன்னவள் என் தாயாவாள். தஞ்சையிலுள்ள வெள்ளைப் பிள்ளையாரிடம் "உனக்கு ஒரு கொம்பு ஒடிந்து விடும்" என்று உரைத்த உண்மையான குறத்தி நானே யாவேன்.

இப்பாடலில் மூன்று வரலாறுகள் காணக்கிடக்கின்றன. முதலாவது பிக்ஷாடனத்திருக்கோலம்:—

தேவதாரு வனமுனிவர்கள் சிவபக்தியில்லாராகி வேள்வியையே செய்து வந்தனர். இதனையறிந்த சிவபெருமான் திருமாலின் காமவல்லி உருவினால் அம் முனிவர்களின் தவ வலிமையைக் குறைக்கச் செய்ததோடு தானும் (ஆடையற்ற உருவோடு) பிக்ஷாடனராகிக் கையில் கபாலமேந்தி, இரப்பார்போல அம்முனிவர் களின் இல்லக்கிழத்தியர் இருப்பிடம் செல்ல, அவர்கள் சிவனைக்கண்ட மாத்திரத்தில் தங்கள் தங்கள் ஆடை நெகிழ்ந்தும், வளைகழன்றும், நாணமழிந்தும், மோகித்துக் கற்பிழந்து, நாற்பத்தெண்ணாயிரம் மக்களைப்பெற்றனர். இதனையே 'சிவபெருமான் (தாருவன முனிவர்களின) மனை தொறும் பிச்சை கேட்பார்" என்றார் போலும்.

இரண்டாவது:—

தக்கன் தலையறுபட்டது:—தக்கன் சிவபெருமானை அவமதித்துச் செய்யப் புகுந்த வேள்வியை வீரபத்திரக்கடவுள் அழித்து அவனுக்கு உதவி புரிய வந்த

தேவர்களையெல்லாம் வென்று தக்கனுடைய தலையையும் தடிந்தார். பின்னர் சிவபெருமானால் தக்கன் ஆட்டுக்கிடாய்த் தலையையும் உயிரையும் பெற்றான்.

அக்கினிக்குக் கையறுபட்டது:— தக்கனுடைய வேள்வியில் தக்கனுக்கு உதவியாக இருந்த தேவர்களில் அக்கினியும் ஒருவர். இதனை

"சோற்றுப் பாவகன் வெந்தனன் சூழ்திசை
வேற்றுத் தேவ ரெழுவரும் வேவவே." (தக்கயாகப்பரணி-577)

என்பதாலறியலாம். சோற்றுப்பாவகன்: அக்கினித்தேவன். "தக்கன் வேள்வியில் வீரபத்திரர் அக்கினியின் கரத்தை அறுத்தார்" என்று கூறப்படுகிறது. (சிவபராக்கிரமம், பக். 292)

மூன்றாவது:—

பிள்ளையாருக்கு ஒரு கொம்பு ஒடிந்தது:— மேரு மலையில் பிள்ளையார் தனது ஒற்றைக் கொம்பினை ஒடித்து, வியாச முனிவர் சொல்ல, மகா பாரதத்தினை எழுதினார். இதனை

"நீடாழி யுலகத்து மறைநாலொ டைந்தென்று நிலைநிற்கவே
வாடாத தவவாய்மை முனிராசன் மாபார தஞ்சொன்ன நாள்
ஏடாக வடமேரு வெற்பாக வங்கூரெ ழுத்தாணிதன்
கோடாக வெழுதும்பி ரானைப்ப ணிந்தன்பு கூர்வாமரோ"

என்பதால் அறியலாம். (வில்லிபாரதம், கடவுள் வாழ்த்து 1)

இவளுடைய உறவினர்கள் சிவபெருமான் யாசிக்கப் போவதையும், தக்கனுக்குத் தலையறுபடப் போவதையும், அக்கினிக்குக் கையறுபடப் போவதையும், உலகுக்குக் கூறினார்கள். ஆனால் இவள் (வெள்ளைப்) பிள்ளையாருக்கே நேரில் "உன் பல் ஒடிபடும்" என்று கூறியிருக்கிறாள்.

குறவர்கள் பெருமை.

23. கந்தனுக்கு மயில்பிடித்துக் குடுத்தவனென் குளுவன்!
கணபதிக்குப் பெருச்சாளி குடுத்தவனென் தமையன்!
அந்தணனுக் கன்னம்பிடித் தளித்தவனென் தகப்பன்!
அரிதனக்குக் கெருடன்பிடித் தளித்தவனென் மாமன்!
சந்ததம் மிகுந்திடவே மிருகம்பட்சி பிடிப்போம்!
தஞ்சைவெள்ளைப் பிள்ளைமுதல் சகலருக்குங் கொடுப்போம்!

(இ-ள்) அம்மே! முருகனுக்கு (ஊர்தியாக) மயிலைப் பிடித்துக் கொடுத்தவன் என் கணவனாகிய குளுவன். பிள்ளையாருக்கு (ஊர்தியாக) பெருச்சாளியைப் பிடித்துக்கொடுத்தவன் என் அண்ணன். பிரம்மாவுக்கு (ஊர்தியாக) அன்னத்தைப் பிடித்துக்கொடுத்தவன் என் தந்தை. திருமாலுக்கு

(ஊர்தியாக) கருடனைப் பிடித்துக்கொடுத்தவன் என் மாமன். (இப்படியாக நாங்கள்) எப்போதும் மிருகங்களையும் பட்சிகளையும் பிடிப்போம். தஞ்சையிலே யுள்ள வெள்ளைப்பிள்ளையார் முதலான எல்லோருக்கும் கொடுப்போம்.

தேவர்களின் ஊர்திகளாக விலங்கு பறவை முதலியவைகள் இருப்பதால், அவைகளை அவர்களுக்குக் கொடுத்தவர்களே தாங்கள்தான் என்று தங்கள் குலத்தொழிலைப் பயன்படுத்திக் கூறுகிறாள். தாங்களேயன்றித் தங்கள் குறவர் களும் திறமை மிக்கவர்கள் என்பதை எடுத்துக் கூறினாள் போலும்.

இப்பாட்டில் மூன்று வரிகளே உள்ளன. இடையில் ஒரு வரி காணப்படவில்லை.

குறியின் பெருமை.

24. உந்தியிலே வேதாவை அரிபெறுவ ரென்று,
உலகமெங்குஞ் சொன்னவளென் ஓரகத்தி யம்மே!
நந்தனிட மனையில்மால் வளருவா ரென்று,
நாடறியச் சொன்னவளென் நாத்தியடி யம்மே!
பெந்துவாய் ரெகுநாதர் தசரதனார் வயிற்றில்,
பிறப்பரென்று சொன்னவளென் பேத்தியடி யம்மே!
விந்தனிட மாதுமையாள் வயிற்றிலே தஞ்சை,
வெள்ளைப்பிள்ளை செனிப்பரென்று சொன்னவளென் தமக்கை!

(இ-ள்) அம்மே! "பிரமன், திருமாலின் உந்தியிலே பிறப்பார்" என்று உலகில் சொன்னவள் என் ஓரகத்தியாவாள். "திருமால் கண்ணனாக நந்தகோப னுடைய வீட்டில் வளருவா" ரென்று நாடறியச் சொன்னவள் என் நாத்தி யாவாள். "தசரதனார் வயிற்றினின்று (மகனாக) இராமபிரான் பிறப்பர்" என்று சொன்னவள் என் பேத்தியாவாள். "இறைவனின் கிழத்தியாகிய உமையவள் வயிற்றினின்றும் தஞ்சை வெள்ளைப் பிள்ளையார் பிறப்பார்" என்று சொன்னவள் என் தமக்கையாவாள்.

இப்பாடலில் திருமாலின் செயல்களைக் கூறுகிறார். இதிலுள்ள வரலாறு களும் மூன்றாகும்.

முதலாவது உந்தியிலே வேதாவை அரிபெற்றது:—

உலகனைத்தையும் நீரால் அழித்துவிட்டுத் திருமால் ஆதிசேடன்மீது பள்ளி கொண்டார். மறுபடியும் விளையாட்டைத் தொடங்க எண்ணிய திருமால் தனது உந்திக்கமலத்தினின்றும் பிரம்மாவைத் தோற்றுவித்து ஒருபுது உலகினை உண்டாக்குமாறு செய்து அதன்மூலம் சீவராசிகளை உண்டாக்கினார். பாற்கடலில் பாம்பணையில் பள்ளிகொண்டுள்ள பரந்தாமன் உந்தியினின்றும் தோன்றிய

(சற்று உயரத்தில்) ஒரு தாமரை மலர்மீது நான்கு முகங்களோடு அமர்ந்திருக்கும் பிரம்மாவின் தோற்றம், இன்றும் திருவரங்கம் முதலான இடங்களில் காணக் கிடைக்கின்றது. இதுவே உந்தியிலே வேதாவை அரி பெற்றதாகும்.

இரண்டாவது நந்தன் மனையில் மால் வளர்ந்தது :—

தேவகிக்கும் வசுதேவருக்கும் மகவாகக் 'கிருஷ்ணன்' என்ற பெயரோடு திருமால் அவதரித்தார். கஞ்சனிடமிருந்து காப்பாற்றும் பொருட்டு, வானொலி யின் சொற்படி, கண்ணன் வாசுதேவரால், ஆயர்குலத்து நந்தகோபருடைய மனைக்குக் கொண்டுவரப்பட்டு, யசோதை, நந்தகோபன் முதலானவர்களால் வளர்க்கப்பட்டான்.

மூன்றாவது ரெகுநாதர் தசரதனார் வயிற்றில் பிறந்தது :—

அயோத்தியை ஆண்ட தசரதர் தனக்கு மூன்று மனைவியரிருந்தும் பிள்ளைப் பேரின்மையால் சுமந்திரர் சொற்படி ரிஷ்யசிருங்க மகரிஷியைக்கொண்டு புத்திர காமேஷ்டி யாகம் செய்து நான்கு பிள்ளைகளைப் பெற்றார். அவர்களில் மூத்தவனாகத் திருமால் 'இராமன்' என்ற பெயருடன் அவதரித்தார்.

இனி மலையரையன் மகள் பார்வதியின் மகவாகத் தஞ்சை வெள்ளைப் பிள்ளையார் தோன்றியது :—

முன்பொரு காலத்தே சிவபெருமானும் உமையவளும் கைலையில் உள்ள நந்தவனத்தைக் கண்டுவருகையில் அங்குள்ள சித்திர மண்டபத்தில் காதன் மடப்பிடியோடு களிறு புணரும் ஒரு சித்திரத்தைக் கண்ட அவ்விருவரும் அதனை அன்புகூர்ந்து உற்றுநோக்க, முடிவில் அதுகாரணமாகப் பிள்ளையார் உதித்தார்.

அதனால் சிவபெருமானுக்கும் உமாதேவிக்கும் பிள்ளையார் பிள்ளையானார்.

'உந்தி' யென்பது 'கொப்பூழ்'. அது 'தொப்பூழ்' எனவும் வழங்கப்படும். 'ஓரகத்தி' என்பது 'ஓர்ப்படி' என்று வழக்கில் உள்ளது. 'பந்து' என்பது 'உறவு' எனப் பொருள்படுவது. 'பந்துவாய்' என்பது 'பெந்துவாய்' என்று நூலில் பேசப்பட்டிருக்கிறது.

இப்பாடலினால் "தெய்வங்கள் தோன்றுவதற்கு முன்னதாகவே தங்கள் குடும்பத்தவர்கள் குறிசொல்லிப் பலித்திருக்கிறது" என்பதனைக் கூறித்தன் குலத்தையும் குறியையும் உயர்த்திக் கூறுகிறாள்.

குலப் பெருமை.

25. சீதைதனை ரெகுநாதர் மணம்புணர்வ ரென்று,
செகமறியச் சொன்னவளென் சிறியதா யம்மே!

கோதமனார் அகலிகையைக் கூட்டிக்கொள்வ ரென்று,
குவலயத்தில் சொன்னவளென் கோப்பாட்டி யம்மே!
காதலியே யுன்னுடைய கன்னியரை நாளைக்
காளையாய் ஒருபிள்ளை மணப்புணர வருவன்.
வேதமொழி பொய்த்தாலு மென்மொழி பொய்யாது.
வெள்ளைபிள்ளை யாரறிவர்! வேலவருமறிவர்!!

(இ-ள்) அம்மே! "சீதையை இராமர் மணந்து கொள்வார்" என்று ஊரறியச்சொன்னவள் என் சிறிய தாயாவாள். "கௌதமமுனிவர் சாபத்தால் கல்லாயிருந்த அகலிகை இராமனுடைய பாதம் பட்டு உயிர் பெற்றவுடன் மறுபடியும் அவளைக் கௌதமமுனிவர் சேர்த்துக்கொள்வர்" என்று ஊரறியச் சொன்னவள் என் கொள்ளுப்பாட்டியாவாள். (ஆகையால்) அன்புடையவளே! உன்னுடைய பெண்ணை ஒரு காளைபோன்றவன் வந்து மணம் கொள்வான். உறுதியாகச் சொல்கிறேன். வேதவாக்கு பொய்த்தாலும் என்குறி பொய்க்காது. இதனை வெள்ளைப்பிள்ளையாரும் அறிவர். வேலவரும் அறிவார்.

சீதைதனை ரெகுநாதர் மணம் புணர்ந்தது:- தசரதன் மகனான இராமன், மிதிலை மன்னன் சனகன் மகளான சீதையை வில்வளைத்து மாலையிட்டார்.

கோதமனார் அகலிகைதனைக் கூட்டிக்கொண்டது:— கோதமமுனிவர் அகலிகையோடு வாழ்ந்துவந்தார். அதுபோது தேவேந்திரன் அகலிகை மீது ஆசைகொண்டு களவு செய்தான். இதனையறிந்த கௌதமர் இந்திரனுக்குச் சாபம் வழங்கியதோடு அகலிகையையும் கல்லாகச் சபித்தார். சாபவிமோசனம் கேட்ட அகலிகைக்கு "இராமபிரானின் பாதம் படும்போது சாபம் நீங்கும்" என்று கூறினார். அவ்வாறே இராமபிரான் திருவடி பட்டமாத்திரத்தில் சாபம் நீங்கப்பெற்ற அகலிகைதனைக் கௌதமர் சேர்த்துக்கொண்டார்.

பிள்ளைப்பேரில்லாத தலைவிக்குக் குறிசொல்லப் புகுந்த குறத்தி "உனக்கு மருமகன் வருவான்" என்று அவளது வருத்தத்தைப் போக்கித் தன் குறியை அனுபவமுள்ளவர்களான வெள்ளைப் பிள்ளையாரும் வேலவரும் அறிவார்கள் என்று கூறி மெய்ப்பிக்கின்றாள்.

இப்பாட்டின் மூன்றாவது வரி வலிந்து பொருள் கொள்ளப்பட்டிருக்கிறது.

தாங்கள் தஞ்சை வந்த காரணம்.

26. குருவிகளும் நரையானுங் கொக்குகளுங் குஞ்சுங்,
கோட்டானுந் தட்டானுங் கோழிகளுங் குயிலும்,
எருவைகளு முள்ளானு மாந்தைகளுஞ் சிட்டும்,
இனத்துடனே நாரைகளும் சினத்துடனே பிடித்து,

அரிமீனு மாராலும் வாளைகளுங் கெளிறும்,
ஆனைமீன் பாஞ்சாலும் பாயும்பனை மீனும்,
விரிமுரலும் குறவைகளும் அகழ்மேவுந் தஞ்சை,
வெள்ளைப்பிள்ளை யார்நாட்டில் வேட்டைவந்தோ மம்மே!

(இ-ள்) அம்மே! குருவிகளையும், காகங்களையும், கொக்குகளையும், குஞ்சுகளையும், கோட்டான்களையும், தட்டான்களையும், கோழிகளையும், குயில்களையும், கழுகுகளையும், உள்ளான் குருவிகளையும், ஆந்தைகளையும், சிட்டுக்குருவிகளையும், நாரைகளையும், மிக்க கோபத்தோடு கூட்டமாகப் பிடித்துக்கொண்டு, உழுவை மீனும், ஆரா மீனும், வாளை மீனும், கெழுத்தி மீனும், யானைபோன்று பருத்தமீன் எதிர்த்தாலும் சளைக்காது பனைமரத்திலேறிப் பாய்கின்ற பனையேறிக் கெண்டை மீனும், விரிந்த முரல் மீனும், குறவை மீனும் தங்கியிருக்கின்ற அகழ் சூழ்ந்த தஞ்சை வெள்ளைப் பிள்ளையாருடைய சோழ நாட்டில் நாங்கள் வேட்டைக்கு வந்தோம்.

'நரையான்' என்பது காகம். 'தட்டான்' என்பது ஒரு பூச்சி. இதனை விளையாட்டாகப் பிடிப்பது வழக்கம். 'அரிமீன்' என்பது உழுவை மீன். அரி என்பது திருமால். திருமாலவதாரம் மச்சாவதாரம். அது உழுவை மீனாகும். இம்மீனின் இதயம் ஆலிலை வடிவில் இருப்பதைக் காணலாம்.

குறத்தியர் வாழ்க்கை.

27. பூனைகளு மளுங்குகளு மாமைகளு முடும்பும்,
புள்ளிமான் முதலைகளு முள்ளம்பன்றி முயலும்,
மானுகளுங் கடமாவும் மலையணிலும் நரியும்,
வங்கெலியு முள்ளெலியும் வரப்பெலியுந் திம்போம்.
தேனுகளுந் தினைமாவுங் காட்டுவள்ளிக் கிழங்கும்,
சிறுகிழங்கு தேமாவின் கனியுமுண்டு சுகிப்போம்.
மீனுகளுஞ் சங்குகளும் அகழ்மேவுந் தஞ்சை,
வெள்ளைப்பிள்ளை யார்நாட்டில் வேட்டைவந்தோ மம்மே!

(இ-ள்) அம்மே! நாங்கள் மீன்களும் சங்குகளும் மேய்கின்ற, அகழ் சூழ்ந்த தஞ்சை வெள்ளைப் பிள்ளையார் நாட்டில் வேட்டைக்கு வந்தோம். மேலும் நாங்கள் பூனைகளையும், அளுங்குகளையும், ஆமைகளையும், உடும்புகளையும், புள்ளிமான்களையும், முதலைகளையும், முள்ளம்பன்றிகளையும், முயல்களையும், (கலை) மான்களையும், காட்டுப் பசுக்களையும், மலையணில்களையும், நரிகளையும், வெள்ளெலிகளையும், முள்ளெலிகளையும், வயலெலிகளையும் தின்போம். தேனும், தினைமாவும், காட்டு வள்ளிக்கிழங்கும், சிறு கிழங்கும், தேமாங்கனியும் சாப்பிட்டுச் சுகமாக வாழ்வோம்.

இப்பாட்டின் தொடக்கத்தில் இரண்டெழுத்துக்கள் இல்லை. ஆகவே 'பூனை' என்று சேர்க்கப்பட்டிருக்கிறது. "வங்கெலி" என்பது ஒருவகை எலி. 'தேனும்' என்று கூறவேண்டிய இடத்து எதுகை நோக்கித் 'தேனுகளும்' என்று கூறப்பட்டிருக்கிறது. அதுபோலவே 'மீன்களும்' என இருக்கவேண்டியவிடத்து 'மீனுகளும்' என்றுளது.

தங்கள் தொழில்.

28. நாவிப்பிள்ளை கீரிப்பிள்ளை அணிப்பிள்ளை புருவும்,
நாகணவாய்க் கீரிப்பிள்ளை நலத்துடனே பிடித்து,
கோவைக் கனியிதழாய்! குறிஞ்சித்தேன் மலைத்தேன்,
கொம்புத்தேன் சிறிதேனுங் குடிக்குமுனே வடித்து,
காவிக்கயல் விழிமாதர் மனையிலே கொடுத்து,
கள்ளுண்டு, காணாமல் பூனை குத்தித் திம்போம்.
தாவிக்கையால் ரெட்டைப்பிள்ளை முதுகிலே கட்டித்
தஞ்சைவெள்ளைப் பிள்ளையார் சத்திரத்தி லுண்போம்.

(இ-ள்) கொவ்வைக்கனி போன்ற உதடுகளையுடைய அம்மே! கஸ்தூரி மான் குட்டியையும், கீரிப்பிள்ளையையும் அணிப்பிள்ளையையும், புருவையும், நாகணவாய்ப்பறவையையும், கிளிப்பிள்ளையையும் பக்குவமாகப் பிடித்துக் குறிஞ்சித்தேன், மலைத்தேன், கொம்புத்தேன் ஆகியவைகளை அவ்வந்தத் தேனீக்கள் குடித்துவிடுவதற்கு முன்னமே அவைகளை எடுத்துத் தேனை வடித்து சிவந்த கெண்டை மீனைப்போன்ற கண்களையுடைய மாதர்கள் வீட்டில் கொடுத்துக் (காசுபெற்றுப் பிறர்) காணாமல் கள்ளுண்டு பூனையைக்குத்திக்கொன்று அதனை (ச்சமைத்து)த் தின்போம். மேலும் எங்கள் இரண்டு பிள்ளைகளையும் கைகளால் தாவி எடுத்து முதுகிலே கட்டிக்கொண்டு தஞ்சை வெள்ளைப்பிள்ளையாரின் சத்திரத்திலே சோறுண்போம்.

'நாவிப்பிள்ளை' என்பது கஸ்தூரிமான் குட்டி; "சிறுதேனுங் குடிததுடனே வடிதது" என்று மூலத்துக்காணப்படுகிறது. ஈண்டு பொருள் படவில்லை. குறத்தி தான் குடித்ததாக அமைத்துக்கொண்டால் உடனே அதனை (குடித்ததனை) வடித்தல் பொருத்தமின்று. ஆகவே சிறிதேனுங் குடிக்குமுனே வடித்தெனக் கொள்ளப்பட்டது. மூன்றாம் அடியின் பிற்பகுதியும் நான்காம் அடியும் தெளிவிலது.

புழுகுச்சட்டம் முதலியன கொடுத்தல்.

29. கூடைமுறங் கட்டித் தொம்பைக் கூடுகட்டிக் குளுவன்,
குண்டுமணிச் சூடுகட்டிக் கூறிவித்து வருவன்.
காடைமயில் கவுதாரி கொண்டலான் தாராக்
காட்டுப்பன்னிக் குட்டிமான் குட்டிகளு முனக்கு

வாடைவருங் கஸ்தூரி மிருகம்பட்சி பிடித்து,
மங்கையரே புழுகு சட்டம் சவரிக்கொத்துத் தருவேன்.
மேடைதனி லிருவருமாய் விளையாடுந் தஞ்சை
வெள்ளைப்பிள்ளை யாருடனே மிகவாழி! வாழி!!

(இ-ள்) அம்மே! என் குளுவன் குண்டுமணிச்சூடு கட்டிக்கொண்டு, தொம்பைக்கூடு கட்டிக்கொண்டு, கூடை முறங்கட்டுவதோடு, காடை, மயில், கவுதாரி, கொண்டலான்குருவி, தாரா, காட்டுப்பன்றிக்குட்டி, மான்குட்டி இவைகளைக் கூறி விற்றுவருவன். மங்கையே! உனக்கு நான் மணமிக்க கஸ்தூரி மிருகம், பறவைகள் இவைகளைப் பிடித்துத்தருவதோடு, புனுகுச்சட்டமும், சவுரிக்கொத்தும் தருகிறேன். மேடைமீது காதலர்கள் இருவருமாய் விளையாடும் தன்மையுடைய தஞ்சையில் வெள்ளைப்பிள்ளையாருடனே மற்றவர்களும் மிகமிக வாழ்வதாக.

'தொம்பைக்கூடு' என்பது நரியின் தோலால் செய்யப்பட்ட பையாகும். இது (தற்காலப் பர்மா பைபோல) தோளிலிருந்து இடுப்புவரை தொங்குவது. இதனைத் 'தொம்பன்கூடு' என்றும் கூறுவதுண்டு. அப்படித் 'தொம்பங்கூடு' எனில் குறவர்கள் ஈச்சமட்டையினுல் பெரும் அளவில் செய்த குதிர் ஆகும். சில பகுதிகளில் குறவர்கள் இதனைச்செய்து விற்றுவருவர். குறவர்கள் இடுப்பில் கோவணமே கட்டியிருப்பர். ஆனுல் தலையில் பெரிய தலைப்பாகை உண்டு. ஒரு வகையாக அத்தலைப்பாகைக் கட்டுதலைக் "குண்டுமணிச்சூடுவைத்துக் கட்டுதல்" என்பர். மேடைதனிலிருவருமாய் விளையாடுதலை 'வெள்ளைப்பிள்ளையார் வல்லபையோடு விளையாடுதல்' எனினும் அமையும். பொதுவாக இப்பாடலின் பொருள் தெளிவிலது.

வாழ்த்து

30. கோணமல் வளர்ரெங்க னுதபுரம் வாழி!
குருநாதர் எல்லம்மன் வீரேசர் வாழி!
வாளும் பூமாலை ராவுத்தரும் வாழி!
மண்டபங்கள் கோபுரங்கள் மாநகரும் வாழி!
சோணுடு மிகவாழி சூத்திரங்கள் வாழி!
சுருதிநூ லறநூல்கள் சுகமாக வாழி!
பூணரமணி மார்பப் பூவையர்கள் வாழி!
புகழ்வெள்ளைப் பிள்ளையார் பூசைகளும் வாழி!

(இ-ள்) அரங்கநாதபுரம் குறைவின்றி வளர்ந்து வாழ்வதாக. (எனது) குருநாதர் வாழ்வதாக. எல்லையம்மனும், வீரபத்திரரும் வாழ்வதாக. பூமாலை ராவுத்தர் நீண்ட நாட்கள் வாழ்வதாக. மண்டபங்கள், கோபுரங்கள், சிறந்த நகரங்கள் வாழ்வதாக. வேதநூல்கள், தர்ம நூல்கள் நிலையாக வாழ்வதாக.

மணி மார்புடைய கணவர்களோடு வாழ்கின்ற கற்புக்கரசிகள் நெடுநாட்கள் வாழ்வதாக. புகழ்பெற்ற வெள்ளைப்பிள்ளையாருக்கு வழக்கமாக நடைபெற்று வருகின்ற பூசைகள் நாளும் வாழ்வதாக.

முதலடியினால் இந்நூலாசிரியரின் ஆசிரியர் அரங்கநாதபுரம் 'வீரேசர்' என்றும், ஆசிரியர் மனைவி 'எல்லம்மாள்' என்றும் கூறலாம்.

'எல்லம்மன்' என்பது தஞ்சாவூர் கோட்டைக்குள் தெற்கு வீதியோடு தொடர்புடைய ஒரு தெருவில் உள்ள கோயிலில் எழுந்தருளியிருக்கின்ற இறைவி எனலாம். இதனை 'எல்லையம்மன்' என்பர். இத்தெருவிற்கும் 'எல்லையம்மன் கோயில் தெரு' என்று பெயர் வழங்கி வருகின்றது.

இதனால் "மிகப் பழங்காலத்தில் தஞ்சாவூரின் கிழக்கு எல்லையில் காவல் கடவுளாக இத்தெய்வம் இருந்திருக்கவேண்டும்" என்று கருத இடமிருக்கிறது. இத்தெய்வத்தினை ஜமதக்கினி முனிவரின் மனைவி "ரேணுகை" என்பாருமுளர். இத்தெய்வத்தின் உருவம் மார்புக்கும் கீழ் தெரியவில்லை. பாதிமார்பு, கழுத்து, தலை இவைகளே காணப்படுகின்றன. இவ்வுருவத்தின் முழுத்தோற்றம், இவ்வுருவத்தின் பின்னுள்ள சிலையினால் காணக்கிடைக்கின்றது. இதனைப் பரசுராமனின் தாய் என்பர்.

பூமாலை ராவுத்தர் :— வெள்ளைப்பிள்ளையார் கோயிலுக்குக் கிழக்கே சிறிது தூரத்தில் 'பூமரத்தான் கோயில் தெரு' என்கிற ஒரு தெரு இருக்கிறது. அத்தெருவின் கீழ்ப்பகுதியில் 'பூமரத்தான் கோயில்' என்றழைக்கப்படும் "பூமாலை ராவுத்தன் கோயில்" உள்ளது. அக்கோயிலில் உள்ள இறைவன் பெயர் வைத்தியநாதன். இவரை முதல் பாட்டிலேயே குறிப்பிட்டிருக்கிறார் ஆசிரியர். கரந்தைக் கருணைசுவாமியே யன்றி இவரையும் குறிப்பிடல் பொருந்தும். இக்கோயிலில் 'பூமாலை ராவுத்தர்' என்று ஒரு சிலை உளது. அதுபற்றி மக்கள் கூறுவதாவது :—"மாணிக்கவாசகருக்காக இறைவன் பூமாலை தரித்துக்கொண்டு (அரேபியா நாட்டுக் குதிரைக்காரன் போல) இராவுத்தர் வேடம் புனைந்து கொண்டு நரிகளைப் பரியாக்கிக் கொண்டு இங்கிருந்துதான் மதுரையம்பதிக்குப் புறப்பட்டார்,

அதனால்தான் இவருக்குப் 'பூமாலைராவுத்தர்' என்று பெயருண்டாயிற்று என்பர்.

"மணிமாரப பூவையரகள" என்று மூலத்தில் உளது. எப்படிக்கொண்ட போதிலும் "கட்டுக்கழுத்தியர்" என்பது பெறப்படும். கடைசிப்பகுதியில் "புகழ் வெள்ளைப் பூசைகளும் வாழி" என்று இருக்கிறது. சந்தமும் பொருளும் கருதிப் புகழ் வெள்ளைப்பிள்ளையார் பூசைகளும் வாழி! என்று அமைக்கப் பட்டிருக்கிறது.

सेवका भटिका योधा योधका भटराहुतः (?)।
पदातिपत्तिपादाताः पदातिकपदाजयः ॥
पादिकः पदिकः पत्रो रथीको रथिको रथी।

इति क्षत्रियप्रकरणम् ॥

वैश्यो भूमिस्पृशोर्याश्च वणिग्गोरक्षकस्स्मृतः ॥ ३९ ॥
ऊरव्यश्चोरुजो विट् च तुलाधाराग्रजीवनः।
वार्ता तु वर्तकं वार्ता वृत्तिर्वर्तनजीवने ॥ ४० ॥

इति वैश्यप्रकरणम् ॥

शूद्रोऽन्त्यवर्णो वृषलो द्विजपोतो जघन्यजः।
पज्जः पद्यश्च पज्जातः पादजो जन्तुसूदनः ॥ ४१ ॥

तन्तुवाये महामानी कुम्भकारे तु चाक्रिकः।
ग्रामिणी क्षुरमर्दी स्याच्छूर्पकारे तु मेदुरः ॥ ४२ ॥

चर्मकारे शस्त्रधरो लोहकारे यनीयसः।
शिल्पिके दीर्घदर्शी च रजके घाटकः स्मृतः ॥ ४३ ॥

सर्वज्ञो मांसविक्रेता शस्त्री स्याच्छस्त्रकारकः।
मालश्चण्डालको म्लेच्छो नीचोऽस्पृश्योऽथ पञ्चमः।
तद्भेदाश्शृङ्खलाः कालाः यावनाः प्रांशुका नराः ॥ ४४ ॥

इति बाणकविविरचितायां शब्दचन्द्रिकायां मनुष्याधिकारः पञ्चमस्सर्गः ॥
निघण्टुश्च समाप्तः ॥

पदमञ्जरी

लक्ष्मीर्बुधनृपालेन यं प्राप्ता कविमल्लटम् ।
तेन काव्यदशा प्रोक्ता सप्रासा पदमञ्जरी ॥ १ ॥

शुकश्शुकं बकश्च स्याद्वकंटकमितीरितम् ।
त्रिकं त्रिकस्त्रिका प्रोक्ता शकश्चाप्यकमित्यपि ॥ २ ॥

पिकः पिकी शुकीति स्यात्कृको वृक इतीरितः ।
लोकः पाकः श्लोकनाकौ रेकः कोकश्च शोकवत् ॥ ३ ॥

ओकानोकौ शूकभेकौ स्तोकश्शाकश्च राकवत् ।
भेकः काकस्तथा मूकशोकण्डूकं च ढौकवत् ॥ ४ ॥

नाकुर्वाकस्तथा नाका केका केकीति कथ्यते ।
नौका चैकापि कोकी च शूका चेत्यभिधीयते ॥ ५ ॥

अङ्कः कङ्कश्च लङ्का च शङ्का टङ्क उदाहृतः ।
न्यङ्कुश्शङ्कुश्च पङ्कश्च वल्कं शल्कं च शुल्कवत् ॥ ६ ॥

कल्कः कल्कं च शुल्कश्च किष्कुर्मुष्कश्च निष्कवत् ।
अर्को मर्कश्च कर्कश्च तर्कः पर्कश्च कथ्यते ॥ ७ ॥

इति ककारप्रासाः ॥

सुखं मुखं नखोऽपि स्यान्नखं चापि शिखा शिखी ।
शाख्या न्यूखा तथा शाखी पुंखा रिंखा च पुंखवत् ।
न्युंखो मंखस्तथा शंखः कंखा तुरगवल्लभे ॥ ८ ॥

इति खकारप्रासाः ॥

अगो नगः खगश्चेति भृगुर्लिंगुरगुर्मृगः ।
मृगी युगी सुगश्चापि भगो भाग इतीर्यते ॥ ९ ॥

स्वगस्त्यगो युगोऽपि स्याद्युगं चाथ छगोऽपि च।
भागो भोगस्तथा रागो रागोऽपि स्याच्च रोगवत्॥ १०॥

पूगो नागस्तथोद्योगः छागश्शृगश्च कथ्यते।
भोगी योगी तथा त्यागी रोगी भागी निगद्यते॥ ११॥

नागं भागं च ... ... कीर्तितः।
त्यागो यागोथ रागी च मार्गो भर्गो निगद्यते॥ १२॥

स्वर्गो वर्गश्च सर्गश्च दुर्गो निर्गश्च कथ्यते।
दुर्गा दुर्गमिति प्रोक्तं भङ्गा भङ्गश्च कथ्यते॥ १३॥

भृङ्गं लिङ्गं तथा रंगं मंगं वंगं च भङ्गवत्।
तुंगो वंगोऽथ भृंगश्च भृङ्गं तंगं निगद्यते॥ १४॥

खंगोप्यर्थान्तरे ग्राह्यो मद्गुद्रः(?) परिकीर्तितः।

इति गकारप्रासाः॥

मघो लघू रघुश्चेति मघि चाप्यघमित्यपि॥ १५॥

ओघो मघोऽप्यथ श्लाघा माघो मेघं मदे द्वयोः।
अर्घस्त्वर्घं पुष्पभेदेप्यर्घसंतर्पणेऽपि च॥ १६॥

इति घकारप्रासाः॥

रुचिः पिचुश्शुचिश्चाथ कचश्चापि कचापि च।
काचस्सूचिश्च वीचिश्च नीचो मोचा निगद्यते॥ १७॥

क्रौञ्चो मुञ्चस्तु चिञ्चा च कुञ्ची चञ्चा प्रकीर्तिता।

काञ्ची कञ्ची प्रशस्ता च चर्चाप्यर्चा निगद्यते॥ १८॥

चर्चो मर्चिस्तथाप्यर्चिस्स्वर्चिस्तद्भेदकेऽपि च।

इति चकारप्रासाः॥

कच्छो गच्छस्तथा पुच्छः स्वच्छः पिच्छा निगद्यते ॥ १९ ॥

तुच्छं पुच्छं तथाप्यच्छं मूर्च्छा पिञ्छं नपुंसकम् ।
वाञ्छा मञ्छा तथाप्यञ्छा वनमार्गे निगद्यते ॥ २० ॥

इति छकारप्रासाः ॥

कुजो निजो द्विजश्चापि प्रजा चापि भुजापि च ।
भुजः खजो रजश्चापि ध्वजं चाजश्च कथ्यते ॥ २१ ॥

स्वजो वजा सजस्तु स्यात्सज्ञा गज्ञा निगद्यते ।
व्याजो राजाथ राजश्च वाजी वाजिश्च कथ्यते ॥ २२ ॥

आजिर्बीजं तथा तेजो वाजो भूज इतीर्यते ।
ऊर्जस्स्फूर्जस्तथा भूर्जो गर्जा गर्जं च कथ्यते ॥ २३ ॥

खर्जुर्भर्जं तथा वार्जं कञ्जं कुञ्जं च कथ्यते ।
कञ्जः कुञ्जश्च मञ्जी च मुञ्जी मौञ्जी निगद्यते ॥ २४ ॥

गुञ्जा गञ्जा तथा लञ्जी पिञ्जं हञ्जा प्रकीर्तिता ।
भञ्जमञ्जश्च कुञ्जा च कुञ्जश्च परिकीर्तितः ॥ २५ ॥

इति जकारप्रासाः ॥

जंझा संझलिका झंझा मुंझप्रत्यूषवाचके ।

इति झकारप्रासाः ॥

संज्ञा प्रज्ञा तथाप्यज्ञः प्राज्ञो यज्ञः प्रकीर्तितः ॥ २६ ॥

इति ञकारप्रासाः ॥

वटो विटः पटश्चेति नटश्चटुरितीर्यते ।
जटावट्टः कटुश्चापि सटा त्रुटिरटस्तटित् ॥ २७ ॥

घटो घटिर्घटा चापि खटः कटिरितीर्यते।
घटो घटिः कुटश्चापि कुटिः कुटमितीरितम्॥ २८॥

पटुः स्फटस्तटश्चाथ कोटिस्त्रोटिश्च घाटवत्।
कूटो नाटस्तु नाटा च घोटिर्घोटः प्रकीर्तितः॥ २९॥

वाटिर्वीटी तथा शाटी भोटो लेटश्च कथ्यते।
धाटी धूटी तथा पेटी कीटी झाटिश्च रेटिवत्॥ ३०॥

पट्टः पट्टा च पट्टिश्चाप्यट्टस्त्वट्टालमित्यपि।
अट्टं रट्टं च घट्टश्च किट्टः कुट्टः प्रकीर्तितः॥ ३१॥

त्वष्टा तुष्टिर्वृष्टिसृष्टी स्पृष्टिः पुष्टिश्च कथ्यते।
दृष्टिर्द्विष्टिर्विष्टिरिति व्युष्टिर्यष्टिः प्रकीर्तितः॥ ३२॥

इष्टिस्तुष्टिश्च रिष्टं च घृष्टिरिष्टं निगद्यते।
स्पष्टं श्लिष्टं तथा पुष्टो दुष्टो दष्टं त्वितीरितम्॥ ३३॥

घोण्टा कण्टस्तथा घण्टा लुण्टा घुण्टिरिति स्मृतः।

इति टकारप्रासाः॥

हठो मठो रुठश्च स्याल्लुठश्चापि शठः स्मृतः॥ ३४॥

पाठः पीठी च पीठश्च मठश्चापि निगद्यते।
कण्ठश्शुण्ठश्च शुण्ठी च लुण्ठं कुण्ठं च कथ्यते॥ ३५॥

निष्ठा ज्येष्ठा तथा ज्येष्ठः सृष्ठं काष्ठं च कुष्ठवत्।
कोष्ठं प्रष्ठं च सिष्ठः स्यात्कष्ठं चेति निगद्यते॥ ३६॥

इति ठकारप्रासाः॥

इडा गुडा गुडश्चापि जडा जड इतीर्यते।
कुडः कुड्डर्गडश्च स्यान्नडो नडमितीरितम्॥ ३७॥

कडा स्वर्णकलायां स्यात्कुडुः कुञ्जे नितान्तरे ।
कडा चाप्यथ चूडा च चोडश्चापि निगद्यते ।। ३८ ।।

व्याडः पीडा च नाडश्च क्रोडा क्रोडश्च कथ्यते ।
नीडं नाडी च वाडश्च चूडी चोडी निगद्यते ।। ३९ ।।

क्ष्वेडा व्रीडा तथा गौडः दण्डी दण्डश्च कथ्यते ।
पिण्डिश्शुण्डा च चण्डश्च चण्डी मुण्डी निगद्यते ।। ४० ।।

अण्डं भाण्डं च पाण्डुश्च शौण्डो बण्डमितीरितम् ।
काण्डं खण्डश्च शौण्डी च गण्डमिण्डं च कुण्डवत् ।। ४१ ।।

कुण्डी दण्डश्च पिण्डं च काण्डश्चापि निगद्यते ।

इति डकारप्रासाः ।।

दृढं चाप्यथ रीढश्च दाढा चोढा च कथ्यते ।। ४२ ।।

गाढं गूढं च बाढं च रूढं मूढश्च पीढवत् ।

इति ढकारप्रासाः ।।

गुणः पणः क्षणश्चेति गणो घृणिरितीर्यते ।। ४३ ।।

मणिः फणिः फणा चाणु रणस्तृणमितीरितम् ।
घृणा कणा रणे चापि ऋणं व्रणमितीरितम् ।। ४४ ।।

चणोऽथ वीणा कोणश्च काणो जूणिर्निगद्यते ।
शाणश्शोणस्तथा श्रेणी श्रोणी वाणी प्रकीर्तिता ।। ४५ ।।

घाणी पाणिस्तथा प्राणी शोणी तूणाप्यघाणिवत् ।
प्राणस्तूणश्च वेणुश्च भ्रूणो घ्राणश्च ताणवत् ।। ४६ ।।

श्राणस्त ... ... द्रोणं द्रोणश्च कथ्यते ।
जूर्णाप्यूर्णा तथा पूर्णा स्वर्णं पर्णं च वर्णवत् ।। ४७ ।।

कर्णश्चार्णं तथा चूर्णं तूर्णं कर्णं प्रगीयते।
तीक्ष्णं श्लक्ष्णं च कृष्णश्च विष्णुर्जिष्णुः प्रकीर्तितः ॥ ४८ ॥

उष्णं कोष्णं च तृष्णा च कृष्णं च प्रणिगद्यते।

इति णकारप्रासाः ॥

लता गतिस्सितं चापि कृतं मतमितीरितम् ॥ ४९ ॥

मतिः श्रुतिः स्तुतिश्च स्यान्नुतिः कृतिरुतीति च।
शतं मितं च गतिवत् सुतश्च स्यात्पितापि च ॥ ५० ॥

रतिर्हतिः स्मृतिश्चेति भृतिश्चाथ धृतिस्तथा।
क्षितिश्चापि चितिश्च स्यात्सती रतमितीरितम् ॥ ५१ ॥

घृतं क्षुतं च्युतं चेति मृतं गतमिति क्रमात्।
धातुः केतुस्तथा सेतुर्हेतुर्गातुश्च तातवत् ॥ ५२ ॥

मृता च पोतः स्यूतिः स्यान्नीतिर्भूतिरितीरिता।
दूतिस्स्रुतश्च भीतिश्च हेतिस्त्रेता च कथ्यते ॥ ५३ ॥

पूतं भूतं च धूतं च शतं पीतं च वीतवत्।
ज्योतिस्सातिश्च रीतिश्च प्रीतिस्सातिश्च रातिवत् ॥ ५४ ॥

ईतिर्गीतिस्तथा धौतिः स्रोतो रेतश्च कथ्यते ॥
जातस्सितं च वीतिश्च माता धाता तथापि च ॥ ५५ ॥

सितं श्वेतं च मन्तुश्च कन्तुर्यन्ता निगद्यते।
भ्रान्तिर्दान्तिस्तथा शान्तिः क्षान्तिः कान्तिश्च कान्तवत् ॥ ५६ ॥

वृन्तं कान्तं च कान्ता च वान्तमन्तं च कथ्यते।
क्षत्ता कृत्तिर्वृत्तिरिति पत्तिर्वृत्तं च वीतवत् ॥ ५७ ॥

शास्ता वस्ता तथा वस्तिर्गस्तं शस्तं च कथ्यते।
हस्तो वास्तुश्च शस्तं च मस्तुः स्यान्नवनीतके ॥ ५८ ॥

पक्तिश्च कथ्यते शक्तिर्युक्तिर्मुक्तिश्च शक्तिवत् ।
शुक्तिर्मुक्तिस्तथा वक्ता युक्तं त्यक्तं च सक्तवत् ॥ ५९ ॥

उक्तं प्रोक्तं तथा व्यक्तं रक्तश्शक्तश्च तिक्तवत् ।
मूर्तिः स्फूर्तिस्तथा कीर्तिरार्तिः पूर्तिश्च वार्तवत् ॥ ६० ॥

धूर्तं पूर्तं तथा वार्तं वर्तो वार्ता च कथ्यते ।
कर्ता भर्ता तथा धर्ता स्मर्ता चेति निगद्यते ॥ ६१ ॥

आप्तिर्गुप्तिः प्राप्तिरिति गुप्तं लिप्तं च क्लृप्तवत् ।
क्षिप्तं लुप्तं च क्लृप्तिश्च प्राप्तश्चाप्तश्च कथ्यते ॥ ६२ ॥

इति तकारप्रासाः ॥

कुथो रथो मथुश्च स्यात्कथा संथि इतीर्यते ।
वीथी साथी तथा पीथं साथप्रोथं च कथ्यते ॥ ६३ ॥

अर्थस्सार्थस्तथा पार्थस्तीर्थं चेति निगद्यते ।
ग्रन्थो ग्रन्थिश्च मन्थश्च प्रस्थं दुस्थश्च कथ्यते ॥ ६४ ॥

आस्था प्रस्था च संस्था च सिक्थश्चेत्यभिधीयते ।

इति थकारप्रासाः ॥

छदो मदो नदश्चेति नदी चाथ गदागदः ॥ ६५ ॥

पदं चापि रदश्च स्याच्छन्दः कन्दो निगद्यते ।
स्कन्दः क्लेन्दुश्च कन्दुश्च कुन्दं बृन्दश्च कथ्यते ॥ ६६ ॥

अन्दुरिन्दुश्च मन्दश्च वन्दी स्यन्दमितीरितम् ।
नान्दी नन्दिश्च नन्दश्च नन्दा चेत्यभिधीयते ॥ ६७ ॥

वेदो रोदस्तथा भेदः स्वेदः पादश्च शादवत् ।
स्यादं श्रीदश्च वेदी च वादो नादश्च कथ्यते ॥ ६८ ॥

चाणक्याच्या आज्ञे प्रमाणें ॥ शकटदास मित्र सिद्धार्थकानें ॥
करूनि त्या प्रतिजाणें ॥ पत्र लिहिविलें आपण त्या कडूनी ॥ २२४ ॥

ते पत्र घेउनी हाती ॥ सिद्धार्थक आला चाणक्या प्रती ॥
पाहुनी तो संतोषला चित्तीं ॥ पुढील कार्यगति चिंतिता झाला ॥ २२५ ॥

राक्षस नामांकित मुद्रेकडून ॥ त्या कागदासि शिखा करून ॥
सिद्धार्थका जवळी देउन ॥ करोनी अलोचना सांगता झाला ॥ २२६ ॥

मीं येक बोलतों वचन ॥ तुं माझा आप्त जन ॥
तदनुरूप कार्य करून ॥ आपले मन संतुष्ट करावें ॥ २२७ ॥

शकटदास राक्षसाचा परमाप्त ॥ यान येथे राहुन अपराध बहुत ॥
आमचे केले असतो त्यांत ॥ कित्तेक सांप्रत तुज सांगती ॥ २२८ ॥

सुतार दारुवर्मा येक ॥ दुसरा फराश प्रमोदक ॥
तिसरां वैद्य अभयदत्त नामक ॥ फेडिले शत संख्याक द्रव्य देउनी ॥ २२९ ॥

हा द्रोही अपराध म्हणून ॥ गांवांत धांडोरा पिटोंन ॥
यासि शूळी घालावया लागुन ॥ पाठवितों वध्यस्थान सत्वर मीं ॥ २३० ॥

तां अगोधर तेथ जाउन ॥ कोतवालासि संकेत करून ॥
मारणारास दबाउन ॥ पळावे घेउन शकटदासासी ॥ २३१ ॥

तैसेच राक्षसाकड जाऊन ॥ द्यावा शकटदास मित्र वोपून ॥
तैसीच मुद्रा त्यास देउन ॥ राक्षसाचें मनतोषवावें ॥ २३२ ॥

तुवां मित्र वांचविला म्हणुन ॥ आपली वस्त्राभरण देउन ॥
करील बहुत तुज सन्मान ॥ देउन धन संन्तोषवील ॥ २३३ ॥

म्या मोटा साहस केला म्हणून ॥ यास्तव कोठास जाता नये जाण ॥
स्वामी जवळीच मीं राहीन ॥ ऐसें बोलुनि राहावें तुवां ॥ २३४ ॥

त्याने दिले वस्त्रालंकार ॥ त्याचीच मुद्रा करूनी सादर ॥
ठेवावें कोशगृहांत सत्वर ॥ जेव्हा काम थोर तेव्हां घेईन मीं ॥ २३५ ॥

ऐसें राक्षसा प्रति सांगुन ॥ कित्तक दिवस त्यासच आप्त होउन ॥
राहावें अमचें काम करून ॥ सावधानपणें अहिर्निशी ॥ २३६ ॥

या प्रकारें सिद्धार्थकास ॥ सांगून चाणक्यें सावकाश ॥
थोर हें प्रयोजन करावास ॥ स्थिर मानस पाठविता झाला ॥ २३७ ॥

चाणक्यें मारिलें पर्वतेश्वरासि ॥ हे अपकीर्ति आली असे आपणासि ॥
राक्षसानेंच मारिलें या वृत्तासि ॥ मलयकेतूसी कळवावें ॥ २३८ ॥

यास्तव जीवसिद्धीस ॥ राक्षसा जवळी पाठवावयास ॥
उपाय रचिला अनायास ॥ चाणक्य बुद्धीस भिती नाहीं ॥ २३९ ॥

हा जीव सिद्धी निपुण ॥ नगरांत बहुत दिवस राहुन ॥
राक्षसेंद्र प्रेरणें विष कन्या योजुन ॥ पर्वतेश्वर मरण केले यानें ॥ २४० ॥

हा याचा अपराध प्रकट करून ॥ घातला बाहेर गांवांतून ॥
मग तो राक्षसा समीप जाऊन ॥ कित्तेक दिन तेथेंच होता ॥ २४१ ॥

मग कित्तेक दिवसानंतर ॥ कटक समीप आलिया वर ॥
मलयकेतु भागुरायणास अधिकार ॥ रोखि याचा सादर देता झाला ॥ २४२ ॥

मग येणार जाणार जन ॥ भागुरायण रोखिया वीण ॥
प्रवेश निर्गम हे दोनी जाण ॥ तद्वीं पासून कोणासहीं नसती ॥ २४३ ॥

जिवसिद्धी नाम क्षपणक ॥ भागुरायणासि करूनि जवलिक ॥
रोखा मागतसे सेवक ॥ जावया नगरांतिक त्या काळीं ॥ २४४ ॥

मग भागुरायण विचारी ॥ काय राक्षसाच्या प्रयोजना वरी ॥
जाणें घडतें नगरा भीतरी ॥ कार्ये तुमचेंच भारी आहे कीं ॥ २४५ ॥

क्षपणक बोले त्याप्रती पाहीं ॥ जेथें राक्षस पिशाचाचें नाव नाहीं ॥
तेथें जाणे मज लवलाहीं ॥ नगरांत कांहीं नाहीं न दिसे ॥ २४६ ॥

भागुरायण बोले क्षपण कासी ॥ काय राक्षसासि रुसलासि ॥
तुं तरी राक्षसाचा मित्र होसी ॥ ऐसें तु बोलतोसि कां पां ॥ २४७ ॥

मग तो बोले क्षपणक ॥ राक्षसाची असाध्य कार्यें अनेक ॥
करून दिल्ही असति प्रत्येक ॥ परंतु दया निःशंक यासि येत नाहीं ॥ २४८ ॥

नावाचा मात्र राक्षस नसे ॥ याचें कार्यहीं तैसेंच उसें ॥
म्या हे प्रत्यक्ष अनुभविले असे ॥ तुम्हासि न दिसे कांहींहीं ॥ २४९ ॥

मग भागुरा क्षपण पुसावया ॥ संनद्ध होउनि पुसे तया ॥
ते कार्य आम्हीं ऐकुयेंसें असलियां ॥ सांग दया करून आम्हापासीं ॥ २५० ॥

राक्षस पापी कृतघ्न ॥ म्हणोन कष्टीहोतसे माझें मन ॥
ते कसे म्हणसी तरी सांगेन ॥ सावधान होउन अैक तुं ॥ २५१ ॥

राक्षसानें मजकडून ॥ विष कन्या प्रयोग करून ॥
पर्वतेश्वर पावविला मरण ॥ न लावितां क्षण कृतघ्ना तें ॥ २५२ ॥

चाणक्यानें ऐकुन वर्त्तमान ॥ मीं राक्षसाचा मित्र जाणून ॥
विषकन्येस प्रयोगिलें म्हणोन ॥ नगरांतून बाहेर मज घातले ॥ २५३ ॥

राक्षसाच्या संगतीकडून ॥ म्या दुःख अनुभविलें जाण ॥
यासि दयालेश नाहीं म्हणून ॥ यासि टाकुनि जातो कोठें तरीं ॥ २५४ ॥

यास्तव तुजपासीं ॥ आलों छपा मागावयासी ॥
तूं तरि दयाकरून देशी ॥ जाईन परदेशी यथेछ ॥ २५५ ॥

मग बोले भागुरायण ॥ अर्ध राज्ये द्यावें लागेल म्हणून ॥
पर्वतेश्वरास पावविले मरण ॥ अैसें वर्तमान अैकिलें असे ॥ २५६ ॥

मग क्षपणक बोले शिवशिव ॥ चाकण्यानें विषकन्येचें नांव ॥
अैकिलें नाहीं दुष्ठ स्वभाव ॥ सावयव राक्षसाचाच हा ॥ २५७ ॥

क्षपणकाचें बोलणें ऐकुन ॥ मगबोले भागुरायण ॥
मलयकेतूसी सांगसील वर्त्तमान ॥ तरि मीं देईन छपा तुज ॥ २५८ ॥

क्षपणक मुख्यें वर्त्तमान ॥ मलयकेतूनें अैकुन ॥
राक्षसा वरि कोपुन ॥ मारावया अंतःकरण धरिता झाला ॥ २५९ ॥

मग स्मरूनि चाणक्य वचन ॥ राक्षसाचे प्राण राखुन ॥
परस्पर विरोध करून ॥ कार्य साधन करावें तुवां ॥ २६० ॥

भागुरायणें हे मनांत धरून ॥ मलयकेतु प्रति येउन ॥
बोलता झाला वचन ॥ नीति निपुणें त्या समई ॥ २६१ ॥

सर्वार्थसिद्धि राजा आपला ॥ वनांत होता वांचला ॥
त्यास आपण देईन राज्याला ॥ मारून चंद्रगुप्ताला सत्वर ॥ २६२ ॥

तुम्हीं अत्यंत बलवंत ॥ अर्ध राज्याधिकार करीत ॥
यास्तव आधीं तुमचा घात ॥ करावया ऐसें युक्तभासलें ॥ २६३ ॥

आतां तो सर्वार्थसिद्धी भला ॥ चाणक्यान यत्न करून मारिला ॥
यास्तव चंद्रगुप्ताच्या द्वेषें तुम्हाला ॥ सकळ राज्या लाधावें म्हणूनी २६४ ॥

राक्षसें हा यत्न आरंभिला ॥ शत्रुमित्र भावतों चांगला ॥
कार्य मूळें प्राप्त होतो भला ॥ सांगुन शांत केला मलयकेतूचा राग ॥ २६५ ॥

मग तो भागुरायण ॥ राक्षसा अपराध नाहीं म्हणून ॥
मलयकेतूस बोधून ॥ बहुत समाधान करिता झाला ॥ २६६ ॥

मलयकेतु त्या प्रती बोले निश्चित ॥ तां मज सांगीतलें हित युक्त ॥
मारितों जरी राक्षसासि त्वरित ॥ कोण्हीं विश्वास धरीनात मजवरी ॥ २६७ ॥

कोटांत फोडिले लोक बहुत ॥ आमचे ठाईं विश्वास धरीनात ॥
मग आम्हासी कैचा जय प्राप्त ॥ तुं बुद्धिवंत राखिलें तुवां ॥ २३८ ॥

ऐसें भगुरायण स्तोत्र ॥ करित असतां पर्वतेश्वर पुत्र ॥
बंकिच्या नायिकें येउनि विचित्र ॥ वर्तमान सूत्र सांगीतलें ॥ २६९ ॥

जो प्रसिद्धहीं राक्षस म्हणुनि ॥ आहे आमच्या मेंढाचा धणी ॥
तो बंका प्रति येउनी ॥ वर्तमान सांगुनि सनद्ध असे ॥ २७० ॥

कोणी येक छपा न घेतां ॥ पत्र घेउनि जात होता ॥
पत्र सहिता धरून आतां ॥ बंका प्रतितत्वता आणिलें असें ॥ २७१ ॥

ऐकुनी बंकियाचे वचन ॥ त्यासहुजूर आणा म्हणून ॥
सांगता झाला भागुरायण ॥ मग आणून सिद्धार्थक सोडिला ॥ २७२ ॥

पुसे भागुरायण त्यास सत्वर ॥ तुं कोणाच्या अससी चाकर ॥
मग बोले सिद्धार्थक धीर ॥ राक्षस किंकर मीं असे ॥ २७३ ॥

जरीतुं राक्षसाचा झालास ॥ मुद्रा न घेतां कां जातोस ॥
तो बोले जरूर कामास ॥ जाणे कोठा समज असे ॥ २७४ ॥

राजशासनास उल्लंघून ॥ जागे काय काम म्हणून ॥
विचारितां तो नम्र वदन ॥ होउनी म्लान राहिला असे ॥ २७५ ॥

मग त्या हातीचें पत्र घेउन ॥ मुद्रा नफोडितां पत्र काडुन ॥
मलयकेतूच्या आज्ञेवरून ॥ वाची भागुरायण त्या काळीं ॥ २७६ ॥

विचारिले सिद्धार्थकास ॥ नेतोस कागद कोणास ॥
मग वदेन कळे आपणास ॥ भागुरायण पुन्हा त्यास पुसे ॥ २७७ ॥

आरे धूर्ता कागद तूं नेतोस ॥ पुसतां मज कळेना म्हणतोस ॥
जबानी तुझी ऐकावयास ॥ कोण पुरुष असे त्यास सांग ॥ २७८ ॥

मग सिद्धार्थक बोले वचन ॥ जबानी ऐकांवी तुझी म्हणून ॥
ऐसें ऐकोनि भागुरायण ॥ कोपेंकरून बोलता झाला ॥ २७९ ॥

अम्हीच ऐकावी ॥ ऐसें विचारितां त्यालागुनी ॥
सिद्धार्थक बोले वचनी ॥ विचार करूनि सांगतों ॥ २८० ॥

तुम्ही असा परम चतुर ॥ विचारितां अपणास वुत्तर ॥
द्यावया कळत नाहीं निर्धारु ॥ ऐसें सत्वर द्याला वेडपण केलें ॥ २८१ ॥

मग तुज कळवितों म्हणुनि ॥ भागुरायणें ताडवितां काखेंतुनी ॥
मुद्रांकित पेटी पडली धरणी ॥ लोक नयनी पाहत असतां ॥ २८२ ॥

हळुच मुद्रात फोडून ॥ संदूक पाहिला उघडून ॥
मलयकेतु बोले हे आभरण ॥ राक्षसास आपण दिलें होतें ॥ २८३ ॥

यावरून हा कागद चंद्रगुप्तास ॥ पाठविताहे निश्चित राक्षस ॥
अतां जबानी सांग अम्हास ॥ कळेना आपणास तो म्हणें ॥ २८४ ॥

पुनरपि ताडितां सिद्धार्थकाला ॥ मलयकेतुच्या पायां पडला ॥
जरि मज देतां अक्षयाला ॥ तरी मीं सांगता बोलिला अैसें ॥ २८५ ॥

मलयकेतु बोले सिद्धार्थासि ॥ यजमानें अज्ञा केली जैसी ॥
सेवकें वर्तणूक जैसी ॥ करावी अैसी नीति असे ॥ २८६ ॥

देतों मीं तुज अभय ॥ वृत्त यथार्थ सांगावया ॥
ऐसें बोलिल्यावरी तया ॥ टाकुनि भया सांगतसें ॥ २८७ ॥

हा कागद हे आभरण पेटीं ॥ मज देउनी चंद्रगुप्त निकटीं ॥
आपणास पाठविलें सेवटीं ॥ जबानी मोटी अैसी सांगीतली ॥ २८८ ॥

मलयकेतूस समीप ॥ पांच जण आहेत हे भूत ॥
चित्रवर्मा कुलुताधिप ॥ मलयादिप सिंहनाद ॥ २८९ ॥

पुष्कराक्ष म्हणून काश्मीराधिपती ॥ सिंधुषेण सिंधुदेश भूपति ॥
मेघनाद पारशीकाधिपति ॥ बोलताटि अैसें पांच जण ॥ २९० ॥

मलयकेतूचें राज्य आपणास ॥ घोडे हत्ती व त्याचा कोश ॥
दिलियानें धरूनदेउं मलयकेतूस ॥ हा कार्यांश निर्विशेष जाणा ॥ २९१ ॥

आपली आज्ञा जरी झाली ॥ तरी त्यांसि देतों कौलाची बोली ॥
आपण चाणक्याचि निराकृती केली ॥ प्रीति दाखविली अम्हावरी ॥ २९२ ॥

आपण सांगीतल्या प्रमाणें ॥ आम्हीं वर्तणूक करूं जाण ॥
अैसी जबानी सांगून ॥ धरूनि मौन सिद्धार्थक राहिला ॥ २९३ ॥

अैसी जबानी ऐकुन ॥ मलयकेतु जाला व्याकुल मन ॥
चित्रवर्मादिक द्रोही म्हणून ॥ निश्चयकरून राहतसें ॥ २९४ ॥

थास्तव चंद्रगुप्त भूरमण ॥ राक्षसावरी धरी अभिमान ॥
रुजु कराया वर्तमान ॥ बोलवी तक्षण राक्षसासी ॥ २९५ ॥

पाचारीतां राक्षस एऊन ॥ बसला मलयकेतु सविध जाण ॥
विचारी राक्षसा लागुन ॥ आपुलें दर्शन दुर्लभ झालें ॥ २९६ ॥

अम्हास येउनी दिवस गती ॥ बहुत झाली कष्टी व्हावें किती ॥
तुम्हीं आशा धरूनि चित्तीं ॥ राहतां सुख संतती दिसेचना ॥ २९७ ॥

ऐकुन मलयकेतूचें वचन ॥ मग राक्षस करी समाधान ॥
कार्य शेखर जालें जाण ॥ आतां आपण चिंता टाकिजे ॥ २९८ ॥

कैसें तें कार्य शेखर ॥ जालें म्हणतां याचा विस्तार ॥
मजप्रती सांगा सादर ॥ उत्कंठा फार मनी असे ॥ २९९ ॥

ऐसें मलयकेतु पुसतां ॥ राक्षस सांगे तत्वता ॥
चंद्रगुप्तें चाणक्य निराकरणता ॥ केली आतां कार्यसिधी आमुची ॥ ३०० ॥

ऐसें राक्षसाने सांगतां ॥ मलयकेतु पुनः पुसतां ॥
चाणक्य निराकृती तत्वता ॥ सांगा आतां मज प्रती ॥ ३०१ ॥

मग राक्षस बोले वचन ॥ सविस्तारें सांगतों वर्त्तमान ॥
मन करूनिया सावधान ॥ ऐक निराकरण चाणक्याचें ॥ ३०२ ॥

शकटदासासि घेउन ॥ सिद्धार्थक आला सन्निधान ॥
म्या संतोषविलें तयाचें मन ॥ समाधान पाहुन येथेंच राहिला ॥ ३०३ ॥

तैसाच भागुरायण ॥ सेनापतीचा बंधु जाण ॥
अम्हाप्रति येउन ॥ संतुष्ट मन येथेंच राहिला ॥ ३०४ ॥

भद्रपट प्रभृति आपुले आप्त ॥ सकळहीं जाउन तेथेंच राहत ॥
हें वर्त्तमान ऐकुनी चंद्रगुप्त ॥ कलुषमनांत बहुत झाला ॥ ३०५ ॥

मग चंद्रगुप्त भूपती ॥ बोलाविता झाला चाणक्याप्रती ॥
चाणक्यहीं त्वरित गती ॥ येउन नृपती तें भेटता झाला ॥ ३०६ ॥

चंद्रगुप्त मांडीये वरी ॥ येउनी पाहे सकळ नगरी ॥
बोले माझी आज्ञा झालियावरी ॥ उत्सव परोपरी कां करीत नाहींत ॥ ३०७ ॥

या उत्सवांसि निषेध ॥ कोणे केला तें मज संविध ॥
सांगा तुम्हीं सावध ॥ मनीचा बाध सोडुनिया ॥ ३०८ ॥

निषेध चाणक्यें केला ॥ म्हणोनि सांगती भूपाळाला ॥
जवलि राहणार परी जन भला ॥ टाकुनी भयाला सत्वरा ॥ ३०९ ॥

मग राजा पुसे सचिवाला ॥ दीपावळी उत्सव कां निषेधिला ॥
अैसें पुसतां तयाला ॥ चाणक्य तोलायाला यत्न करी ॥ ३१० ॥

नीती शास्त्र जाणणार ॥ राज्य तंत्र तीनि प्रकार ॥
राजाधीन एक प्रकार ॥ दुसरा प्रकार प्रधानाधीन ॥ ३११ ॥

राजा आणि प्रधान ॥ हे दोघे यकत्र मिळून ॥
कारभार करितीं येक मन ॥ तिसरा प्रकार जाण राज्य तंत्राचा ॥ ३१२ ॥

प्रधानाधीन तुं यास्तव ॥ कार्य अम्हीं पाहावें सावयव ॥
म्हणोनि निषेधिला उत्सव ॥ याचा भावहीं सांगतों ॥ ३१३ ॥

अैसें ऐकुनी वचन ॥ चंद्रगुप्तासि कोष येउन ॥
मुराडेलें आपुलें वदन ॥ व्याकुल मन फार झाला ॥ ३१४ ॥

राजियाप्रति बोले चाणक्य वचन ॥ कारभार तुम्हीच करा म्हणोन ॥
राजा बोले सावधान ॥ करूनि मन अम्हीच करूं ॥ ३१५ ॥

आमुचा कारभार आही ॥ करावा तुमचा तुम्ही ॥
परंतु मन न धरावें जी म्ही ॥ अैसी ब्राम्ही नीति असे ॥ ३१६ ॥

मग राजा विचारी चाणक्यासी ॥ दीपावळी उत्सव निषेधासी ॥
कांरण काय तें तूं मजपासीं ॥ सांग सादरसीं सत्वर ॥ ३१७ ॥

चाणक्य बोले वचना ॥ जवली आला असे शत्रुजना ॥
करावें कोटासें विधाना ॥ ते टाकून वुत्सव करूंनये ॥ ३१८ ॥

राजा बोले वचना ॥ भद्रभट प्रभृति आप्त जन ॥
गेले आमुच्या नगरांतून ॥ सकळ जन पाहत असतां ॥ ३१९ ॥

தண்ணீர் அதிகம் குடிப்பதனாலும், தூங்கவேண்டிய காலங்களில் கண் விழித்தலாலும் மேகநோய் சம்பவிக்கும்.

மேகநோயின் பூர்வரூபம்

மண்டலந் தன்னிலுள்ள மாதர்க்கும் புருடருக்குங்
கொண்டதோர் சலக்கழிச்சல் கொள்ளுமுன் காணுநோய்கள்
கண்டிடு முடல் கால் கைகள் கான்றழுந் தெரிந்து காந்தி
யுண்டநீர் சுவறிக் காட்டி யுடைந்துநீர் கழியுமென்றே (4)

(இ-ள்) சலக்கழிச்சல் ஏற்படுவதற்கு முன்னர், கீழ்க்கண்ட குறிகுணங்கள் காணும். உடல், கை கால் முதலியவிடங்களில் எரிச்சல், அழற்சி, அடிக்கடித் தண்ணீர் தாகம் முதலானவைகள் உண்டாகும். பின்னர் சலக்கழிச்சலில் கொண்டுவிடும்.

மேகநோயின் வகைகள்

உட்டின ரோகத்தாலு முறுபெறும் பசியினாலுங்
கட்டவிழ் கோதைமாதர் கலவிமுட் டாமையாலுந்
தொட்டதோர் வாதபித்தந் தோன்றிய சிலேற்பத்தாலு
முட்டியே நாலுமாறு மும்மூன்று மொன்றுமாமே (5)

(இ-ள்) உஷ்ண ரோகத்தினாலும், பெரும் பசியினாலும், ஸ்திரீ ஸங்கத்தின் கோளாறுகளினாலும் உண்டாகும் இந்நோயை வாதபித்த சிலேத்ம ரோகங்களாகப்பிரித்து வாதத்தில் 4 வகைகளாகவும், பித்தத்தில் 6 வகைகளாகவும், கபத்தினால் 10 வகைகளாகவும் வகுத்துக் கூறுகின்றனர்.

வாதமேகம் 4ன் பெயர்

சாம்பியமேகம்	மதுமயமேகம்
அப்பியமேகம்	அசனியமேகம்

சாம்பியமேகத்தின் குணம்

பெண்படை மயிலன்னாரே ! பேசு சாம்பிய மேகந்தான்
பண்புநீர் புலாலே நாறும் பசுவின்மூத் திரமேநாறுங்
கண்படு மிறைச்சி தன்னைக் கழுவுநீர் நிணமே காணும்
நண்புறக் காய்ச்சிக் கற்கம் நல்விளக் கேற்றலாமே. (6)

(இ-ள்) சிறுநீர் புலால் நாற்றமடிக்கும். சிற்சில சமயங்களில் பசுவின் மூத்திரத்தைப்போலும் நாறும். இறைச்சியைக் கழுவிய தண்ணீரைப் போன்றும் காணும். சிறு துணியை இம்மூத்திரத்தில் நனைத்துக் கொளுத்தினால் படபடப்பு இல்லாமல் எரியும். இவை சாம்பிய மேகத்தின் குறிகளாகும்.

அப்பியமேகக் குறிகள்

மைப்பெறு குழலின் மானே ! மானிலந்தனிலுள்ளோருக்
கப்பிய மேகமானா லதுசெய்யுங் குணத்தைக் கேளாய்
நெய்த்துளி நீரிற் றேன்றும் நிலவிய கள்ளுநாறு
மெய்ப்புடன் காய்ச்சிக்கற்கம் விளக்கினி லெரிக்கலாமே. (7)

(இ-ள்) மூத்திரத்துடன் நெய்த்துளி போன்று கொழுப்பும் வீழும். மூத்திரம் கள்ளைப்போன்று நாறும். இதனையும் துணியில் தோய்த்துக் கொளுத்தினல் எரியும்.

மதுமயமேகத்தின் குணம்

மதுமய மேகமானல் வந்திடுங் குணத்தைக் கேளாய் !
பதிவுறத் தண்ணீருண்ணும் பார்க்கில் நீர் புலாலே நாறும்
விதபெறக் காய்ச்சிக் கற்கம் விளாவிய தேன்போலாகும்
புதிய மெல் லமிர்தவின் சொற் பூவையே ! யறிகுவாயே (8)

(இ-ள்) தாகம் அதிகரிக்கும். அதனல் அடிக்கடி தண்ணீர் பருகுவான். மூத்திரம் கொழுப்பு வாடையடிக்கும். மூத்திரத்தைக் காய்ச்சினல் அது தேன் போல் கெட்டியாகும். இவை மதுமேகக்குறிகளாம்.

அசனிய மேகக் குறிகள்

அசனிய மேகமானு லதுசெய்யுங் குணத்தைக் கேளாய் !
கசமதங் கள்ளுநாறுங் காய்ச்சினலிழையுங் கண்டா
யிசைபெறு தாகந்தாப மெய்திடு முடம்பிளைக்குந்
தசையினை யுருக்குஞ் சொன்னேஞ் சைவலக் கூந்தல்மானே ! (9)

(இ-ள்) யானையின் மதநீர் போன்ற நிறமாகவும், கள்ளையொற்ற நாற்றத்தையுடையதாகவும் மூத்திரம் வெளியாகும். இதனைக் காய்ச்சி ஆற வைத்தால் சிலந்திவலைபோல இழைகள் காணப்படும். தாங்கமுடியாத தண்ணீர் தாகம், எரிச்சல், உடம்பு இளைத்தல், மாம்ஸபலக்குறைவு முதலான குறிகுணங் களும் உண்டாகும்.

பித்தமேகம் 6க்கும் பெயர்

1. அரித்ராமேகம்
2. ஆமில மேகம்
3. சுதை மேகம்
4. சுரோணிதமேகம்
5. நீல மேகம்
6. இழுதை மேகம்

அரித்திரா மேகக் குறிகள்

அத்தம்போலும் நிறமாகும் அரித்ராமேகக் குணங்கேளாய் !
பித்தரோகமது மிஞ்சும் பெய்யும்நீரில் மஞ்சளுறும்
சுத்தச்சுவாச மதுவாகுஞ் சொல்லு மிரத மதுவாகும்
புத்தி கலங்குந் தாகிக்கும் பொன்போலுடம்பு நிறமாமே. (10)

(இ-ள்) சிறுநீர் மஞ்சள் நிறமாக இறங்கும். மேல் மூச்சு வாங்கும். புத்தி தடுமாறும். தாகம் உண்டாகும்.

ஆமில மேகக் குறிகள்

ஆமில மேகஞ் செய்யுங் குணந்தனை யறியச் சொல்வேன்
பூமயி லனையாய் ! நீரில் மலத்தினிற் புளித்து நாறுந்
தாமயிலன்னந் தண்ணீர் சார்ந்திடி லரிதேயாகுஞ்
சேமமா முடம்பு நொந்து சிதைந்திடுங் கண்டிடாயே. (11)

(இ-ள்) சிறுநீர், மலம் முதலியவைகளிலிருந்து புளிப்புவாடை வீசும். சாப்பாடு, நீர் இவைகளின் மேலிச்சையிராது. உடம்பில் குத்துவலியுண்டாகும்.

சுதைமேகத்தின் குணம்

பெண்ணோடு மயிலே கேளாய் ! பேர்பெறு சுதைமேகந்தான்
சுண்ணாம்புக் கரைத்த நாற்றஞ் சுடலையிற் சாம்பல் நாற்றம்
பண்ணுயிந் நீரைக் குத்திப் பார்க்கினு மதுவேயாகு
மெண்ணாத சோகமேக மெய்ப்பிளப் பிவையுண்டாமே. (12)

(இ-ள்) சிறுநீர் சுண்ணாம்பு கரைத்த நீரின் நெடியடிக்கும். சுடலையிலு சாம்பலின் நாற்றமும் நாறும். நோயாளிக்கு மிக்கவேதனையைக் கொடுக்கும். உடலும் இளைத்துப்போம்.

சோணித மேகத்தின் குணம்

சுரோணிதப் பிரமேகத்தின் சூக்குமஞ்சொல்லக்கேளீர்
திராணிசெவ் வள்ளிக்காய்ந்து சிவந்த நீரலைபோற் காணும்
பிராணிகள் வாயில்வைத்தா லக்குணம் பிசகாதாகு
நாரணி ! யறிந்து வேத நன்முனி பகர்ந்த தாமே. (13)

(இ-ள்) மூத்திரம் இரத்தம்போல் வெளியாகும். பிராணிகள் இம் மூத்திரத்தை நக்கினாலும் இரத்தத்தை நக்குவதைப்போன்ற உருசியுடன் உட்கொள்ளும்.

நீலமேகத்தின் குணம்

அரியதோர் நீலமேக மறிந்திடிற் றுருசு மின்னங்
கரியநீ லமதுதன்னைக் கரைத்தவன் னமதுகாணும்
பெருகு கள்ளும்போல் நாறும் பித்தமெழுப்புந் தாகமுண்டாந்
தெரியுங் குணங்கள் பொதிகைமலைத் தெய்வமுனிவன் செப்பியதே. (14)

(இ-ள்) மூத்திரம் துரிசைக் கரைத்த தண்ணீரைப்போல் நீலவர்ணமாக இருக்கும். கள்ளைப்போல் நாறும். உடலில் பித்தம் அதிகரிக்கும். தாகம் உண்டாகும். இவை நீலமேகத்தின் குறிகளாகும்.

இழுதைமேகத்தின் குறிகள்

தாலத்திழுதை மேகமது தரையிற் கள்ளுவிழுந்ததுபோற்
சீலத்துடனே வழுவழுத்துக் கிணுக்கிப் புலால்போல் நாற்றமுண்டாங்
கோலத்தா ... ... க்கை கொடுக்கும் தளர்ச்சி யுண்டாகும்
வாலக் குயிலே! அன்னநடை மயிலே! மூந்நூல் வளமையிதே. (15)

(இ-ள்) மூத்திரம் கள்ளைப்போன்ற நிறத்துடனும், வழுவழுப்பாகவும் விழுந்து, புலால் நாற்றமடிக்கும். உடலில் தளர்ச்சியையுண்டாக்கும். இவை இழுதைமேகக் குறிகளாகும்.

சிலேத்மமேகம் பத்தின் பெயர்

ஸுரைமேகம்	அந்திரமேகம்
வாலமேகம்	சுணைமேகம்
நனைமேகம்	அத்திமேகம்
சீயக்காய்மேகம்	சலமேகம்
லவணமேகம்	சுக்கிலமேகம்

ஸுரைமேகக் குறிகள்

வந்திடும் சுரைமேகத்தின் குணமது வகுக்கக்கேளாய்
தந்திடும் நீரில்வெள்ளை சார்ந்திடுங் கள்ளுப்போல
சிந்திடும் நீரிலந்த வாசமே செறியுந் தேகம்
நொந்திடுங் கண்டாய்! கெண்டை நொக்கியமயிலன்னாரே. (16)

(இ-ள்) நீர் கள்ளைப்போன்ற வெண்ணிறமாகவும் அதே நாற்றத்துடன் வெளியாகும். உடல் வலியும் உண்டாகும். இவை ஸுரைமேகக் குறிகளாகும்.

வாலிய மேகக்குறிகள்

வாலிபமேகஞ் செய்யுங் குணந்தனை வகுக்கக்கேளாய்
பாலியல் நுரையதாகப் பரியும்நீர்க் கடுப்புமுண்டாஞ்
சீலமாக் கரைத்தாப்போலச் சேர்ந்து நீரடியிற் பற்றுங்
கோலமா மயிலே! யிந்தக் குறிகுணங் கண்டுகொள்ளே. (17)

(இ-ள்) நீர் விடும்போதும் பின்னரும் பாலின் நுரையைப்போன்று கடுத்து நீர் விழும். சிறிது நேரஞ்சென்று மூத்திரத்தின் அடியில் மாவைப்போன்ற கசடு படியும். இவை வாலிய மேகக்குறிகள்.

நனைமேகத்தின் லக்ஷணங்கள்

பேர் பெறு நனை மேகத்தின் குணந்தனைப் பேசக்கேளாய்!
சோர்தரு நீர் தெளிந்து தூய்மையாயிருக்குங் கண்டாய்
யேர் பெறத்தீயிற்காய்ச்சி லெழும்பிடும் நாற்றந்தானே
வார் பெறு குடமென் கொங்கை மயிலியல் மதவேற்கண்ணே! (18)

(இ-ள்) சிறுநீர் துல்யமாக இறங்கும். ஆனால் அதைக் காய்ச்சிப் பார்த்தால் வெகு துற்நாற்றமடிக்கும். இவை நனைமேகக் குறிகளாகும்.

சீயக்காய் மேகலக்ஷணம்

சற்றுசற் றுகவேநீர் வீழ்ந்திடுங் கடுப்புத்தானே
முற்றிடு முறக்கம் நீங்கு முலாவிடு முலரும் நாவு
குற்றநீர் காய்ச்சிப் பார்க்கில் குணஞ்சீயக் காய்போல் நாறும்
பற்றுசீ யக்காய் மேக மிதுவெனப் பகர்கின்றோமே. (19)

(இ-ள்) சிறுநீர் கொஞ்சம் கொஞ்சமாக வெளியாகும். தாங்கமுடியாத கடுப்பு உண்டாகும். தூக்கம் இராது. நாக்கு வறண்டுபோம். நீரைக் காய்ச்சி மூகர்ந்தால் சீயக்காய் நாற்றம் அடிக்கும். ஆகவே இதனைச் "சீயக்காய்மேகம்" என்று கூறுகிறார்கள்.

லவண மேகத்தின் குணம்

கூறிய லவணமேகக் குணந்தனைக் கூறக்கேளாய்!
மாறியே உவர்க்கரைத்து வைத்தநீர் நிறமேபோலாய்
நாறியே நைந்து நொந்து நலிந்துடல் மெலிந்துதாக
மீறியே யிருக்குமென்று விமலநூலுரைத்தவாறே. (20)

(இ-ள்) சிறுநீர் உவர்மண்ணைக் கரைத்துவைத்த நீர்போன்ற நிறத்துடனும், நாற்றத்துடனும், குத்துவலியுடனும் வெளியாகும் உடல் மெலியும். தாகம் மேலிடும். இவை லவணமேகத்தின் குறிகளாகும்.

அந்திரமேகத்தின்குணம்

ஓமந்திரமேகத்தின் குணந்தனை யுரைக்கக்கேளாய்
வாங்குமே தண்ணீர் தன்னை வடியுமே றளவில்லா நீர்
நீங்குநீ ரிளநீர்போல நிறம்பெறும் நாற்றமுண்டாம்
கோங்கிள முலையாய்க்கும்பக குருமுனியுரைத்தவாறே (21)

(இ-ள்) இளநீரையொத்த நிறத்துடன் நிறுநீர் மிக்க அதிகமாக வெளியாகும். இளநீரின் வாடையடிக்கும். இவை அந்திரமேகக்குறிகளாகும்.

சுனைமேகக் குறிகள்

உட்குண்ட சுனைமேகத்தின் குணந்தனை யுரைக்கக்கேளாய்
கட்டுண்ட சுனைநீர் போலுங் கரும்பினிற் சாறுபோலுந்
தட்டுண்ட கூரைநொந்த சருகில் வீழ் தண்ணீர் போலு
மிட்டுண்ட வாழான்செல்வ மென்னநீ ரிறங்குமென்றே (22)

(இ-ள்) தேங்கிய சுனை நீரைப்போலவும் கருப்பஞ்சாற்றைப்போலவும், சிறுநீர் காணப்படும். கூரையின் கூடல்வாய் அடைபட்டு அதன்வழியாக மழைத்தண்ணீர் தேங்கித்தேங்கிக் கீழே எவ்வாறு விழுமோ அவ்வாறு சிறுநீர் ஒரே தாரையாக வராமல் நின்று நின்று வெளியாகும். ஈயாத லோபியின் செல்வம் எவ்வாறு சிறுகச்சிறுக வெளியாகுமோ அதேபோல நோயாளி சிரமப்பட்டுச் சிறுநீர் விடுவான்.

சுனைமேகம் = சனேர்மேகம் என்பதின் திரிபு. (மெள்ள மெள்ள வெளியாதல் எனப்பொருள்)

அத்திமேகத்தின் குறிகள்

வேகமா மத்திமேகத்தின் குணந்தனை விளம்பக்கேளாய்
பாகமாந் தயிர் நீர்போலும் பகர் பன்னீர் போலுமாகும்
சோகமாயுடம்பிளைக்குந் துயரமு மிகுந்து தோன்றும்
தாகமாங் குணங்கள் தன்னைத் தையலே! யறிகுவாயே (23)

(இ-ள்) தயிரின்மேல் தெளிவைப்போலவும் பன்னீரைப்போலவும் மூத்திரம் வெளிவரும். உடம்புஇளைக்கும் அதிகவேதனையைத்தரும். இவை 'அத்திமேகக்' குறிகளாகும்.

சலமேகத்தின் குணம்

பெருகிய சலமேகத்தின் குணந்தனைப் பேசக்கேளாய்
மருவிநீ ரருவிபோலே வந்திடுந் தாகமுண்டாங்
கருகியே மலமும் வீழுங் கரபாத மெரிவுண்டாகு
முருகவே தீயிற் காய்ச்சி லுற்றதுற் கெந்தமாமே. (24)

(இ-ள்) சிறுநீர் அருவிபோல் அதிகமாகப்போகும். மலம் கருத்து வீழும். கைகால்களில் எரிச்சலேற்படும். சிறுநீரை நெருப்பில் காய்ச்சினால் மிக்க துர்கந்தம் அடிக்கும்.

சுக்கில மேகக் குறிகள்

சுக்கிலமேகஞ் செய்யுங் குணமது சொல்லக்கேளாய்
மிக்கநீ ரிறங்கும் போது வீழ்ந்திடுஞ் சலமுங்கூடத்
தக்கமீன் போலநா றுஞ் சரீரமும் நொந்துவாடும்
மைக் கயல் விழியாய்! வேத மாமுனிவுரைத்தவாறே (25)

(இ-ள்) மூத்திரத்துடன் சுக்கிலமும் சேர்ந்துவீழும். மூத்திரம் மீன் கழுவிய தண்ணீரைப்போல நாற்றமடிக்கும். உடலிலும் குத்துவலியுண்டாகும்.

வாதநீர் நான்கிற்கும் பொதுக்குணம்

மூளையும் நிணமும்போல முறிந்த சுக்கிலமே போல
ஆளரி வேலுங்கோலு மணங்கனும் அம்புபோல
நீளிய நரம்புபோல நீர்தனி லெண்ணெய் காணில்
வாளினை வென்ற கண்ணாய்! வாதத்தின் கூறுதானே (26)

(இ-ள்) வாயகன்ற பாத்திரத்தில் மூத்திரத்தைவிட்டு அதில் 1 துளி நல்லெண்ணெய் தெரிக்கவும். அப்போது அவ்வெண்ணெய்துளி மூளையும் நிணமும் போலோ அல்லது முறிந்த சுக்கிலம் போலவோ வெண்ணிறமாகக் காணப்பட்டாலும் அந்த எண்ணெய்துளி வேலைப்போலவும் மன்மதபாணம் போலவும் நீண்ட நரம்பைப்போலவும் பரவி நின்றாலும் அது வாதத்தின் லக்ஷணங்களாகும்.

பித்த ரோகக் குறிகள்

பையரவல்குல் மாதே! பாருள் ளோர்கிழிந்த நீரிற்
கையிலேயெண்ணெய் வாங்கிக் கழிந்ததோர் துரும்பாற்குத்த
மையிறு மேனியொத்த வட்டஞ் செய்திருக்குமாகில்
அய்யுறு நீரதாகு மல்லதாற் பித்தமாமே (27)

(இ-ள்) கையில் சிறிது நல்லெண்ணெய் விட்டு அதிலிருந்து ஒரு துரும்பினால் ஒரு துளி எடுத்து நீரில் குத்தவும். அப்போது கருநிறமுள்ள வட்டம் உண்டானால் அது பித்த நோய்க்கு அறிகுறி எனத்தெரிந்து கொள்ளவும்.

வாத மேகத்தில் நீரின் நிறம்

கடிதரு மிறைச்சிதன்னைக் கழுவும்நீர் நிறமே போலும்
படிதரும் பசும் புற்றின்னப் பழதுகோ சலமே போலும்
வெடிதரு நிறமேவாத மேகத்தின் குணமதாமே (28)

(இள்) மூத்திரம் இறைச்சி கழுவிய தண்ணீரின் நிறத்தையொத்திருக்கும் பசுவின் மூத்திரம் போன்ற நிறம் காணும். இவை வாதமேகக்குறிகள்.

பயித்திய மேகத்தில் நீரின் லக்ஷணங்கள்

நீலமா நிறமே மஞ்சள் நிறம்புளி கரைத்த வண்ணஞ்
சாலவே யெரித்த சாம்பற் றனைக்கரைத் திடுநீர்வண்ணஞ்
காலமே பலவாமாட்டின் கொழுத்தமாங் கிஷநீர் போலும்
பாலை நேர் மொழியாய்! காணிற் பயித்திய மேகமாமே (29)

(இ-ள்) சிறுநீர் நீலநிறமாகவோ அல்லது மஞ்சள் நிறமாகவோ அல்லது புளியைக்கரைத்த தண்ணீரின் நிறமாகவோ, சாம்பரைக்கரைத்த தண்ணீரின் நிறமாகவோ, எருமை மாட்டின் கொழுப்புத் தண்ணீர் போன்றும் காணும். இவை பித்தமேகத்தின் குறிகள்.

கபமேகத்தில் நீரின் லக்ஷணங்கள்

அரும்புன லருவிக்கு மடிக்கரும் பதனிற் சாறும்
விரும்பிய தயிர்பால் நீரும் விறகு (விரைவு)டன் றேற்றமாகுந்
திருந்திய தேனுமாகுஞ் சிறந்த யிவ்வாறு நல்லக்
குரும்பை மென் முலை நன்மாதே! சிலேற்பனக் கூறென்றேமே (30)

(இ-ள்) மூத்திரம் அருவி நீரின் நிறமாகவும், அடிக்கரும்பின் சாற்றைப் போன்றும், தயிரின் நீர், முறிந்த பாலின் தோற்றமாகவும், தேன் நிறமாகவும் இருக்கும்.

பவுத்திர நிதானம்

புவிமிசை வாழ்கின்ற புருஷர்மங்கையரிவர்க்கு
சவிகெட வரும் பவுத்திரந்தான் செய்யுங்குறிகுணங்க
ளவையினிற் சாத்தியங்க ளசாத்திய மதன்பேர் தானும்
குவிமுலை மானே! சொல்லக்கேட்டு நீ குறித்துக்கொள்ளே! (1)

त्वं चार्वङ्गि! मयि प्रपञ्चय हरेः संचारिपांचालिके
किंचिच्चंचलचञ्चरीकरुचिरश्रीरोचने लोचने" ॥ २४ ॥

बृह — (श्रुत्वा) भगवन्नस्मन्मनोरथाविरोधि तदिदमुपश्रुतिशकुनम्।

सू — (सहर्षं) जितमस्माभिः। (इति पटांचले ग्रन्थिं बध्नाति)।

चन्द्रः — तात! त्वर्यतां! त्वर्यताम्!!

सू — एते साधयामः।

(इति निष्क्रान्ताः सर्वे)

इति द्वितीयप्रपञ्चः ॥

अथ तृतीयप्रपञ्चः

(नेपथ्ये)

"भो भो! साधुजनाः! श्रुणुत मे सुखवर्षिणीं वाणीम्; तथाहि — दुस्सहदुरवलेपबाहवे राहवे रहस्यपत्रिकाप्रेषणादिमहाद्रोहकरणादत्रभवता सूर्यमहाराजेन सर्वभरादवरोपितो द्वारपालो दुर्मुखो, दूरीकृताश्च दुष्टदुर्मदाः पञ्च लेखशालाधिकारिणो विरोधिखरप्रमादिविळम्बिविकारिणः। किमुच्यते युष्माभि "स्ते खलु हितशत्रवः पुराप्रभृति परपक्षमाश्रिताः मनसा, केवलं शरीरेण पुनरत्र स्थिता" इति। अस्ति तथा शतं, भवतु, मया गन्तव्यं चामरग्रहणसेवनाय, प्रेषयामि तावदनुजं प्रकृतपरामर्शाय।

(ततः प्रविशति साधारणः)

साधारणः — (सहर्षं स्वगतम्)

ऐन्द्रं पदं तदिदमद्य ममाधिकारो
वैरिञ्चनोऽयमियमेव हि शाङ्करी श्रीः।
भूयोऽपि किं सकलभाग्यमिदं यदस्म-
दारातयोऽपि हतभाग्यतरा बभूवुः ॥ १ ॥

(विचिन्त्य सोल्लासम्)

अहो! सुष्ठु कृतं महाराजेन यदन्य एव स्थापितस्सौम्यो द्वारपालो यदप्यपरो निर्मितस्तावदेक एव पार्थिवो लेखशालाधिकारी। (प्रकाशम्) किन्नु खलु स्फुरति मे दक्षिणो बाहुः? भवतु तावदिदानीं विजयलक्ष्मीरस्मन्महाराजसूर्यस्य!

(नेपथ्ये कलकलः)

साधारणः—(श्रुत्वा) नूनमुभयोरपि बलयोरभिवर्तते समरसमावेशारभटी। यतः किल,

गर्जत्पुष्करपुष्कलध्वनिमदन्यक्कारचर्याचटु-
मौखर्याँचितपाञ्चजन्यजटिलस्वानाभ्यसूयाधरः।
भूतेशाङ्गुलिताड्यमानडमरुध्वानैकलीलासखः
सेनादुन्दुभिधुन्धुमायितभरः संरम्भतो जृम्भते॥ २॥

(प्रविश्य पटाक्षेपेण)

प्रीतिः — (सभयम्) [1]वच्छ! साहारण! सज्जो होहि! सज्जो होहि!

साधारणः — आर्ये! कथय कस्तत्र हेतुः?

प्रीतिः — [2]एसो खु चउरचउरंगबलकढिणसण्णाहसज्जिओ णासीरणिहिअसेणावईपडिग्गहे केउंठेऊण मंडितवाहिनीमज्झभाओ णिअडमायदो णाणासाहसो राहू।

साधा०— आर्ये! दिशारक्षणाय स्थापिताः किल तत्र तत्र संवत्सरवर्गादयः, ते किंवृत्ताः?

प्रीतिः — (विहस्य) [3]ते खु अहिदसेणासाअरसण्णिवादसंघरिसेण उच्चभूसमप्पिआणां आमळअरासीणं दसं पत्ता।

साधारणः — आर्ये! अपि ज्ञायते भवत्या तेषु के के कुत्र गता इति?

प्रीतिः — (सोच्छ्वासं) [4]वच्छ! कहेमि सुणाहि सावहाणम्।

---

१ वत्स! साधारण! सज्जो भव! सज्जो भव।

२ एष खलु चतुरचतुरंगबलकठिनसन्नाहसज्जितो नासीरनिहितसेनापतिपरिग्रहे कौतूहलेन मंडितवाहिनीमध्यभागो निकटमागतो नानासाहसो राहुः।

३ ते खलु अहितसेनासागरसन्निपातसंघर्षेण उच्चभूसमर्पितानां आमलकराशीनां दशायां पतिताः।

४ वत्स! कथयामि शृणु सावधानम्।

साधारणः — अवहितोस्मि ।

प्रीतिः — [1] सोहग्गसोहणाइ च्छाआदेवीए समीवं गआइं ।

साधा — हुं ।

प्रीतिः — [2] धुइ आणंदजअविअअविहव॰पहवणंदणा महाराजअ संणिहाणं गआ ।

साधा — ततस्ततः ।

प्रीतिः — [3] बहुधण्णविक्कमा अम्हसेणावइं गआ; अंगिरसं तु कळ्जुत्तिसिद्धत्था ।

साधा -- अथ श्रीमुखः कमाश्रितः ?

प्रीतिः — [4] सोअहं वि तक्खणं चंदराअं समस्सिदा ।

साधा — ततस्ततः ।

प्रीतिः — [5] अह राहुं एव्व सरणंगओ पराहवो केउं तु सूळव्वआतिगंडा । अण्णे उण परिहाविदिण्णहत्थावळंबाए मए तत्थ तत्थ गआ ण ळक्खिआ ।

(आकाशे)

'साधु प्रीते! साधु! संविधानुगुणमनुभवानुरूपमेव योजितमखिलमिदम् ।'

प्रीतिः —(सप्रमाणम्) [6] माए अब्भालदेवि! अणुगाहिदम्हि होदीए ।

(नेपथ्ये)

अग्रे यान्तु पदातयो रणजयश्रीकेतुभिः केतुभि-
मर्ध्ये दंतिचमूः प्रयात्वयतु भोः सादिव्रजः पार्श्वयोः ।
कृष्टा त्यक्तशरा व्रजंतु रथिनः पश्चादशेषावने
किंचिन्मुंचति मौनमत्र भवतः कोदंडघंटामणिः ॥ ३ ॥

---

१ सौभद्रशोभनानि छायादेव्यास्समीपं गतानि ।

२ धुरि आनन्दजयविजयविभवप्रभवनन्दनाः महाराजस्य सान्निधानं गताः ।

३ बहुधान्यविक्रमाः अमरसेनापतिं गताः । अंगिरसन्तु कालयुक्तिसिद्धार्थौ ।

४ शोभनं हि तत्क्षणं चन्द्रराजं समाश्रितः ।

५ अथ राहुमेव शरणं गतः पराभवः, केतुं तु शुक्लव्ययावधिगतौ । अन्ये पुनः परिघाविदीर्णहस्तावलम्बाः मया तत्र तत्र गता न लक्षिताः ।

६ मातः अभ्राटदेवि! अनुगृहीतास्मि भवत्या ।

साधा — (श्रुत्वा) आर्ये! सेनां सन्नाहयत्यङ्गारकबलाध्यक्षः सर्वधारी ।

प्रीतिः — [1]अम्हो! एत्थ जेव्व ठादव्व मम्हेहिं जदो महंतो कळहकोळाहलो वड्ढइ ।

साधा — आर्ये! सत्यम्,

द्यूतक्रीडासु युद्धेषु मूर्खराजस्य संसदि ।
धनोन्मत्तसमीपे च यात्रा नैवोचिता सताम् ॥ ४ ॥

(नेपथ्ये)

भो भोः! प्रतिपक्षपक्षमाश्रिताः पुरातना अस्मदीयस्वामिसेवका व्यतीपातादयः! कोयमभिनवकठिनशाणसमुत्तेजितशतधारधाराकराळदंष्ट्रानिनादनादितदशदिशामुखो मुखरज्यालताकर्षणत्वरमाणतरांगुष्ठतर्जनीकश्चलत धावतारीनर्दयत मर्दयत तर्जयत गर्जतावर्जयत कीर्तिमर्प्यते वः कामनाधिकं फलं, नालमेव द्विषः साहसाय नः, शीघ्रमाग्रहं धरध्वमिति वीरजनान् जल्पन्ननल्पजवासारमपि रथं पुनः सवेगमेव चलय चलयेति सूतमुत्साहयन्नभितोपि दत्तदृष्टिरभिपतति ।

प्रीतिः — [2]वच्छ! कोणु खु एव्वं धीरेण पुसइ ?

साधा० — आर्ये! भौमसारथिः सुकर्मा ।

(पुनर्नेपथ्ये)

शृणु रे कुजसूत! सुकर्माधम शृणु!!

पूजां क्वापि चतुर्मुखो न लभते यस्य प्रभावेण हा
सेवार्थी बलिचक्रवर्तिभवनद्वारेऽस्ति लक्ष्मीपतिः ।
अष्टैश्वर्यसुखप्रदोऽयमयमोप्यद्यापि भिक्षामट-
त्याज्ञाधारिचराचरः स भगवान्न ज्ञायते किं शनिः ॥ ५ ॥

अपिच! रे पंकशोषिसेवि लोहितांग रथकळंक! तदिदमवधेहि ।

लोकातीतपराक्रमौ नळहरिश्चंद्रौ सशोकौ न किं
साम्राज्यार्पणनिर्णये सति वनं यातो न किं राघवः ।

---

१ अहो! अत्रैव स्थातव्यमस्माभिर्यतो महान् कलहकोलाहलो वर्धते ।

२ वत्स! कोनु खलु एवं धैर्येण पृच्छति ।

धर्मात्मा न युधिष्ठिरोप्यहह किं दुःखी बहूक्तेन किं
चत्वारो निवसन्त्यमी शनिमहाबाहाबले साक्षिणः ॥ ६ ॥

प्रीतिः— [1]वच्छ! सणिसारहीगंडो भणइत्ति तक्केमि।

साधा— आर्ये! ननु स्यादेवम्।

(पुनस्तत्रैव)

रे रे मन्दसारथे बहुभाषिन्! आकर्णय।

आक्रान्तस्सहसैव दानवगणैरिंद्रोपि भङ्गं ययौ
यन्माहात्म्यगुणादपि ग्रहपतेः पङ्गुस्सुतोऽजायत।
दैत्यद्वेषणवाहनस्य सहजोऽप्यासीदनूरुः स्वयं
तस्यांगारकविक्रमस्य विषवल्को वा परीक्षाकरः ॥ ७ ॥

अपि च, रे मूढ! चिन्तय, तदिदमुदीर्यते पुनरस्माभिः।

विवृतविषमदंष्ट्राक्ष्वेळजिह्वार्चिरुच्चै-
रभिपततु कठोराखर्वगर्वस्स राहुः।
तदपि कुटिलबभ्रुभ्रूभरेऽमङ्गलेऽस्मिन्
रणशिरसि कुतो वो मंगळानां प्रसंगः ॥ ८ ॥

प्रीतिः— [2]वच्छ! सुट्ठु उत्तरं भणिअं भोमरहकुडुंबिणा सुअम्मबालेण।

साधा०— आर्ये! उत्तरोत्तरवचःस्फुरणं हि कालानुकूलतालक्षणम्।

(नेपथ्ये)

रे रे नाम्ना सुकर्मन्नत्र कृत्येन दुष्कर्माधम! सारथिकूटकंटक! रे रे बहुपत्नीजठरकीट! त्रिकोणवासिन्! अमङ्गलाचरण! मङ्गलाभिधानखद्योतसेनापते! रे रे सुराचार्यविधेय! पद्मिनीभुजंग! संततमेघापिहितदेह! मंदेहबलसंदोहसततजीवसंदेह! मर्कटार्भटीभीत! विहायसांगणपतङ्ग! पतङ्गभवसावधान! एष राहुरागतोस्मि।

'भो यजमान! राहुसार्वभौम! मुञ्चाग्रहं! मुञ्चाग्रहम्!! गृहाण सकलदैत्यगुरोर्मे वचनम्।' 'महाराज! मयि शनैश्चरेऽपि जीवति सकलसेनापतौ कुतः स्वामिना

---

१ वत्स! शनिसारथिगण्डो भणतीति तर्कयामि।

१ वत्स! सुष्ठु उत्तरं भणितं भौमरथकुटुंबिना सुकर्मबालेन।

समराय गम्यते ?' 'तात क्षमस्व! क्षमस्व!! किं नालमहमेक एव केतुरहितगर्व-निर्वापणाय'

शुक्र! तिष्ठ शने! तिष्ठ केतो! तिष्ठ रणैरलम् ।
एष रोषेण खादामि भास्करं भास्करीमिव ॥

(अथवा)

[1] मधुछत्रं द्विजिह्वाभ्यां चन्द्रं नीरसयाम्यहम् ॥ ९ ॥

प्रीतिः — [2] हिंधि! हिंधि!! कहंणिअ गुरुसेणावइभाऊणं हिदवअणं धिक्करिअ महाराअ । सुञ्जदहणम्मि पअंगो विअ पडइ राहू ।

साधा — आर्ये! मैवं; लोकातीतचरिता हि मानिनः पुरुषाः । तथाहि —

यांति नैवाग्रहं मौलौ पर्वतेषु पतत्स्वपि ।
आग्रहं यांति चेदेते त्रिणेत्रं मन्वते तृणम् ॥ १० ॥

(नेपथ्ये)

"रे रे समुज्झितस्वधर्माचरण! स्वामिद्रोहिन्! परधर्मसेवनाशाबद्धपिशुनलोकचूडामणे! नूतनावर्जितसारथिव्यापारगंड! न चिरमन्वर्थवत्तां लप्स्यसे" "रे रे परित्यक्त-निजयौवराज्यपद! प्रयासाधिगतपरसेनाधिपत्य! नीचसेवाविधानापवित्र! यमभ्रात-रुत्पन्नपंगो वेदमूर्तिकुलपांसन! सदग्राह्यनामधेय! दुष्पुत्रशत्रो! धिक् त्वां!" "रे! रे! विपरीतगामिन्! ब्राह्मणद्रोहिन्! वारयाचक! राशिहीन! ग्रहपतिपदाभि-लाषिन्! राहुचंडाल! व्यंगोपि सन्नवमुद्धतं वल्गसि सांगश्चेत् किं करिष्यसि वा न जाने। भवतु, किमाम्रेडितेन! सर्वानापृच्छमानः सन्नद्ध एव आगच्छ तुच्छतम! खंडन एष चंडभानुरागतोस्मि ।

"भो यजमान सूर्य! परित्याजावेशपिशाचं क्षमया किमसाध्यमृद्धिकामिनाम्, तदूरीकुरुष्व दूरीकृतविबुधविपत्तेरमरमंत्रिणो मे भणितम्"। "तात! विरम! विरम! जागर्ति नाम चंद्रार्सिहस्सैंहिकेयकरिसंहाराय ।

---

१ मधुछत्रं वजिह्वाभ्यां

२ हा धिक्! हा धिक्!! कथमिव गुरुसेनापतिभ्रातृणां हितवचनं धिक्करोति महाराजः। शुद्धदहने पतंग इव पतति राहुः ।

"शस्त्राशस्त्रि कुतूहलं मनसि मे किं नास्ति नानाविधं
काले न स्फुरति स्फुटं किमु धनुर्विद्यानवद्या मम।
पाराङ्मुख्यमुपेत्य यांति किमरिव्यूहे मदीयाः शरा
देवो नार्हति गन्तुमाजिमपि मय्यंगारके जीवति" ॥ ११ ॥

"तात! मित्रस्य भवतो जगतां हितकारिणः।
तमोगन्धोपि न भवेत् निकटस्थे बुधे मयि" ॥ १२ ॥

"अन्यद्गुरो! जल्प शशिन्! किमेतैः शूरो भवान् भौम! बुधेदमास्ताम्।
अस्पृष्टमेनं जनमेजयेन राहुं रणे स्विष्टकृतं करोमि" ॥

अथवा

"केतुं क्षणात्कीटमिवातिलोलं वामेन पादेन विधर्षयेयम्" ॥ १३ ॥

सा० — आर्ये! कष्टमनुनयतो बृहस्पतिभ्रातृसेनापतियुवराजानप्यतिक्रम्य कदलीस्तंभ इव स्तम्बेरमः पतति राहावयं महाराजः।

प्री० — [1](साश्चर्यं) वच्छ! दीसइ खु ण किंवि; कहं तुए कहिज्जइ सव्वं।

सा० — आर्ये! पूर्वमुदन्तग्रहणाय राहुसचिवादिहागतस्य प्लवङ्गस्य करादापतिता कापि वल्ली। तामवाप्तवता मया विज्ञायते सकलमिदम्।

प्री० — (स्वगतम्) [2]अम्हो दाणिं सुमरिदं मए सच्चं ताए गंधादो एव्व, महवि सव्वं बुध्धिगोअरीहोइ। (प्रकाशम्) वच्छ! साहारणोवि तुमं असाहारणो संउत्तो।

साधा — आर्या प्रीतिर्हि गुणग्राहिणी पदार्थयति माम्।

(नेपथ्ये)

यल्लोकास्तरलीभवन्ति गिरयस्त्रुट्यंति यद्रोदसी
व्यत्यासं भजतो यदंबुनिधयः शुष्का यदस्ताः क्रियाः।

---

१ वत्स! दृश्यते खलु न किमपि; कथं त्वं कथयिष्यसि सर्वम्।

२ अहो! इदानीं स्मृतं मया सत्यं तस्या गन्धत एव, ममापि सर्वं बुद्धिगोचरीभवति। वत्स! साधारणोऽपि त्वमसाधारणस्संवृत्तः।

तन्मुंचंतु रणाग्रहं ग्रहवराः सन्तु प्रसन्नाः परं
यावद्ब्रह्म चराचरत्रिजगतीसौख्याय वल्गंतु च ॥ १४ ॥

प्रीतिः — [1]वच्छ! पसादअंति ग्गहेति मुत्तिमुहा चराचरा लोआ।

साधा० — आर्ये! फलतु यथाकथञ्चिदस्मन्महाराजमनोरथपरंपरावल्ली।

(प्रविश्य पटाक्षेपेण धृतशुक्रहस्तो बृहस्पतिः।)

बृहस्पतिः — भगवन् भार्गव! किं बहुना, कीर्तिदत्तदृष्टिभ्यामावाभ्यां त्रिमूर्तिमुखचराचरलोकसौख्याय सख्यमितरेतरं प्रापणीयौ सूर्यराहू। विदितमेव भवतः श्रीमुखनिवेदनेन यथा विशेषकारमस्मत्पक्षसाधनायैव तुलावृषभशुक्रवाराधिपत्यान्यनिष्कासितानीति। भवता च बाढमिति प्रतिज्ञातचरोर्थः, फलमुखेनाद्य संदर्शनीयः। न खलु धीसचिवानधीश्वराः पोषयंत्यलंकाराय, किंतु समये कार्यसाधनाय। सांप्रतमुपेक्ष्यते यदि निरोधो महान् भुवनानाम्। अथ चेदतिशयः संप्रहारस्य तर्हि बहूनां संहारः। भवतु [2]यत्किंचिद्यत्र कापि गच्छामो यदि नाम्नो वचनीयता हि, न समंजसं गमनं च नः। सहाये सहपाठिनि सत्यपि भवत्याचार्ये नेयमुपचारोक्तिरपि तु भण्यते त्रिकरणशुध्यैवेदम्। अथवा नैकमपि वाच्यमस्माभिर्यदभिन्नं शरीरं यदप्यद्वितीयः संप्रदायः। किमस्ति पुनरेतावदेवालमीषदिव सूचनमभिरूपजनेषु। तत्प्रमाणमखिलस्य दानवगुरुः।

शुक्रः — (सस्मितं) भगवन् बृहस्पते! बहु वक्तव्यमस्ति, नैष तस्यावसरो, यदुपन्यस्तमाचार्यैस्तदुपन्यस्तप्रायमस्माभिरपि। तथापि किञ्चित्प्रक्रम्यते। सामदानभेददण्डा इत्युपायाश्चत्वारो राजतन्त्रसूत्रैराक्रीडमानानामस्मादृशानाम्। तत्रादौ शत्रुषु बलाबलपरीक्षां विधाय विना प्रकाशमेते प्रयोगा योजनीया इति समुदाचारः। प्रकृते तु गोब्राह्मणद्रोहिषु न सामप्रयोगो न च दानप्रक्रिया। पीतामृतेषु दुरभिमानहतकेषु नापि भेदप्रसंगस्तावदेकाकारेष्वभिन्नकामेषु। यद्वा दंडोद्यमोऽपि व्यर्थ एव मरणरहितेषु, तदेवंकारं बाधके परिशेषात्तैर्यदुच्यते तत्कर्तव्यमितरदशेषमालोचयतु पौलोमीरमणगुरुः।

बृहस्पतिः — (स्वगतम्) नन्वयमस्मदीयं परीक्षते भावगर्भं, भवत्वेवं तावत्। (प्रकाशम्) अलं जरतीभिरुक्तिकंथाभिः।

---

१ वत्स! प्रसादयन्ति ग्रहा इति मुक्तिमुखाः चराचरा लोकाः।

२ यत्किञ्चिदत्र क्वापि

॥ श्रीः ॥

पूर्वमीमांसाधिकरणसंक्षेपः

श्लोक संख्या.		अधिकरण-संख्या
	अथ प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः	
१	धर्मोऽथातश्चिन्तनीयः प्रमाणं तत्र चोदना ।	२
	तन्निमित्तं परीक्ष्यं स्यात् नाध्यक्षे तन्निमित्तता ॥	४
२	नित्यश्शब्दार्थसंबन्धः नित्यश्शब्दः प्रकीर्तितः ।	६
	वाक्याद्वाक्यार्थधीर्युक्ता वेदा अकृतका मताः ॥	८
	इति प्रथमे प्रथमः ॥	
	अथ प्रथमस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः	
३	अर्थवादाः स्तुतिपराः विधिवन्निगदा अपि ।	२
	हेतुमान्निगदाश्चापि मन्त्राणां स्मरणार्थता ॥	४
	इति प्रथमे द्वितीयः ॥	
	अथ प्रथमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः	
४	स्मृतीनां स्यात्प्रमाणत्वं विरुद्धानान्तु नेष्यते ।	२
	दृष्टहेतुयुतानाञ्च पदार्थाः प्रबलाः स्मृताः ॥	४
५	शिष्टप्रयोगो बलवान् तल्लुप्ते म्लेच्छवागपि ।	६
	न वेदता कल्पसूत्रे होलाकाद्यव्यवस्थितम् ॥	८
६	व्याकृतेः स्यात्प्रमाणत्वं शब्दैक्यं लोकवेदयोः ।	१०
	पदानामाकृतौ शक्तिः इति भाष्यकृतां क्रमः ॥	११
७	विरोधादियवान्तेषु वार्तिके त्वन्यथोदितम् ।	
	स्मृतेश्श्रुतिविरुद्धाया नानुष्ठापकता परम् ॥	१२

श्लोक-संख्या अधिकरण-संख्या

८ शाक्याद्युक्तिर्न प्रमाणं तदुक्ताहिंसनाद्यपि । १४
शिष्टाचारः प्रमाणं स्यात् बलिनी त्वार्यसंस्कृतिः ॥ १६

९ स्मृतेर्दुर्बल आचारः वाक्यशेषो नियामकः । १८

इति प्रथमे तृतीयः ॥

अथ प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः

प्रामाण्यमुद्भिदादीनां नामत्वेनैव तद्भवेत् ॥ २

१० चित्राज्यादिपदं तद्वत् अग्निहोत्रादिकं तथा । ४
श्येनादिशब्दा अप्येवं वाजपेयपदं तथा ॥ ६

११ आग्नेयादिर्गुणविधिः बर्हिराज्यादि जातिवाक् । ८
यौगिकः प्रोक्षणीशब्दः तथा निर्मंथ्यवागपि ॥ १०

१२ नाम स्याद्वैश्वदेवोऽष्टाकपालादिपदं स्तुतिः । १२
तत्कार्यकारिता, तुल्यप्रभवत्वं, सरूपता ॥ १५

१३ प्रशंसा, बहुता, लिंगसमवाय इमे स्तुतौ । १८
यजमानादिशब्दानां गौणत्वं गमयन्ति हि ॥

१४ निर्णयो वाक्यशेषेण सामर्थ्यात्तु व्यवस्थितिः । २०

इति प्रथमे चतुर्थः ॥

अधिकरणसंख्या – ८, ४, १८, २० योगः – ५०.

इति प्रथमोऽध्यायः ॥

अथ द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः

पदे पदे नास्त्यपूर्वं भावार्थपद एव तत् ॥ २

१५ अपूर्वं स्यात्तु फलदं अवघातादयो गुणाः । ४
स्रुक्संमार्गाद्यपि तथा प्राधान्यं स्तुतशस्त्रयोः ॥ ६

श्लोक-संख्या		अधिकरण-संख्या
१६	मन्त्राख्याते विधित्वं नो प्रसिद्ध्या मन्त्रतोच्यताम् ।	८
	मन्त्रादन्यद्ब्राह्मणं स्यादूहादीनां न मन्त्रता ॥	१०
१७	पादव्यवस्थया स्यादृक् गीतीनां सामनामता ।	१२
	शिष्टं यजुरिति प्रोक्तं यजुष्ट्वं निगदेष्वपि ॥	१४
१८	अर्थैकत्वाद्वाक्यमेकं वाक्यभेदस्समेषु च ।	१६
	अपेक्षातोऽनुषंगस्स्यात् व्यवधाने तु नेष्यते ॥	१८

इति द्वितीये प्रथमः ॥

अथ द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः

१९	शब्दान्तरे कर्मभेदः स्यादभ्यासोऽपि भेदकः ।	२
	विद्वद्वाक्येऽनुवादः स्याद्विधिस्तूपांशुयाजके ॥	४
२०	एवमाघाराग्निहोत्रे तथैव पशुसोमयोः ।	६
	कर्मभेदः संख्यया स्यात् संज्ञया चापि तद्विदा ॥	८
२१	गुणाच्च भिद्यते कर्म गुणहीने तु तद्विधिः ।	१०
	क्वचिद्गुणादपि फलं रेवत्यादौ तु नेष्यते ॥	१२
२२	हीषाद्यास्तु नियम्यन्ते	१३

इति द्वितीये द्वितीयः ॥

अथ द्वितीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः

	सोमाङ्गं स्याद्ग्रहाग्रता ।	१
	अवेष्टौ नानुवाद्यत्वं आधानेऽप्येवमेव हि ॥	३
२३	गुणो दाक्षायणपदे त्वालंभे यागलक्षणा ।	५
	वत्सालंभस्तु न तथा नैवारेऽपि चरौ तथा ॥	७
२४	पात्नीवते गुणविधिः ग्रहावेवांश्वदाभ्यकौ ।	९
	चयनन्त्वग्निसंस्कारः भेदः प्रकरणान्तरात् ॥	११

श्लोक-संख्या | अधिकरण-संख्या

२५ रुक्कामाद्यपि कर्मान्यत् सन्निधौ त न तद्भवेत्। १३
एक एवाग्नेययागः १४

इति द्वितीये तृतीयः ॥

अथ द्वितीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः

भेदः स्यान्नित्यकाम्ययोः ॥ १
२६ शाखान्तरे कर्म भिन्नम् २

इति द्वितीये चतुर्थः ॥

अधिकरणसंख्या – १८, १३, १४, २. योगः - ४७. सर्वसंख्यैक्यम् – ९७.

इति द्वितीयाध्यायः ॥

अथ तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः

अथातश्शेषलक्षणम्। १
परार्थस्तु भवेच्छेषः यागादावपि शेषता ॥ ३

२७ निर्वापादौ व्यवस्था स्यात् तथा यज्ञायुधेष्वपि। ५
क्रयमात्राङ्गमारुण्यं ग्रहैक्यन्त्वविवक्षितम् ॥ ७

२८ ग्रहत्वन्तु विवक्ष्यं स्यात् आनर्थक्यात्तदङ्गतः। ९
प्रयाजमात्रेऽभिक्रामः दर्शाङ्गमुपवीतकम् ॥ ११

२९ गुणानां न मिथोऽङ्गत्वं वार्त्रघ्न्यादौ व्यवस्थितिः। १३
हस्तशुद्ध्यादि सर्वाङ्गं चतुर्धाग्नेय एव हि ॥ १५

इति तृतीये प्रथमः ॥

अथ तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः

३० मुख्येऽर्थे विनियुज्यन्ते मन्त्रा ऐन्द्री तु गौणभाक्। २
हविष्कृदेहीत्याह्वाने तथोत्थानविसर्जने ॥ ४

श्लोक-संख्या		अधिकरण-संख्या
३१	सूक्तवाकः प्रहृत्यङ्गं यथार्थंस्वस्य शेषता ।	६
	काम्येष्टिमात्रे याज्यानुवाक्या अङ्गं क्रमादिभिः ॥	७
३२	आग्नेयी प्रकृतैव स्यात् भक्षमन्त्रा यथार्थगाः ।	९
	मन्द्रेत्यादिस्त्वेकमन्त्रः इन्द्रपीतेति सर्वगम् ॥	११
३३	इन्द्रपीतपदस्योहं कृत्वा संप्रति चिन्त्यते ।	
	पुनरभ्युन्नीतभक्षे त्विन्द्रस्याप्युपलक्षणम् ॥	१२
३४	पात्नीवते तु नैवं स्यात् त्रिष्टुभश्चानुपलक्षणम् ।	१४
	त्रयस्त्रिंशन्नोपलक्ष्याः तथैवानुवषट्कृतौ ॥	१६
३५	अमन्त्रकमनैन्द्राणां भक्षं कृत्वाद्य चिन्त्यते ।	१७
	ऐन्द्राग्नेऽमन्त्रको भक्षः गायत्रेत्यादि सर्वगम् ॥	१९
३६	स्थितादुत्तरमिन्द्रेति मन्त्रस्सर्वेषु युज्यते ।	२०

इति तृतीये द्वितीयः ॥

अथ तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः

	उच्चैष्ट्वादिर्वेदधर्मः गुणा मुख्यानुसारिणः ॥	२
३७	विनियोजकवेदीया धर्मा वेदद्वये सति ।	३
	याजुषः स्यात्स्वरः सोमे प्रक्रियातोऽङ्गता भवेत् ॥	५
३८	क्रमाद्दब्ध्याद्युपांश्वङ्गं समाख्यातोऽपि शेषता ।	७
	श्रुतेर्लिङ्गं ततो वाक्यं ततः प्रकरणं तथा ॥	१०
३९	तस्मात्स्थानं ततोऽप्याख्या, दुर्बलत्वं प्रपद्यते ।	१२
	तिस्र एवेत्यादिवाक्ये द्वादशत्वन्त्वहीनभाक् ॥	१३
४०	युवं हीति कुलायादावुत्कृष्टं न तु जाघनी ।	१५
	सन्तर्दनस्य तूत्कर्षः प्राथम्यन्तु प्रयोगभाक् ॥	१७

श्लोक-संख्या		अधिकरण-संख्या
४१	विकृतौ पेषणं पौष्णं तत्रापि चरुमात्रगम् ।	१९
	द्विदैवत्ये तु नेदं स्यात्,	२०

इति तृतीये तृतीयः ॥

अथ तृतीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः

	अर्थवादो निवीतगीः ॥	१
४२	उपवीतं न सर्वाङ्गं विधिः स्यादुपवीतके ।	३
	नोपवीते न चोदक्त्वे त्वग्निहोत्रे मृतस्य च ॥	५
४३	विधिस्तत्रैवोपरि हि धारयेदित्ययं विधिः ।	६
	दिग्विभागोऽर्थवादः स्यात् परुषीत्याद्यपीदृशम् ॥	८
४४	नानृतन्त्विति यागार्थं तथा जञ्जभ्यमानवाक् ।	१०
	क्रतुयुक्तपुमर्थो स्यात्, नैवं स्यादवगोरणे ॥	११
४५	पुमर्थं मलवद्वासः संवादप्रतिषेधनम् ।	१२
	तथा सुवर्णभरणं जयाद्याः श्रौतकर्मगाः ॥	१४
४६	अश्वेष्टिर्वैदिके दाने दातुरेवेयमिष्यते ।	१६
	वमने वैदिके त्विष्टिः वमने त्वृत्विजां न सा ॥	१८
४७	द्विरवत्तन्तु होतव्यं प्रक्षेपो व्यवदानतः ।	२०
	स्विष्टकृत्सर्वशेषात्स्यात् एकस्माच्चेत्स मुख्यतः ॥	२२
४८	भक्षणार्थस्तु निर्देशः	२३

इति तृतीये चतुर्थः

अथ तृतीयस्याध्यायस्य पञ्चमः पादः

	शेषकार्याणि नाज्यतः ।	१
	तद्वत्तु साकंप्रस्थाप्ये सौत्रामण्याञ्च नेष्यते ॥	३

श्लोक-संख्य।		अधिकरण-संख्या
४९	सकृत्स्यात्सर्वपृष्ठेष्टौ द्विर्भक्षस्त्वैन्द्रवायवे।	५
	सोमे भक्षोऽस्ति वचनात् चमसेषु तदाख्यया॥	७
५०	चतुर्णां भक्ष औद्गात्रे सुब्रह्मण्यं विनाथवा।	९
	ग्रावस्तुतोऽपि स्याद्भक्षः वषट्काराच्च भक्षयेत्॥	११
५१	होमादभिषवाच्चापि भक्षणानां समुच्चयः।	१३
	आदौ होता मन्त्रवर्णात् अनुज्ञातस्य भक्षणम्॥	१५
५२	सा चानुज्ञा वेदवाक्यात् तत्रार्थात्तु व्यवस्थितिः।	१७
	तदेकपात्राणामेव यष्टुरेव वषट्कृतिः॥	१९
५३	स्तिभिन्त्यस्साधनं यागे पिबेयुर्ब्राह्मणाश्शतम्।	२१

इति तृतीये पञ्चमः॥

अथ तृतीयस्याध्यायस्य षष्ठः पादः

	प्रकृतौ वाऽद्विरुक्तत्वात् साप्तदश्यन्तु वैकृतम्॥	२
५४	नैमित्तिकन्तु प्रकृतौ काम्यं प्रकृतिमात्रगम्।	४
	नाधानं पावमानेष्टिष्वग्निमात्रार्थमेव तत्॥	६
५५	संस्कृताग्निष्विष्टयो न पशुधर्मास्तु दैक्षगाः।	८
	द्विदोहगा दोहधर्मा ग्रहधर्मास्तथा त्रिगाः॥	१०
५६	सर्वार्था रशनाधर्माः ग्रहधर्माश्वदाभ्यगः।	१२
	चित्रिण्याद्या धर्मयुक्ताः सोमार्था एव तद्गुणाः॥	१४
५७	विधिः प्रतिनिधौ तुल्यः पूतीके सोमतुल्यता।	१६
	समो विधिर्न संस्थासु	१७

इति तृतीये षष्ठः॥

श्लोक-संख्या		अधिकरण-संख्या
	अथ तृतीयस्याध्यायस्य सप्तमः पादः	
	बर्हिराद्यङ्गमुख्यगम् ॥	१
५८	प्रधानार्थाः स्वामिधर्माः सोमवेद्यादि सर्वगम् ।	३
	अभिमर्शनमप्येवं दीक्षादक्षिणमङ्गिनि ॥	५
५९	यूपाङ्गदेशो लक्ष्यः स्यात् हविर्धानेऽपि तत्तथा ।	७
	अङ्गानुष्ठानमन्यैः स्यात् संख्या क्लप्तैव ऋत्विजाम् ॥	९
६०	चमसाध्वर्यवस्तेभ्यो भिद्यन्ते बहवश्च ते ।	११
	दशत्वं तेषु नियतं नाध्वर्युश्शमितर्त्विजाम् ॥	१३
६१	ऋत्विगेवोपगाता स्यात् तेभ्योऽन्यस्सोमविक्रयी ।	१५
	ऋत्विक्त्वन्तु न सर्वेषां षोडशैव तु ऋत्विजः ॥	१७
६२	स्वामिसप्तदशास्ते स्युः तेषां कार्यं व्यवस्थितम् ।	१९
	सर्वार्था अग्नयः प्रोक्ताः प्रैषानूक्ती प्रशास्तृगे ॥	२१
६३	हूयाच्चमसमध्वर्युः श्येनादिर्नैककर्तृकः ।	२३
	इति तृतीये सप्तमः ॥	
	अथ तृतीयस्याध्यायस्य अष्टमः पादः	
	परिक्रयः स्वामिकर्म तथैव वपनादयः ॥	२
६४	तपश्च तद्वत्सर्वेषामृत्विजां स्वर्णमालिता ।	४
	गुणकामफलं यष्टुः आयुर्दादिमनुस्तथा ॥	६
६५	द्व्याम्नातेषु द्वयोरुक्तिः अभिज्ञस्यैव वाचनम् ।	८
	अध्वर्योर्द्वादशद्वन्द्वं यो होता हौत्रमुत्सृजेत् ॥	१०
६६	प्रैषप्रैषार्थकृद्भेदः अध्वर्युः प्रैषकृद्भवेत् ।	१२
	ऋत्विक्फलं स्वामिनः स्यात् कर्मार्थन्त्वृत्विजां फलम् ॥	१४

इति(सं)प्रार्थ्य तूष्णीं धृत्वा सूतकनिर्गमपर्यन्तं वसीतौपासने पक्वं चरुवर्जं हिरण्यशकलान् राजगवीमग्निं दर्भान् आज्यस्थालीं प्रोक्षणपात्रमाज्यं दात्रं मेक्षणं स्रुक्स्रुवावुदकुम्भतिलान् तंडुलान् तिस्रः पलाशशाखाः शमीशाखा वा समवदाय, प्रेतस्य पश्चान्नयन्ति, यदुपाकरोति तदपि नयेयुः। यने चान्येनार्थी भवति तदप्यादाय, न हीनमन्वाहरेयुः, प्रेताग्न्योर्मध्येन्तरा गमनं न कुर्यात्। अथ तमाददते शकटेन वहन्तीत्येके ॥ ४५ ॥

इति पञ्चचत्वारिंशः खण्डः॥

अथ षट्चत्वारिंशः खण्डः

इमौ युनज्मि ते वह्नीति वाहकान् युनक्ति। आसन्दीवहनपक्षे इमं मन्त्रं केचिन्नेच्छन्ति। तस्मिन्पक्षे वाहकान् (व)वाहनं क्रियतामिति (सं)प्रार्थ्य तेषां वस्त्राणि यज्ञोपवीतानि वा दद्यात्। ततो वाहका निवीतिनो भूत्वा प्रेतमादाय ग्रामस्याभिमुखं पूर्वद्वारेणोत्तरद्वारेण वा नयेयुः। अथ कर्ता पूषा त्वेतश्च्यावयत्विति वाहकैर्नीयमानं प्रेतमनुमन्त्रयते। अध्वनश्चतुर्थांशं गत्वा प्रोक्ष्य निधाय तद्दक्षिणतो लोष्टानुद्धत्य तेषु चरुं प्रतिष्ठाप्य एकवाससस्सर्वे ज्ञातयः दक्षिणान्केशपक्षानुद्ग्रथ्य सव्यान् विस्रस्य दक्षिणानूरूनाघ्नाना स्ववस्त्रैर्वीजयन्तः कनिष्ठपूर्वाः स्त्रीपुरस्सरा अपनश्शोशुचदघमिति प्रेतं चरुं अग्निं च त्रिरप्रदक्षिणं परियन्ति। ततस्सव्यानुद्ग्रथ्य दक्षिणान्विस्रस्य सव्यानूरूनाघ्नाना वस्त्रैर्वीजयन्तः त्रिः प्रदक्षिणं परीत्य प्रेतस्य दक्षिणं दात्रेणोल्लिख्य प्रोक्ष्य दर्भैरास्तीर्य तिलोदकं दत्वा मेक्षणेन लोष्टेषु चरोस्त्रिः प्रक्षिप्य पुनस्तिलोदकं दद्युः ॥

अग्निपतनप्रायश्चित्तम्

ग्रामश्मशानयोर्मध्येग्निपतने तत्रैवाग्निं प्रतिष्ठाप्य "परेयुवांसमि"त्यादि पूर्ववत्कुर्यात् ॥

शवपतनप्रायश्चित्तम्

शवपतनेग्निं प्रतिष्ठाप्य 'इमा रुद्राय' इति मन्त्रेण द्विसाहस्रमाज्येन जुहुयात्, त्रिंशतं वा कुर्यात् ॥

आसन्दीभञ्जनप्रायश्चित्तम्

आसन्दीभञ्जने कृच्छ्रत्रयं कृत्वा सर्वप्रायश्चित्तम्। अन्तरागमने एवमेव ॥

'पूषा मे आशा' इत्यादीयमानमनुमन्त्रयते तृतीयमध्वनो गत्वा निधाय प्रोक्ष्य पूर्ववत्कृत्वा आदीयमानमनुमन्त्रयते। आयुर्विश्वायुरिति तुरीयमध्वनो गत्वा प्रोक्ष्य निधाय पूर्ववत् कृत्वा

चरुस्थालीं भिनत्ति यथा कपालेषूदकं न तिष्ठेत् ॥ चतुर्थमध्वनो गत्वापरेण दहनदेशं प्रेतं निधाय उदञ्चो गच्छन्ति । "एषा वै देवमनुष्याणां शान्ता दिक् । तामेवैनाननूत्क्रामन्ति" इति जपित्वा यज्ञोपवीतानि निरस्य प्रत्येत्यार्द्रया पलाशशाखया शमीशाखया वा अपेत वीतेति दहनदेशं संमृज्य, दक्षिणतश्शाखां निरस्य अप उपस्पृश्य उद्धत्यावोक्ष्य, तत्र हिरण्यशकलं निधाय तस्मिन्दक्षिणाग्रान दर्भान्सङ्स्तीर्य तेषु दक्षिणाग्रैर्याज्ञियैः (कैः) काष्ठैरशूद्रैरनाहृतैः दारुचितिं कृत्वाग्निं पुरस्तान्निधाय दक्षिणाग्रैः प्रागग्रैर्दर्भैरग्निं प्रेतं दारुचितिं च परिस्तीर्य, दक्षिणतः पश्चाद्वा दर्भान् सङ्स्तीर्य तेषु दक्षिणाप्राञ्चैकैकशः स्रुचमाज्यस्थालीं प्रोक्षणपात्रं स्रुवं च सादयित्वा, अङ्गुष्ठशुक्रसूत्रे छित्वा, आसंदीरज्जुं छित्वा, अप उपस्पृश्य रज्जुखंडमादाय चितेः पश्चादास्तीर्य, तेषु कृष्णाजिनं पूर्ववदास्तीर्य, तस्मिन्प्रेतमुत्तानं त्वेकपवित्रेण प्रोक्षणीस्संस्कृत्य, प्रेतं पात्राणि दारुचितिं च प्रोक्ष्य, आज्यं संस्कृत्य भुवनस्पत इदं हविरिति यजुषा राजगवीं चितिसमीपं गमयित्वा, स्रुक्स्रुवौ संमृज्य, अग्निं तूष्णीं परिषिच्य, स्रुवेणाज्यमादाय स्रुचि संपूर्य 'अग्नये रयिमते स्वाहा' इति एकामाज्याहुतिं हुत्वा पूर्ववत्परिषिच्य, कनिष्ठपूर्वा ज्ञातयः अन्वारभन्ते ॥

एवं सङ्गाहने संसर्पणोदकोपस्पर्शनारोहणान्वारम्भेषु 'अपश्याम युवतिम्' इति तिसृभि-रप्रदक्षिणं राजगवीं दर्भमयीं वाग्निं प्रेतं दारुचितिं च परिणीय 'ये जीवा' इत्यभिमन्त्र्य 'माता रुद्राणाम्' इति जपित्वा 'ओं उत्सृजत' इति राजगवीमुत्सृजति । परिणयनाद्युत्सर्जनान्तं सर्वे कुर्युः । 'सुवर्णं हस्तात्' इति प्रेतस्य हस्तौ सुवर्णेन संमृज्य, प्रेतं चितावुपर्युत्तानं निपात्य, पत्नी यद्यनुगच्छेत् 'इयं नारी पतिलोकम्' इति पत्नीं प्रेतस्य पाददेशे वामपार्श्वे चितेरुपरि निपात्य, तदादि समानतन्त्रेण अग्निप्रदान-उपस्थान-होममन्त्रानूहेन द्विवचनलिङ्गेन कुर्यात् । वाङ्नासिकारंध्रे नेत्रकर्णविवरेषु गुह्यशिश्नानाभिषु हिरण्यशकलान् प्रत्यस्यति । आज्यबिन्दून्वा आधास्य तिलतण्डुलान प्रक्षिपेत् ॥ ४६ ॥

इति षट्चत्वारिंशः खण्डः ॥

अथ सप्तचत्वारिंशः खण्डः

अथ अग्निप्रदानम्

अथैनं 'मैनमग्न' इति द्वाभ्यां चितेः पुरस्ताद्दक्षिणामुखस्तिष्ठन्, औपासनाग्निं दक्षिणेंसे पुरस्ताच्चितौ वा निधाय; 'सूर्यन्ते चक्षुरिति' प्रेतमुपस्थाय, अपरेण चितिमजमबलेन शुल्बेन दर्भमयेन संबध्य, तदभावे दर्भमयं वा 'अजो भाग' इति द्वाभ्यां दाहभयात्पलायमानं

अनुमन्त्रयते । अग्निं परिषिच्य चितेः पुरस्ताद्दक्षिणामुखस्तिष्ठन्, स्रुवेणाज्यमादाय 'य एतस्य पथो गोप्तार' इति प्रतिमन्त्रं नव स्रुवाहुतीर्हुत्वा मन्त्रोपात्तदेवता अन्त्ये यमाय राज्ञ इति त्यागः ॥

धनिष्ठापञ्चकर्क्षेषु मृतेषु मुखे हिरण्यं निधाय वह वपामिति मन्त्रावृत्त्या तिस्रः स्रुवाहुतीर्जुहोति । 'जातवेदस' इति त्यागः । स्रुक्स्रुवावग्नौ प्रहृत्याज्यस्थालीं नाभौ विन्यस्याग्निं परिषिच्य चन्दनकाष्ठादिपरिमळद्रव्यं यथाशक्ति चितौ निदधाति । न नग्नं नाधोमुखं प्रेतं दहध्वमिति वाहकान् संप्रार्थयेत् । तेपि उपोषणं दहनं कुर्युः । चितेः पश्चात्प्राङ्मुख उपविश्य नवसंख्यान्नवदर्भान् गृहीत्वा प्रेतं प्रकेतुनेति नवर्चेन याम्येन सूक्तेन प्रत्यृचं प्लुतप्रणवान्तेन पराचानुशंसति । एकैकं दर्भं प्रणवान्ते प्रेतस्योपरि प्राच्यां निरसेत् । अपरेणाग्निमुदगायताः प्रागारभ्य प्रत्यस्तास्तिस्रः कर्षूस्त्रीन् दीर्घावटान् खात्वा तेषु सूक्ष्मपाषाणान् सिकताश्च क्षिप्त्वाऽयुग्भिरुदकुम्भैरानीताद्भिः पूरयित्वा, 'अश्मन्वतीरेवतीरिति' कनिष्ठप्रथमाः स्त्रीपुरस्सराः ज्ञातयस्संगाहन्ते ॥

ततः कर्ता दक्षिणभुजे पूर्णकलशं निधाय रंध्रत्रयान्वितकलशेन उदकं सिंचन् त्रिरप्रदक्षिणं चितिं परीत्य चितेर्दक्षिणतोऽनवेक्षमाणः पृष्ठतः कलशमवभज्यानवेक्षमाणः (प्र)व्रज्यावटानां पश्चिमतो दक्षिणोत्तरयोः पलाशशाखे शमीशाखे वा खात्वा तदग्रयोस्तोरणवद्दर्भमयेन शुल्बेन संबध्य प्रत्यङ्मुखा यद्वै देवस्येति तयोरन्तरेण सर्वे ज्ञातयः कनिष्ठपूर्वास्संसर्पन्ति । सर्वे पृष्ठतोनुगच्छन्तः 'या राष्ट्रात्पन्नादि'ति तोरणशाखे उत्पाट्य निरस्याऽप उपस्पृश्य 'उद्वयं तमसस्परी'ति यज्ञोपवीतिनः सर्वे आदित्यमुपस्थायानवेक्षमाणाः प्रेतस्थानान्नद्यादितीरं गत्वाऽवगाहन्ते ॥

शाद्वलदेशे स्थित्वा दाहकेभ्यो विदग्धप्रेतवार्तां श्रुत्वा केशान्प्रकीर्य पांसूनावपन्ते । ब्राह्मणेभ्यो दक्षिणां दत्वा तैरनुज्ञाताः सर्वे ज्ञातयः कण्ठादुपरि केशान्वापयेयुः । [1]आर्द्रामलकमात्रं श्वेतं रक्तं वा पाषाणमादाय ब्राह्मणैरनुज्ञातः प्राणानायम्य शिलास्थापनं करिष्य इति संकल्प्य कृच्छ्रत्रयं कृत्वा शिलां केशवादिभिः(नामभि)रभिषिच्य दर्भेण संवेष्ट्य अवटे दर्भास्तृते निदधाति । तस्मिन् उक्तं प्रेतमावाह्य ब्राह्मणानुज्ञां लब्ध्वा उक्तस्य तापोपशमनार्थं मृदा स्नानं तृष्णोपशमनार्थं तिलोदकं क्षुदुपशमनार्थं पिण्डदानं च करिष्य इति संकल्प्य, पूर्णपाणितिलतण्डुलं तदर्धमुद्गैस्सह पिण्डार्थं श्रपणं कृत्वाभिघारयेत् । कनिष्ठपूर्वं 'धाता पुनात्विति' शरीरे मृदमनुलिप्य एकवाससो दक्षिणामुखाः सकृदुपमज्योत्तीर्य सव्यं जान्वाच्य तिलदर्भसंयुतवासास्त्रिगुणीकृत्य स्वसंबन्धमुच्चार्यामुकगोत्रायामुकशर्मणे प्रेताय दहनजनिततापोपशमनार्थं एतद्वासोदकं उपतिष्ठत्विति शिलायां पीडयेयुः ।

---

१ यल्लाजीये शिलालक्षणम् —

ततश्शिलां समादाय चतुरंगुलमायताम् । नातिह्रस्वां नातिदीर्घां स्फुटितां तु परित्यजेत् ॥
रक्तं श्वेतं तु पाषाणं वर्णानामुत्तमोत्तमम् । बहुवर्णं नीलवर्णं पाषाणं तु परित्यजेत ॥
पाषाणस्य प्रमाणं तु आर्द्रामलकमात्रकम् । न चाधिकं नैव हीनं प्रवदन्ति मनीषिणः ॥

एवं त्रिरपि वा युगपदेव त्रिर्निमज्य त्रिर्वासः पीडयेयुः । एवं प्रतिदिनं आदशाहादेवमेव (चतुर्थी) विभक्त्या तृष्णोपशमनार्थमेतत्तिलोदकमुपतिष्ठत्विति शिलायां प्रथमेहनि त्रींस्त्रीनुदकांजलीन् परेद्यु-रेवमहरहरहोंजलिनैकोत्तरवृद्ध्या कनिष्ठपूर्वं दद्युः ॥

अथ कर्ता सन्निधौ शिलायाः दक्षिणाग्रान्दर्भानास्तीर्य दर्भे वा तत्र तिलोदकं निनीय शिलायै गन्धपुष्पादिकं समर्प्य पूर्ववच्चतुर्थीविभक्त्या क्षुदुपशमनार्थं प्रथमेहनि कर्तव्य एष पिण्डः उपतिष्ठत्विति दर्भे पिण्डं दत्वा, पिण्डस्योपरि दधिमधुघृतशृङ्गिबेरादिकं दत्वा तस्योपरि तिलोदकं निनीय वर्तमानमुक्त्वा एतस्मिन्नहनि उक्तमुद्दिश्य स्वेन कृतैर्मृदास्नानवासोदकतिलोदकपिण्डप्रदानैश्च उक्तस्य तापोपशमनं तृष्णोपशमनं क्षुदुपशमनं चास्त्विति उक्त्वा प्रणमेत् ॥

किञ्च प्रेतनिमित्तं प्रत्येकं सङ्कल्प्य समर्पणं च कुर्यात् । उक्तप्रेत गृध्रवायसमुखेन भुंक्ष्व इत्युक्त्वा वायसादिभक्ष्याभावे तं पिण्डमुदके निधाय स्नानं कुर्यात् । एवं दशाहपर्यन्तं प्रतिदिन-मेकस्मिन् तीरे एकस्थाने एकस्यां शिलायां एकद्रव्येण एकपात्रेण पिण्डदानमेकः कर्ता कुर्यात् । एतेषामेकस्य वा विपर्यासे वासोदकार्थं धृतवस्त्रस्य वा शिलायाः नाशे शिला(याः)स्थानाच्चलने कृच्छ्रत्रयं कृत्वा नष्टं पूर्ववत्पुनस्संपाद्य प्रथमादिनादितत्पर्यन्तं पुनस्तिलोदकपिण्डदानानि कुर्यात् । पिण्डे श्वादिचण्डालादिभिः स्पृष्टे एवमेव कुर्यात् । दशाहाभ्यन्तरे रौकादिभिरसेवितेप्येववेव । यदि नष्टा शिला पुनर्दृष्टा चेद्यमे इव यतमान इति शिलाद्वयं (सं)स्थाप्य तदादि तिलोदकपिण्डान्दद्यात् ॥

ततः कनिष्ठपूर्वाः स्त्रीपुरस्सरा अप्रतीक्षमाणा गृहानेत्य यत्स्त्रिय आहुस्तत्कृत्वा निवेशन-देशे सहैव गत्वा बंधून् प्रियोक्त्यादिभिर्विसृज्य कर्तादयः पादौ प्रक्षाल्य निम्बपत्रं आज्यं (च) प्राश्याचम्य गोशकृत्सुवर्णापोग्निसर्षपसर्पिर्व्रीहींस्तत्तत्स्पृष्ट्वाश्मनि पदं शनैर्निधाय सह प्रदीपेनागारं प्रविश्योत्क्रांतिदेशे वत्समाक्रमयित्वा यवोदकेन संप्रोक्ष्य स्वस्त्यस्तु गृहान् शेषं शिवं चास्त्विति तिलतण्डुलव्रीहीन् प्रकीर्य मरणभूमौ हिरण्मयकलशं निधाय तद्भूमेरुपरि शिक्यद्वयं बध्वैकस्मिन्कलशे पयांसि निधाय अन्यस्मिन्कलशे उदकं निधाय शिक्यद्वये कलशे निधाय अत्र स्नाह्यत्र पिबेति (सं)प्रार्थ्य वृद्धपूर्वकं गृहान्निर्गच्छेयुः । निष्क्रमणकालेथ नग्नश्राद्धं वासस्तण्डुलमुदकुम्भं कांस्यपात्रं तिलं लवणं घृतं च प्रेतमुद्दिश्य ब्राह्मणाय दद्यात् । नग्नप्रच्छादनमेकोद्दिष्टविधानेन समन्त्रकं कुर्यात् इत्येके । नवश्राद्धान्येवमेव विषमदिनेषु षट् कुर्यात् ॥ ४७ ॥

इति सप्तचत्वारिंशः खण्डः ॥

नीः-Leader.

नीः	नियौ	नियः
हे नीः	हे ,,	हे ,,
नियम्	,,	,,
निया	नीभ्याम्	नीभिः
निये	,,	नीभ्यः
नियः	,,	,,
,,	नियोः	नियाम्
नियाम्	,,	नीषु

Derivation:—The suffix क्विप् is added to the root नी by the sūtra "सत्सूद्विषद्रुहदुहयुजविदभिदच्छिदजिनीराजामुपसर्गेऽपि क्विप्" 3—2—61. (S. K. 2975) This suffix is dropped without leaving any trace and then the root becomes a base and the nominal terminations take place.

The second of the two groups of exceptions mentioned above, is where the word is a verbal derivative. Here is the case of this base the final इ is changed to इय् by अचिश्नुधातु .... (see ante 312.) This sūtra being subsequent to पूर्वसवर्णदीर्घ applies in preference in the places where that rule would apply. This not being नदी, does not follow बहुश्रेयसी in the singulars of the 5th, 6th & 7th nor in the 6th plural.

Note:— The base नी is a verb and so changes the इ to इय् because it is also एकाच्, and so it is an exception to एरनेकाचो ... which governs the next type प्रधीः.

प्रधीः—Pre-eminently intelligent.

प्रधीः[1]	प्रध्यौ[2]	प्रध्यः[2]
हे ,,[1]	हे ,,[2]	हे ,,[2]
प्रध्यम्[2]	,,[2]	,,[2]

प्रध्या	प्रधीभ्याम्	प्रधीभिः
[2] प्रध्ये	,,	प्रधीभ्यः
[2] प्रध्यः	,,	,,
[2] ,,	प्रध्योः	[3] प्रध्याम्
प्रध्यि	,,	प्रधीषु

प्रध्यायति-प्रध्यै+क्विप्. By the Vārtika "ध्यायतेः संप्रसारणञ्च" (2151) we get प्रध्-इ-ऐ. Then पूर्वरूपं by "संप्रसारणाच्च" giving प्रधि. Then the final इ is lengthened by "हलः" giving प्रधीः. (See note A for another derivation) Before termination beginning with vowels, the final ई is changed to यण् (य्) by the Sūtra "एरनेकाचो......"

(1) Nom. sing. As this is not a नदी, the termination स् is not dropped by "हल्ङ्याब्भ्यो......". For the same reason the termination is not changed to आम् in singular of the 7th case, nor in the 4th, 5th and 6th singulars are changed to आ.

(2) The rule "एरनेकाचो......" supersedes "प्रथमयोः पूर्वसवर्ण" etc. because this is posterior being in the 4th pāda, while they are in the 1st pāda of the 6th Adhyāya.

(3) In the 6th plural there is no नुट् for that comes in only where the base ends in a short vowel, or is a Nādi by ह्रस्वनद्यापोनुट्.

Note A.:— If the derivation is प्रकृष्टा धीः यस्य then as धी is always feminine, the compound is feminine by प्रथमलिङ्गग्रहणञ्च. So it is Nadī. But as the final ई is not ङी (feminine termination) we have Nom. Sing. प्रधीः

This is the derivation of धीः so as to make it always feminine :—

Root No. 908. ध्यै-चिन्तायाम् (भ्वादिः अकर्मकः अनिट्). In the sense of doer (कर्ता) we add क्विप् ध्यै – क्विप्. By आदेच उपदेशे, ध्या+क्विप्. Then य takes Samprasāraṇa (संप्रसारणं) by ध्यायतेः संप्रसारणञ्च. (*This rule is not found

The correct form of this Sūtra is ध्याप्योः संप्रसारणञ्च (Uṇādi Sūtra No. 554.) In Bālamanōramā & Tattva Bōdhini this has been printed as ध्यायतेः संप्रसारणञ्च. (Ed.)

either in the Sūtra Index or Uṇādi Index, but is given in Bālamanoramā p. 117. 15 line from below.) ध+इ+आ+क्विप्. There is पूर्वरूपं by संप्रसारणाच्च giving ध+इ+क्विप्. The इ is lenghthened by हलः 6—4—2 धी=Intelligence. This is always feminine because लिंगमशिष्यं लोकाश्रयत्वात् लिंगस्य.

Footnote to बहुश्रेयसी & प्रधीः :—

कुमारी=कुमारीं आत्मनः इच्छन्, कुमारीव आचरन्वा-कुमारी.

meaning — (1) One who desires a girl to himself.

or (2) One who behaves like a girl.

Derivation of the word :—

कुमारीमात्मन इच्छति—कुमारीयति. by सुप आत्मनः क्यच्। कुमारीव आचरति—कुमारीयति क्विप् by सर्वप्रातिपदिकेभ्यःक्विप्वा वक्तव्यः, कुमारीयति। In these two words the last two syllables i. e., यति are dropped by the application of some grammar rules. Then the remaining portion itself becomes a noun by adding the suffix क्विप् after it which drops without leaving any trace. Now the word कुमारी- is treated as a base ending in ई but masculine in gender. To either these two bases nominal terminations are added. The ending vowel of the base कुमारी ie., ई takes यण् when followed by terminations beginning with vowels; by the rule एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य (See ante 313)

कुमारी	कुमार्यौ	कुमार्यः
हे कुमारि	हे ,,	हे ,,
कुमार्यम्	,,	कुमार्यः
कुमार्या	कुमारीभ्याम्	कुमारीभिः
कुमार्यै	,,	कुमारीभ्यः
कुमार्याः	,,	,,
,,	कुमार्योः	कुमारीणाम्
कुमार्यां	,,	कुमारीषु

The only two places where this differs from the word बहुश्रेयसी have written in red ink. In all other places this is identical with that word.

The word प्रधीः when compounded as प्रकृष्टा धीः यस्य सः also strictly follows this type, except in the nominative singular, because the सु after it is not dropped, and so its form is प्रधीः not प्रधी like कुमारी.

Baṭṭoji introduces this word (कुमारि) to illustrate the application of the rule एरनेकाचः because the base consists of more than one letter. But I have religated to a foot note, because the derivation is forced and fantastic, and the word in such a sense in only a grammatical curiosity. I add this word as a foot note to बहुश्रेयसी, because this is a Nadī, and then as a foot note to प्रधी, because it is a verb in the eye of grammer and has more letters than one.

प्रधीः–प्रकृष्टा धीः यस्य सः

प्रधीः	प्रध्यौ	प्रध्यः
हे प्रधि	हे ,,	हे ,,
प्रध्यम्	,,	,,
प्रध्या	प्रधीभ्याम्	प्रधीभिः
प्रध्यै	,,	प्रधीभ्यः
प्रध्याः	,,	,,
,,	प्रध्योः	प्रधीनाम्
प्रध्याम्	,,	प्रधीषु

In the places underlined in red ink it follows Nādī type बहुश्रेयसी. The authority for the above is Balomanorama page 117-from below 14th line the passage that begins with "प्रकृष्टा धीः यस्य सः इति विग्रहे तु......"

Base सुधीः=One with good intensions शोभना धीः यस्य सः=सुधीः. Derivation. This ends in a Dhātu for the word धी is derived from the root ध्यैचिन्तायाम्. The equation is सु+धी+क्विप्. The termination drops giving सुधी as a base.

This must follow the type प्रधीः and the rule 'एरनेकाचो...' should apply. But by a special rule,

ऽ 318. न भू सुधियोः 6—4—85 (S. K. 273) एतयोर्यण् न स्यात् अचि सुपि। the substitution of यण् is prevented and 'अचिश्नुधातु......' applies giving

सुधीः	सुधियौ	सुधियः
हे ,,	हे ,,	हे ,,
सुधियं	,,	,,
सुधिया	सुधीभ्याम्	सुधीभिः
सुधिये	,,	सुधीभ्यः
सुधियः	,,	,,
,,	सुधियोः	सुधियाम्
सुधियाम्	,,	सुधीषु

This follows नी. (इयङ् substituted.)

The above सुधी is an exception to 'एरनेकाचो ... ...'. The letter सु is a preposition and is known as उपसर्ग when joined to a verb (See उपसर्गाः क्रियायोगे). The preposition is also known as गति by "गतिश्च". So in the case of this word सुधी, where the first member is a गति there is no यण्. But the general rule is that where a गति is in composition, or a noun in syntaxical relation (कारक) is in composition with another word there is यण् as the word प्रधी itself where प्र is a गति.

Where there is compound whose first member is neither a Gati nor a कारक, then there is no change to यण् e g., शुद्धधियौ परमधियौ, where शुद्ध & परम are merely adjectives and are neither Gati nor Kārakas. The above point is set forth in the Vārtika :— गतिकारकेतरपूर्वपदस्य यण् नेष्यते.

Tr. यण् is not desired after a compound, whose first member is other than गति or कारक .

Note:— As the Vārtika is worded there are two negatives involved One is that यण् is not desired. The other is the 1st member (of the compound) is something which is not a Gati or कारक.

Why not cancel both the nagatives and say affirmatively-गतिकारकपूर्वपदेषु यण् इष्यते? If we so amend the Vārtika then take कुमारी. This is no compound word. So it is not गतिकारकपूर्वपद्, for there is no question of any पूर्वपद् at all. To this case the Vārtika as amended affirmatively will not apply. But it should, because it is अनेकाच्. So the main rule 'एरनेकाचो...' will be stultified by the amended Vārtika. Taking the Vārtika as not amended we get यण् for कुमारी, for यण् is prohibited only where the 1st member is other than गति or कारक. Where there is no first member at all, there is nothing other than गति or कारक and so the prohibition does not apply and in fact the Vārtika (unamended) is correct only if we understand it as a case of प्रसज्यप्रतिषेध. We have given प्रधी as the example to the Vārtika, of a case where the 1st member is a गति. The following are examples of cases where the 1st is a Kāraka.

शुद्धं ध्यायति इति शुद्धधीः शुद्धध्यौ शुद्धध्यः

सेनां नयतीति सेनानीः सेनान्यौ सेनान्यः

There are usages hower which go against the above rule. e g; दुर्धीः=दुष्टा धीः यस्य सः. It is declined with इयङ् as दुर्धियौ दुर्धियः. And वृश्चिकात् भीः=वृश्चिकभीः, is declined वृश्चिकभियौ वृश्चिकभियः etc without यण्.

It must be admitted that these appear to be transgressions. But they could be justified by compounding in a different manner.

Thus:—दुःस्थिता धीः—दुर्धीः. Here दुस् goes with the verb स्था and not with धी the case being a मध्यमपदलोपिसमास.

वृश्चिकसंबन्धिनी भीः—वृश्चिकभीः. Here we change the Kāraka वृश्चिकात्.

The illustrative example for the Vārtika is शुद्धधीः शुद्धधियौ etc., where शुद्ध being an adjective is neither a गति nor a कारक. So also परमधीः परमधियौ etc.

In the Sūtra एरनेकाचो ...... (see ante 313) in the Vṛtti there is the epithet धात्ववयवसंयोगपूर्वो न भवति. It means that where the ई in question is preceded by a conjunct consonant that consonant should not be part of the root. An example is furnished by the base. उन्नीः — One who carries upwards.

Derivation. By सत्सूद्विष .... (3—2—61) S. K. 2975; we can add क्विप् to a verb when preceded by a preposition. So उत्+नी-क्विप्=उन्नी. Here as the ई is not of a feminine, this is not Nadī. As the base consists of more than one letter we should have इयङ्. But we don't have it for the ई is preceded by a conjunct consonant which is not part of the root. So there is यण् when अच् follows.

उन्नीः	उन्न्यौ	उन्न्यः
हे ,,	हे ,,	हे ,,
उन्न्यम्	,,	,,
उन्न्या	उन्नीभ्याम्	उन्नीभिः
उन्न्ये	,,	उन्नीभ्यः
उन्न्यः	,,	,,
,,	उन्न्योः	न्न्याम्
उन्न्याम्	,,	न्नीषु

In the 7th singular the termination is आम् because the base नी is specifically mentioned in ङे राम् नद्याम्नीभ्यः ।

But where the conjunct consonant preceding इ is part of a root, the above rule does not apply but अचिश्नुधातु ...... and we substitute इयङ् in the place of यण्. Ex. सुश्रीः-शोभना श्रीः यस्य सः ।

सुश्रीः	सुश्रियौ	सुश्रियः
हे ,,	हे ,,	हे ,,
सुश्रियम्	,,	,,
सुश्रिया	सुश्रीभ्याम्	सुश्रीभिः

सुश्रियै	सुश्रीभ्याम्	सुश्रीभ्यः
सुश्रियः	,,	,,
,,	सुश्रियोः	सुश्रियाम्
सुश्रियाम् सुश्रियि	,,	सुश्रीषु

Beyond the 3rd case this base follows the feminine श्री and has two forms in the 7th singular. (See श्री in feminine bases ending in long ई)

सखि–Desires help for oneself सखायं आत्मनः इच्छति. We add क्यच् by सुपआत्मनः क्यच् and get the equation सखि+क्यच्. Then the final इ of सखि is lengthened by अकृत्सार्वधातुकयोर्दीर्घः giving सखी+य. We add क्विप् and get सखी, with the above meaning. The final य of सखीय is dropped by क्यस्य विभाषा.

By the principle *एकदेशविकृतमनन्यवत्, the above base सखी although it ends in long ई, is identical with the masculine base ending in short इ viz., सखि Therefore we substitute अनङ् in the place of इ, and get the form as in सखि.

सखा	सखायौ	सखायः
हे सखीः	हे ,,	हे ,,
सखायम्	,,	सख्यः
सख्या	सखीभ्याम्	सखीभिः
सख्ये	,,	सखीभ्यः
सख्युः	,,	,,
,,	सख्योः	सख्याम्
सख्यौ	,,	सखीषु

This differs from सखि already declined only in the following places :—

*This principle means that which is modified in one place is not different from the other (i.e.) that which has undergone modification.

॥ श्रीः ॥

दण्डकः

प्रभञ्जनसुतं भानुप्रभञ्जनहिते रतम् ।
अंजनारञ्जनाकार मंजलिर्मम गाहताम् ॥

नम इदमतिमात्र धीराय वीराय दूरायिताशेष दोषाय दुर्दान्त
दोषाचराधीश वेषाहतश्रीश योषाप्रियावेद तोषाय भास्वद्वि-
शेषाय शेषादिनव्याय रोषाद्विभूषाय भाषाधिनाथावि शेषाय पापप्र-
मोषाय भूषास मेताय पूताय वातात्म जाताय भाताय भीताभयापाद-
नेताय विद्यानि केताय संप्राप्त- रामाय सर्वाभि रामाय रक्षोवि-
रामाय देवाय रामाय सर्वस्व भूताय भास्वत्फलीकार तुष्टाय भक्तेषु
जुष्टाय नित्यप्र हृष्टाय मेधावि शिष्टाय योगेवि मृष्टाय निर्धूत-
शोकाय संतात लोकाय सर्वप्र- वेकाय शाखामृगाधीश रूपाय रामानु
रूपाय विध्वस्त पापाय निर्यात तापाय कालाग्नि कोपाय दूरारि-
रोपाय तस्मै हनूमत्सु नाम्ने रविव्रात धाम्ने महाहेम दाम्ने समात्तत्रि-
धाम्नेऽत्यनिर्ज्ञात भूम्नेऽञ्जनाभाग्य पाकाय लोकेश पाकारितुल्याय
लङ्कापुरी दाह दक्षाय रूक्षाय रक्षांसि शिक्षास्प दीकृत्य कृत्यज्ञ
साकेत नाथाभिनंद्याय वंद्याय वंद्यायतस्तोत्र पालाय कल्याण गाताय कारुण्य
पात्रायतस्फीत नेत्राय ते त्राय- माणस्य पादार विंदे शरण्येऽभि
विन्दे विविन्देऽथ राज्यं रवेरात्म जो यत्कृपातः प्र पातोपतापो ब-
भूव स्वभावाव नम्रो जनो याति सौख्यं महासंप दं च प्रपञ्चं गु
णानां जयं याति सर्वं भयं नैव यायादयं नैव हन्येत विद्वेषिणा (१)

सुगुणगणनिधे! हरे! श्रीहरेर्भी हरे त्वय्यगण्यात्म पुण्यात्तपुलत्व तुष्यन्म-
रुत्के विधूतद्वि षत्केवलोद्यत्पृ षट्के परुट्केवि नम्रे स्वकम्रे स

दाम्रेडित त्वद्गु	णौघे गताघे नि	दाघे द्विषज्जीव	नौघे समे सर्वभूते-
षु मे दैवते नि	स्समेनोपजात	क्रमे नित्यमुद्य	त्तमेऽहं रमेऽहं
युता खे यतो वार्धि	तस्सा पुरी विश्व	कर्मात्मनिर्माण	शक्तिप्रकाशैक
पात्रं दशास्यप्र	तापप्रभाभास	मानासमानात्म	दीप्तिश्च लंकाप्य-
लंकातरीभूत	रक्षः सहस्रा	सहस्रावसौवर्ण	सौधप्रताना
ततानेककीलेन	बालानलेन त्व	या भस्मशेषीव	भूव स्वभूमानिताशेष
विद्यानिषद्याति	हृद्यानवद्यात्म	मेधावधानं व	लादेधमानं वि
धेयाविधेयाव	नम्रे मयि स्वल्प	शक्तौ न शक्तौ स्तु	तौ तेन वेधान
शेषो विशेषो भ	वत्येष नान्यत्र	कुत्रापि सुत्राम	मित्रायमाणस्सु
मित्रासुतस्तव्य	सत्राशसेव्याति	भव्यत्वमेवाद्य	गोप्तान गोप्ताह
वक्षेत्रजैत्रस्व	यात्रापरित्रात	वित्रासिमित्रात्म	जच्छात्रमङ्गीं
क्रिया मां पिशङ्गी	कृतास्य प्लवङ्ग	शतुङ्ग शताङ्ग	निषण्णो विषण्णो
पि ते दर्शनेऽसौख्य-	माटीकने सूक्ति	धाटीमयत्यर्थ	कोटीरनर्घाश्च
शाटीर्महापुष्प	वाटीः प्रियाश्चाट्ठ	चेटीसमर्च्याश्च	पुत्रांश्च पौत्रांश्च
मित्राण्यमत्राणि	रातानि मुक्तात	पत्राणि सच्चाम	रोदारवाताव
धूतांबरध्वान	तानो भवत्येष	नित्यं धुवत्येव	शत्रुं नवत्येव
सर्वानवत्येषु	लोकेषु विख्याति	मायात्यभिख्याम	योत्रानुपाख्यात्मशक्ति
विंजेजीयतेऽसौ	प्रदेदीयतेर्था	न्विनेनीयतेन्या	पदं नः प्रभो! (२)

स जयति जगदेक	वीरो हिमग्राव	धीरोऽस्तनानाकु	टीरोथ विच्छिन्न
चीरो महात्माग	भीरो रणोत्तंस	हीरो वलद्वार्धि	नीरोद्धृताशेष
तीरो यदार्यस्स	मीरो निजत्रात	कीरोपमे मय्य	तीरोपहारं श
रीरोपकारं ह	रीरोपयेद्वेष	सूरोपमस्सूक्ति	दूरो जिताराति
शूरोदयारूप	पूरोदयाद्रिस्सु	दूरोहलंकावि	दूरोत्थगेहाव
दारोपयोगिस्व	वारोपक्लृप्ताव	तारोज्ज्वलाग्निः कु	मारोऽञ्जनायास्सु
मारोपितज्यस्स	मारो जितो येन	मारोक्ष्यतीहाति	जारो रघूत्तंस

दारोपहारी स	सारो दशास्यो वि	चारोपयानोप	कारो ह्यमीनोप
कारोऽपि मुष्टिप्र	हारोदितार्तिर्म	हारोगभाक्संप्र	हारोपभास्वद्वि
हारोज्झिताशोग	तोरोविभंगः कृ	तो रोषहीनोप	हारो ह्यभूच्छून्य
चारोऽपि रामश्च	कोरोपमाक्षीद	ढोरोजकुंभोप	हारोपसंपन्न
धारोदितानन्द	भारो बभौ चाप्यु	दारोपभोगोद	धारोश्च तुष्टिन्त
तारोत खेदन्न	तारोग्यकामीस	सारोर्जित स्वप्र	सारो ह्ययोध्यां सु
तारोदित स्तोत्र	सौरोऽन्तरिक्षे स	तारोद्भवाद्योर	गारोत्थसिंहास
नारोहधन्योवि	नारोषमेषप्र	जा रोचयंश्चाप्र	तारोवति स्माज-
हारोत्तमेष्टीस्स	नारोपचर्यानु	कारोभिशस्याधि	कारो विनश्यन्नि
कारोध माद्यत्पि	कारोहधन्ये व	नेरोपकण्ठे च	चारोत्त मार्गे त्व
या रोधहीनेन	चारोत्सवानद्भुतान्		(३)

प्रणम मम सखे मुहुर्विश्व	सन्तं सुचित्ते व	सन्तं त्वमद्यैव	सन्तं वनीनां व
सन्तं गुणौघैर्ल	सन्तं सुपाताल	सन्तं सुमन्दं ह	सन्तं नतान् लाल
यन्तं परान् लोल	यन्तं जवाच्चाल	यन्तं तथा काल	यन्तं रणं भास
यन्तं तमक्षं न	यन्तं शरान्भीष	यन्तं समक्षं ज	यन्तं परान् भञ्ज
यन्तं सुरान्रंज	यन्तं हितं सज्ज	यन्तं दशास्यं भ	यन्तन्त्रतः प्राप
यन्तं च सीताम	यन्तं समाश्वास	यन्तं प्रियागत्यु	दन्तं प्रमोदाद्ध
दन्तं मणिश्चाह	रन्तं पयोधिन्त	रन्तं स्वरामेदु	रन्तं विषादं ह
रन्तं प्रियां व्याह	रन्तं शुचं संह	रन्तं श्रिया च स्फु	रन्तं कपीन्द्रान्त्व
रन्तं पुरो निस्स	रन्तश्च सेतुं व	रन्तन्यमानं चि	रन्तं विलोक्योत्प्ल·
वन्तं परार्तिं सु	वन्तं दयालाभ	वन्तं गुणैर्लोभ	वन्तं स्वकीयान
वन्तं महान्तं भ	वन्तं हनूमन्त	मन्तर्नितान्तं कृ	तान्तं परेषाम
तान्तं रणे राक्ष	सान्तं चरन्तं च रामं व	हन्तं दशारीन्द	हन्तं विनिर्याद
हन्तं द्विपश्चान	नन्तं यमं याप	यन्तं प्रतिष्ठाप	यन्तश्च तस्यानु
जन्तत्त्वविज्ञान	वन्तं श्रियश्चान	यन्तं भृशं मान	यन्तं तदीशं भ्र-

मन्तश्च भूयो न	मन्तं ससीतश्च	देवं दयात्यार्द्रं	भावं महार्हम्र
भावं प्रहृष्यानु	भावं परारण्य	दावं भयांभोधि	नावं सुदुःश्राव-
रावं परित्राव	सौवं मरुत्तुल्य	सूनुं तमश्चित्र	भानुं स्वलीलात्त
सानुं प्रहृष्यत्सु	भानुं निदध्याःस्वचित्ते	विदध्यास्तदर्चासु	दध्यात्मजायाश्च
दध्याः कटाक्षान्नि	धेयाश्शमादीन्वि	धेयास्सु कर्माभि	धेयास्सदा तस्य
गेयानि नामानि	नो याहि मायावशम् ॥		(४)

इति विततभक्तिभरितो वेंकटनाथाभिधां दधानोऽयम् ।
व्याततहानुमतं सद्दण्डकमेतं प्रभोरिहानुमतम् ॥ ५ ॥

शैलादुत्प्लवतः प्लवङ्गमपतेर्यस्यातिजंघालतां
विभ्राणस्य महार्णवोऽपि च दधौ कुल्यातितुल्यां दशाम् ।
युद्धे भूधरसंचयाः पृथुतरा यत्पाणिपंकेरुहे
बिभ्रत्यद्भुतकन्दुकभ्रममसौ वातात्मजः पातु नः ॥ ६ ॥

कोपोद्रेकविनिर्गतानलकणां शोणां दृशां विंशतिं
दंष्ट्रादन्तुरितान्तरां दशमुखीं भ्रूभङ्गभीमामपि ।
बिभ्राणं सुरगर्वपर्वतभिदादंभोलिधारायितं
तं पश्यन्तृणदर्शमाशरपतिं पायादयं पावनिः ॥

सम्पूर्णम् ॥

श्रीः

रघुनंदनबिरुदावलिः

अञ्चति दिनकरशुभकुल तिलकमु   दञ्चति ममहृदममतम मलिनमि
दञ्च तिरस्कृतपुष्कलदुष्कृति   मञ्चति तस्य हितस्य हितस्य द
मञ्च तिरोहितमोहित मोहित   चञ्च तिमिध्वजयुध्व जयद्ध्व
पञ्च तितीर्षुमहर्षिसुहर्षित   नुञ्च तितिक्षितमन्तुममुन्तुन
मुञ्चति राममिरा मधुरा मम   सिञ्चति तञ्च शुभञ्चतुरञ्चरि
तञ्चतितर्पयिषाकषिषे मुषि   तञ्चति सञ्चित धनमिव संहरति
चञ्चति नेतरकातरदिविषदि   लुञ्चति विषयतृषञ्च रुषञ्च वि
रिञ्चति तद्गुणगणपणनेऽपिच   किञ्च तितनिषति रघुपति मतिवेलम् (१)

उद्धतनिजवन	रुद्धविदेहज	युद्धविधानस	मिद्धपराक्रम
रूक्षसदक्षनि	रीक्षणदुर्विध	राक्षसराजव	राक्षयसृत्वर
मस्तकसंघस	मस्तविकृन्तन	लस्तकविरचित	हस्तविनिःसृत
मार्गणवर्गनि	रर्गलनिर्गम	मार्गणदानगु	णालिपतकल्पक
राम गुणैरभि	राम विरोधिवि	रामनवांबुध	रामलनीलत
नो ! मम नूतन	कोमलसुममधु	नो ममताहर	भूमगिरं सृज
पाहि च मन्त्रज	पाहितच्चित्तम	पाहितपंक्तिकृ	पाहि तता मयि
भूतनयाधिप	भूतनयावधि	भूतनयाचय	भूतपतीडित धीर! (२)

शश्व द्विश्व प्रियकर परिकर   तुष्य त्पुष्य जनकज रघुवर
दृप्य त्कुप्य द्भृगुपति मदहर   सद्यःस्विद्य दशरथ भयहर
मूर्छन्मूर्छा प्रशमन पटुतर   तुष्टस्पष्ट प्रसरण निजपुर
नित्य स्तुत्य क्रमनिज सहचर   नन्द न्निन्द त्सहभवनुतचर

मन्दं मन्दं घनवन मनुगत	विभ्य त्क्षुभ्य न्मुनिजन बहुमत	
निर्य न्निर्य न्त्रिणतर निजमत	मुह्यद् द्रुह्य त्कटुचप लचरित	
युध्य त्क्रुध्य त्तरनिशि चरशत	रक्त व्यक्त च्छुरितवि शिखचित	
बद्ध श्रद्ध प्रचुरसु चरितत	पश्य त्वश्य त्कपिवर शरणित राम !	(३)

बहुकृतवन्दन	बहुमतभन्दन	जनहरिचन्दन	जयरघुनन्दन	
रतिपतिनिन्दन	रसलसदुन्दन	सुरसुखविन्दन	सुदृगरविन्दन	
वसुदिरसुन्दर	वरमतिमन्दर	गतगिरिकन्दर	कपिसखकुन्दर	
दनहतमन्दर	जनिचरबृन्दर	हयचपरन्दर	मवितपुरन्दर धीर !	(४)

सीताधरमधु	जातादरमभि	जाताकृतिमरि	जातान्तकमभि	
यावावरमप	याताधिकरुष	मेतास्मिसतत	भातात्मवपुह	
पेतांबुदतुल	पातास्यभिमत	दाताभवमयि	ह्रातारुषमप	
नेताशुचमनु	नेतास्म्यहमिह	तेतादृशगुण	जेतारघुवर वीर !	(५)

क्रव्यादवर्गाय	कल्पान्तभर्गाय	काकुत्स्थरत्नाय	कल्याणयत्नाय
पाकारिपाकार्त	काकादिशोकाति	रेकाद्यपाकार	साकारकारुण्य
रूपाय कान्तानु	रूपाय शान्तप्र	तीपाय दीपाय	सापायगौरीश
चापाय शापायु	धापातकोपात्त	पापाश्मतापाकृ	तेपादुकापांसु
नापावनापार	चारित्रचित्राय	सुत्रामभित्राय	सौमित्रियुक्ताय
नित्यं नमो राम	नाम्ने रविस्फीत	धाम्ने विराजन्म	हिम्ने सुभूम्ने त्रिधाम्ने सदा(६)

अल्पित	कल्पक	निर्जर	सत्कृत	दुर्जय	दुष्कृत
कर्शन	दर्शन	निर्मल	धर्मवि	निर्मित	शर्मक
दुर्मद	मर्मग	कुर्दन	दुर्दम	निर्दय	मर्दन
रामनि	रामय	कामस	मामल	कोमल	भूमत
मालस	मालस	दङ्कु	रङ्गद	गङ्गद	नङ्गद

गङ्गण सङ्गत तुङ्गत रङ्गत रङ्गित मङ्गल
कालिम केलिम नोहर मे हर पापम् (७)

रञ्जयरघुपचि रञ्जय जय जय भञ्जयरिपुमतु लञ्जयमपिदिश
पञ्चय शुभगुण सञ्चय मपि मम मञ्चय हृदयमि दञ्चयमिमहित
हर्षय हितमपि वर्षय धियमव कर्षय मम बहु मर्षय कुचरित
मानय शुभमिह मानय विगतस मान यतनकृत मानय शमदम
राम ! (८)

काकासुरनत नाकाधिपनुत राकाशशिमुख साकारमदन
नारायणनत धाराधरनिभ वाराकरपरि वारायितकपि
योधानघनिज बोधाहितपुर रोधाधिगतय शोधावितदिश
मोहादिमयत मोहानिकरस देहाधिगत वि देहाधिपसुत ! पाहि (९)

सुधाकरं मुधाकलं विधायचा स्वधामतो
क्रुधाज्वल न्युधाजय न्बुधाहिता नधाविता
न्दयारसो दयान्वितो दयाहिमो दयाशुमा
मयाचितो मयानिरा मयाकृति मयास्वरा
मयाधरा जयाभिरा जयान्तरा जयायचा
जयासृज न्वीर ! (१०)

प्रसकल रसकल शशधर सखमुख
सरसिज निरसन सकुतुक सुनयन
रविकुल सुवलय वलभिदु पलतुल
विचकिल कपिकुल निजवल भुजवल
विलुलित गिरिकृत निजरिपु पुरपथ
शरवर हुतवह हतचर निशिचर

सकृदव	नतजन	हितकृति	बहुमत
सुभगत	रविभव	सहभव	सहकृत धीर! (११)

रघुपति रङ्क	स्थिततनुरङ्क	द्रिपुगिरिटङ्क	स्वशरविटङ्कः
प्रतिहतपङ्कः	परिहतशङ्कः	प्रगतकलङ्कः	प्रचुरतरङ्क
स्यहृदि न कंप	त्यजदनु कंपः	स्ववितनिर्लिप	प्रहरणसंप
त्प्रतिभटडिंभ	प्रशमनदंभ	प्रकटितजंभ	द्विषदुरुजृंभः
प्रणिहतकुंभः	प्रहतनिकुंभः	शकलितकुंभ	श्रुतिरिपुगुंभस्तव वीर!

घनाघनाभविग्रह	श्चराचरार्तिहारक	स्सुरासुराधिदैवतं	हिताहितावधीरणो
न्मनामनागनारतं	पुरापुरारिचापभि	द्धराधराधिपोममा	चलाचलातिधीरत
स्सदासदावलीरतो	मुदामुदारसेवधि	र्वदावदाभिसंस्तुतो	दरादरान्वितस्स्वयं
नरानरातितो वसी	शितासितात्मसायकै	र्नतानतापय न्विया	तताततान्तरक्रम
स्सतां सतांत्यसासहि	र्महीमहीसुताधिप	स्सरीसरीति मेन्तरे	वरीवरीमि तं सदा
दरीदरीधरीमि धी	र्नरीनरीतु तत्मे	स वासवादिसेव्यस	न्महामहागुणस्सता
दृशा दृशा विलोकतां	यया यया विनात्मजो	विभी विभीषणश्वत	त्पदं पदन्तिकेचरो
यतो यतोब्धिसेतुना	पुरा पुरार्ति मञ्जसा	भियाभियातयोमहा	शराशरागताचदु
र्दशा दशाननोदिता	व्यधाव्यधायिरक्षसां	रुषा रुषा वृतात्मनां	सहासहानिकृद्रघू
त्तमस्तमस्सहस्ररु	ङ्नुतोनुतोषितश्च वा	नरानराक्षसैः परा	हताहताहशेद्भुते
रणे रणेरिवज्ज्वलन्	शुचिश्शुचिस्वसत्क्रिया	विदे विदेहजामदा	त्तया त्तया वदीप्सितः
समं समञ्जसानुभू	युतोयुतोपसेवितो	जरा जरा जपुष्पका	गतोगतोपधिस्वकै
कयी कयीश्वरःपुरे	प्रजाः प्रजागरादवन्	विरा विराजतेस्मय	श्शुभाशुभासते सभा
समे समे वितन्यते	मया मया पनुत्तये	नमो नमोऽहमाप्नुयाम्	(१३)

समस्तरक्षण	क्षमस्तनुज्वल	त्क्रमस्तनञ्चन	स्समस्तवमस्यमी
पमस्तपूर्वकं	नमस्तुतन्महे	स्तुमस्ततंहितं	तमस्तितिद्विष
रहस्तमीपतिं	रहस्तमद्भुतं	गभस्तिमत्कुल	प्रशस्तिकृत्तमः

மதிப்புரை:

ஆலய விக்கிரக நிர்மாண ஆயாதி சிற்ப இரகசியம்

ஆசிரியர் :— திருப்பேரூர் பரம்பரை சிற்பக்கலைஞர்

ஸ்தபதி, திரு. தி. பா. கணேசமூர்த்தி அவர்கள்.

கிடைக்குமிடம் :— மூர்த்தி சிற்ப கலாசாலை, 1/54, வால்டாக்ஸ் ரோடு, சென்னை-3. விலை ரூ. 4/- பக்கங்கள் 226.

நம்நாட்டுக் கலாச்சார சம்பிரதாயங்கள் எல்லாம் வெகு புராதனமானவைகள். 'அன்று தோன்றியது', 'இன்று தோன்றியது' என்று அவைகளுக்கோர் காலத்தைச் சரியாகவோ தவருகவோ முடிவு செய்து அவைகளின் புனிதத் தன்மையைக் குறைப்பதைவிட நம் முன்னேர்கள் சொன்னபடியே நாமும் சொல்வதுதான் மேலானதாகும். நம் முன்னேர்கள் எதைச்செய்தாலும் பண்பாட்டோடும், கலையுணர்வோடும் தாமும் ரசித்துப் பிறரையும் ரசிக்கச் செய்வதோடு என்றும் எல்லோரும் அதனுல் நற்பயனையடைய விரும்பியவர்கள். ஆகையினுல்தான் அவர்களால் வகுக்கப்பட்ட அந்த கலாசார சம்பிரதாயங்கள் முதலியவைகளை நம்பிக்கையோடும் ஊக்கத்தோடும் பின்பற்றுகிறவர்களுக்கு ஒரு விதக் குறைபாடுமில்லாத சகலவித மேன்மைகளும் உண்டாவதுடன் பெருமகிழ்ச்சியும் உண்டாவது கண்கூடு.

அத்தகைய உயர்ந்தவைகளில் இச்சிற்பக்கலையும் ஒன்ருகும். இக்கலை தோன்றியது முதற்கொண்டே இறைவனுக்கு அர்ப்பணிக்கப்பட்டு புனிதமான கலையாக நம்மிடையே தொன்றுதொட்டு வந்திருக்கிறது. எல்லா வல்லமையும் மிகுந்த பரம்பொருளிடம் தம் கலைத்திறனையெல்லாம் காட்டி அதனைப் பக்தி நிறைந்த கண்களோடு பார்க்கவேண்டிய சூழ்நிலையை ஏற்படுத்திவிட்டார்கள் நம் முன் சிற்பக்கலைஞர்கள். ஆகையால் இன்றும் சிற்பக்கலை என்ருல் முதலில் நம் கவனத்தைக் கவர்வது கோயில், கோபுரம் சிலைகள் மட்டுமே என்ருல் அது வியக்கத்தக்கது அல்ல. அதற்கும் ஒரு காரணத்தை ஊகிக்கலாம்.

ஒருவன் கோவில், கோபுரம் சிலைகள் முதலியவைவை நன்கு நிர்மாணிப்பதில் நற்பயிற்சியைப் பெற்று திறமை வாய்ந்தவனுக இருப்பின், அவன் எல்லாத்துறைகளிலுமே திறமை வாய்ந்தவனுக இருப்பான். கோவிலையோ கோபுரத்தையோ சுவாமி சிலையையோ நிர்மாணிப்பது அவ்வளவு எளிதல்ல. அத்தகைய அமைப்புகளுக்கென்றே ஏற்பட்ட சாஸ்திரநூல்களை படித்து வல்லமை பெற்று, அதோடு சம்பிரதாயங்களையும் கைவிடாமல் இருப்பவருக்கே அது சாத்தியமாகும்.

சிற்பக்கலைத்திறனை மக்களுக்கு அளிக்கக்கூடிய சிற்ப நூல்களெல்லாம் ஏறக்குறைய வடமொழியிலேயே இருந்துவந்தன. சிற்பக்கலையைப் பயில

விரும்புவோருக்கு வடமொழியறிவு போதாமலும் வடமொழியறிவு பெற்றோருக்கு சிற்பக்கலையில் ஆர்வமில்லாமலும் இருந்து வந்ததனால் பெரும்பாலும் இக்கலை மறைவை நோக்கியது. ஆனால் இவ்விஷயத்தில் ஒன்றைமட்டும் சிறப்பாகக் குறிப்பிடவேண்டும். நம்நாட்டுச் சிற்பிகளெல்லாம் புதுப்புது சாஸ்திர சம்பிரதாயங்களை முறையிலிடாமல் போனாலும் தம் மூதாதையர்களிடமிருந்து தமக்கு அவசியம் வேண்டியவைகளை மட்டும் கற்றுத் தம் தொழிலைத் திறம்பட நடத்திவந்தார்கள். அதுதான் ஓரளவுக்கு நம்நாட்டினரிடத்தில் சிற்பக்கலை நிலைத்து நிற்பதற்கு இடமளித்தது. அவர்களும் தம் தேவைகளுக் கேற்ப வட மொழியையும் கற்று இப்புனிதத் தொழிலைக் காத்து வந்தார்கள் என்பது பெருமிதத்துக் குரியதாகும்.

இந்த 20ம் நூற்றாண்டின் பிற்பகுதியில் நடக்கும் பெருந்திருப்பணியில் பெரும் பங்கை ஏற்றுக்கொண்டு தமிழில் சிற்பநூலொன்றை நிர்மாணித்து அக் குறையையும் தீர்த்துவைத்த "ஆலய விக்கிரக நிர்மாண ஆயாதி சிற்ப இரகசியம்" என்னும் நூலின் ஆசிரியரான ஸ்தபதி திரு தி. ப. கணேசமூர்த்தி அவர்களின் முயற்சி பாராட்டுதலுக்குரியது.

ஆயாதி லக்ஷணங்கள், ஆலய நிர்மாணப்பிரகாரங்கள், அவற்றிற்கான மாதிரி வரைப்புகள், 10வித தாளமானங்கள், ஹஸ்தமுத்திரை வகைகள் (படங்களுடன்) மூர்த்தி தியானங்கள் முதலிய சிறப்புக்குரிய பல அரிய பொருட்கள் நிறைந்த "ஆலய ஆயாதி விக்கிரக நிர்மாண இரகசியம்" என்னும் இந்நூல் சிற்பத்துறையில் பயிற்சிபெற விரும்பும் மக்களுக்குப் பேருதவியளிக்க வல்லது என்பதில் ஐயமில்லை.

சித்திரம், அர்த்த சித்திரம், சித்ராபாசம் எனப்படும் 3 விதமான சிற்ப வகைகளுக்கும் ஏற்ப குறுக்களவுகள் நீள அளவுகள் குத்தளவுகள் முதலிய அளவு வகைகள் தெளிவுபட விளக்கமாக இந்நூலில் கூறப்பட்டுள்ளன. இவற்றுடன் மண்பதனிடுதல், தாரு சம்ஸ்காரம், மான உபகரணங்கள், திரவ்ய பேதங்கள், சூலஸ்தாபனம், ரஜ்ஜுபந்தனமுறை முதலிய சிற்பசாஸ்திரத்திற்கின்றி யமையாத விஷயங்களையும் இந்நூலில் சேர்த்திருப்பின் மிகநன்றாக இருந்திருக்கும்.

லல்லாடம், சஷ்டமதாளம், அதிர்ஷ்டானம் முதலிய சொற்பிழைகளு மிருந்தாலும் உலகமக்களுக் கெல்லாம் ஆனந்தத்தை வாரிவழங்கும் சந்திர னிடத்துக் களங்கம்போல் குறிப்பிடுதலுக்குரியனவல்ல மொத்தத்தில் இந்நூல் மிக சிறப்பாக அமைந்திருக்கின்றது. இப்பேற்பட்ட அரிய சிற்ப நூலை வெளி யிட்டு சிற்ப உலகத்திற்கு நற்பணிபுரிந்த கலைஞரும் ஸ்தபதியுமான திரு தி. பா. கணேசமூர்த்தி அவர்களுக்குத் தமிழ்நாட்டு மக்கள் யாவருமே கடமைப் பட்டவராவர் என்பது மிகையாகாது.

ஸரஸ்வதீ மஹால்
நூல் நிலையம், தஞ்சை

ஸ்ரீ. சுந்தர சர்மா

ADIEU OF SADASIVA

SADĀŚIVĀRYĀ

P. V. V. SARMA, *Librarian*

Among the legion of philosophers and poets that the well-watered garden of the south gave birth to, nurtured and nourished during sixteenth century and afterwards, two Chokkanathas and two Sadasivas were chronicled. For the sake of convenience these are referred to as Chokkanatha I or Chokkanatha Makhi and Chokkanatha II or Chokkanatha Kavi; as for Sadasivas, Sadasiva I or Sadasiva brahma and Sadasiva II or Sadasivadiksita. Chokkanatha Makhi was the younger contemporary of Veṅkateśwarādhwari, the court poet of Raghunāthanāyak of Tanjore. He was the son of Narayanadiksita and Gnānāmba and known to have written Sabdakaumudi, Dhāturatnāvali and Bhasyaratnavali.

Chokkanātha II was the author of Kāntimatiparinaya and Sevanthikāparinaya. He was a contemporary of Shahaji Maharaja. *Born of Tippādhvari and Narasāmba of Bharadvaja Gotra, he had four elder brothers 1. Kuppādhwari, 2. Tirumala Sāstri, 3. Swami Sastri and 4. Seetarama Sastri.

Sadasiva II or Sadasivadiksita who bade adieu to Tulaja I of Tanjore was different from his namesake Sadasivabrahmendra of Nerur fame. He adorned the court of Tulaja along with Ghanasyama, a prolific writer of his time, who palmed many of his compositions to his lady loves Sundari and Kamala. He studied under Chokkanatha II and was a devout Śaiva. His name itself suggests this much, besides the **Colophon of Geetasundaram, which was the only known work of Sadasivadiksita published by Sri Vani Vilas Syndicate in 1927.

That Sadasivadiksita was closely associated with Tulaja I of Tanjore; had a married life for a long time; had strained relationship with the King; later on he became a sanyasi; political conditions of Tanjore were not happy and finally he departed to Gajaranya for a quiet life, are reflected in the following poems forming adieu bade to Tulaja by Sadasiva. His reconciling attitude and well wishes for the king are couched in mellowed expressions. One is reminded of the historians' words :—

---

* सकलकलास्वपि निपुणो नरसाम्बा विमलगर्भसंभूतः । तिप्पाध्वरीन्द्रतनयः शाहमहाराजपुरकृतावासः ॥ कुप्पाध्वरिणस्तिरुमलशास्त्रिणः स्वामिशास्त्रि सीतारामशास्त्रिणोश्च कनीयान् भ्राता श्रीमद्भारद्वाजकुल...तिप्पाध्वरिणस्तनूजेन चोक्कनाथकविना ...

** इति श्रीमत्परमशिवाद्वैतवादिमूर्धन्यस्य सदाशिवदीक्षितस्य कृतौ गीतसुन्दरे

"The extinction of the neighbouring Hindu dynasty of Madura Nayaks was a great blow to the Marathas of Tanjore. One more Hindu state was absorbed by the Muslims and hemned in the Muslim states on either side. Tanjore had to eke out a miserable existence. At a time when the state required a King of vision and valour, Tanjore was a prey to the factions and intrigues of pretenders to the throne" K. R. Subramaniam.

सदाशिवार्या

श्रीशाश्वतानन्दब्रह्मणे नमः

अस्तु समस्तस्तुत्यं निस्तुलमस्तोकशस्ति हस्तिमुखम् ।
वस्तु निरस्तप्रस्तुतदुस्तरविस्तीर्णविघ्नमस्तमलम् ॥ १ ॥

वटविटपिनिकटतटनटदटवीकुटिचटुलजटिघटाघटितम् ।
पुरतःस्फुटजटमीडे कटिधृतकरटित्वचं कलामकुटम् ॥ २ ॥

वैराग्यभाग्यवितरणचणचरणस्फुरणमार्तिसंहरणम् ।
हरमहिराजन्यकृताभरणं करवाणि शरणमामरणम् ॥ ३ ॥

मुरहंता मधुहन्ता कैटभहन्ता च कंसखलहन्ता ।
दुरहन्तालयरावणहन्ता मां पातु ताटकाहन्ता ॥ ४ ॥

आसायमाप्रभातं दृष्ट्वाप्यानन्दचिद्धनां भवतः ।
मूर्तिं प्रतापरघुवर मुमुक्षुतां नैमि चित्रमहो ॥ ५ ॥

न रमामहेंगनाभिर्न कनककूटैरयामहे हर्षम् ।
सेवामहे कृपाब्धिं सततं मनसा प्रतापराममम् ॥ ६ ॥

श्रीकण्ठश्रीकान्तश्रीगुरुकृपया सुखी चिरं जीव ।
वत्स राजन्यमौळिक वरिष्ठमूर्धन्य तुळजराज विभो ॥ ७ ॥

भवदीयदिव्यसूक्तिर्भविनामनुसृत्य भाति मर्यादाम् ।
श्रीरामकृष्णकेकयजनकादीनां तु वैखरीव सताम् ॥ ८ ॥

भगवान्घटयत्यचिराद्भवतो रामो मनोरथं भक्त्या ।
परिचर्यया गुरूणां प्रजावनेनापि भवदधीनो हि ॥ ९ ॥

तात श्रीतुलजविभो त्वमहमहं त्वं नहीह भेदकथा ।
निगमान्तप्रामाण्यान्निर्मलमनसां तथैकतानुभवात् ॥ १० ॥

त्रिपुटीस्फोरकमिह यत्त्रिगुणातीतं त्रयीरहस्याख्यम् ।
तद्भावयतां या चर्या साधयतां तिलक सा मुदेऽस्तु तव ॥ ११ ॥

इदमिदमित्यहमहमित्यंतर्बहिरीश्वरश्चकास्तीति ।
निश्चित्य तु निश्शंकं निखिलं कृत्यं विधेहि नीरागः ॥ १२ ॥

तात तव दिव्यसूक्त्या तत्तादृक्षेण विनयभाग्येन ।
मोदामहेऽतिमात्रं नादब्रह्मानुभूतिकलयेव ॥ १३ ॥

एतावन्तमनेहसमीदृशमिति ते मनो न जानामि ।
हा हन्त वञ्चिताः स्मो हतविधिना तात तुलजराज विभो ॥ १४ ॥

अतिवाह्य वार्षिकनिशामतिसुकुमारं निजांगकं तात ।
अयमिह दिदृक्षते ननु हार्देनातीव यन्त्रितो नूनम् ॥ १५ ॥

हर्यक्षलक्षशिक्षादक्षः शरभेन्द्रचक्रवर्तीव ।
मृगधूर्तकमिव मत्वा मृत्युंजयकरुणया रिपुं विहर ॥ १६ ॥

गजगहनं गच्छामो गरुडध्वजगगनकेशसेवायै ।
गुरुकृपया तुलजविभो गरिमनिधे त्वं चिरं जीव ॥ १७ ॥

पुष्ये वा माघे वा मासि महाराज तव विधास्यामः ।
प्रासाददिव्यविद्याप्राप्त्या परिपूर्णकाममात्मानम् ॥ १८ ॥

कीरकरां कीर्तिकरां किंच किरीटाग्रकलितशिशिरकराम् ।
मुक्तिकरां भाग्यकरां नौमि परां निरुपमोरुनिहितकराम् ॥ १९ ॥

सदाशिवार्या सदाशिवकृता

Complete text of Ms. No. 4895 is given above. The Ms. consists of 5 sheets of 4½ × 2 inches in size and contains 19 stanzas in Aryā meter. Mss. Nos. 4894 and 4895 are noticed by Dr. A. C Burnell unter the head "Sadasivabrahmarya" in the section "Fragments in verses". Evidently Dr. Burnell was under the impression that these two Mss. represent the same work of the same author and come under General poems.

Ms. No. 4894 was noticed in the Descriptive catalogue under the head Ātma Vidyā Vilāsa of Sadāsivabrahmendra in the Vedanta Section. Vide remarks under D. No. 7685. Ms. No. 4895 also was noticed under D. No. 23928 without any description.

In a sense Dr. Burnell also may be said to be correct in saying that the work is Sadāsivāryā, in as much as the work is by Sadāśiva and the verses therein in Arya meter. Ms. No. 4895 under notice also is by one Sadāsiva, the stanzas being in Ārya. Thus Sadāsivaryā seems to be a common nomanclature applicable to both the works.

Colophon, which generally throws some light on the obscure corner of authorship etc. is not to be seen in this Ms. The 5th and the last sheet bears the super script "सदाशिवकृतार्या" on the two marginal sides. It was this super script that lead to believe Dr. Burnell to bring in these two works under one head 'Sadāsivabrahmārya'.

But the fact is that these two works are entirely different in concept and contents and have nothing to do with each other. They are neither to come under general poems. These 19 verses were composed by one Sadasiva diksita, a deciple of Chokkanatha II and are addressed to Tulaja Maharaja I of Tanjore. It would not be out of place to point out here that Sadāsivabrahma was an elder contemporary of Sarabhoji I and even of Shahaji and could not have had opportunity to address Tulaja.

So the "Sadasivarya, printed above is of Sadasivadiksita telling the tale of woe of Tanjore at Tulaja's times.

தமிழ் வாழ்க.

நாணயங்கள்.

வித்துவான் வீ. சொக்கலிங்கம், தமிழாசிரியர்,
சரசுவதி மகால், தஞ்சாவூர்.

தோற்றுவாய்.

சோறுடைத்தென்னும் சோழவளநாட்டில், பற்பல மன்னர்கள் தோன்றி மறைந்திருப்பினும், என்றும் நின்று நிலவும்படியாகத் தன் புகழைத் "தஞ்சைப் பெருவுடையார் கோயிலா"ல் நிலைநிறுத்திய இராசராச சோழனை நாம் மறத்தற்கியலாது. காலப்போக்கில் நாயக்க மன்னர்களுக்குப்பின் தஞ்சையை ஆண்டவர்கள், மராத்திய மன்னர்களாவார்கள். அவர்களில் அழியாப்புகழை நிலை நாட்டியவர், சத்ரபதி சரபோஜி II மன்னர் ஆவார். உலக அதிசயங்களில் ஒன்றெனப் பேசப்படுகின்ற "தஞ்சை, சரசுவதி மகால்" அவரது புகழைக் கூறுநிற்கின்றது.

இச்சரசுவதி மகாலில், மராத்திய மன்னர்களுடைய ஆவணங்கள் ஆயிரத்துக்கு மேற்பட்ட துணிமூட்டைகளில் உள்ளன. மூட்டைகளில் காகிதக் கட்டுக்களேயாயினும், அவைகளில் எழுதப்பட்டுள்ள எழுத்துக்கள் (மராத்தி எழுத்துக்களின் கூட்டெழுத்துக்களாலான) மோடி எழுத்துக்களாகும். மராத்திய மன்னர்களின் அரசியல் அலுவல்களில், இந்த மோடி எழுத்துக்களே உபயோகிக்கப்பட்டு வந்திருந்தபோதிலும், 'மக்கள் தங்கள் தங்கள் தாய்மொழிகளான தமிழ், தெலுங்கு, உருது, ஆங்கிலம் முதலான மொழிகளாலும் அரசாங்கத்தோடு தொடர்பு கொண்டிருந்திருக்கின்றனர்' என்பது இங்குள்ள தமிழ் மூட்டைகளால் தெரிகின்றது.

பெரியதொரு மாளிகையினுள் பலகணி வழியாகப் பார்த்தால் எவ்வளவு தெரியுமோ அவ்வளவு சொல்வது போல, மோடி மாளிகையில், தமிழ்ப் பலகணி வழியாக நோக்கிய சில முக்கிய செய்திகளை ஈண்டு கூறுவான் வேண்டி இதற்குத் "தஞ்சை அரச ஆவணங்கள்" (The Tanjore Raj Records) என்றிருந்த போதிலும் "**மோடிப் பலகணி**" என்ற பெயர் கொடுக்கப்பட்டிருக்கிறது.

தஞ்சை அரண்மனையில் பல ஆயிரக்கணக்கான மூட்டைகள் இருந்தன. அவைகளைப் பூனாவிலிருந்து வந்த மேஜர், **என். பி. கதிரே** (Major N. B. GADRE) அவர்கள் கண்டார்கள் அவர்களது பெரு முயற்சியினால், 1952-ம் ஆண்டு அரசாங்க உதவிகொண்டு, அவைகளுக்குப் பட்டியல்கள் தயாரிக்கப்

பட்டன. தானும் எவ்வித ஊதியமுமின்றி இவைகளுக்குத் தன் ஒத்துழைப்பை நல்கினதோடல்லாமல், இன்றும் தனது ஆர்வங்கலந்த மேற்பார்வையினை நல்கி வருகிறார்கள். பட்டியல்களில் "A", "B" என்ற பிரிவுகளின் பாதுகாக்கப்படுவதற்கான பல மூட்டைகள் "சென்னை ஆவணக் களரி" (Madras Record Office) முதலான இடங்களில் இருக்கின்றன. தஞ்சை சரசுவதி மகாலில் உள்ள 'C' பிரிவு மூட்டைகள் அழிக்கப்படுவதற்கென்றே ஒதுக்கப்பட்டன. அவைகளில் தனி மோடி மூட்டைகளைத் திருவாளர் T. K. நாகராஜராவ் அவர்கள், திருவாளர் T. J. இராமராவ் அவர்கள் ஆகிய இரு மோடிப் புலவர்களும் ஆய்ந்து வருகிறார்கள். ஏனைய மூட்டைகளையும் ஆய்வு செய்ய வாய்க்குமாயின் தமிழகத்தின் வரலாற்றுக்குறிப்புகள் கிடைக்கக்கூடும்.

அழிக்கப்படவேண்டிய மூட்டைகளில், பட்டியலில் சேராத தமிழ் மூட்டைகளை ஆய்வு செய்து கண்ட செய்திகள் தொடர்ந்து வெளிவர இருக்கின்றன.

முதலில் நாணயங்கள் பற்றிக் காண்போம். பண்டுதொட்டு இன்றுவரை எண்ணிறந்த நாணயங்கள் வழக்கில் இருந்துவந்துள்ளன. அவைகள் பசும்பொன்னாலும், வெண் பொன்னாலும், செம்பொன்னாலும், கரும்பொன்னாலும், ஈயத்தாலும் ஆனவை. தஞ்சையை ஆண்ட மராத்திய மன்னர்கள் காலத்திய ஆவணங்களினின்றும் நாணயங்களைப்பற்றிக் காணக்கிடைக்கின்ற செய்திகளைக் காண்போம். முதன் முதலாக (முன்பு கூறப்பட்ட மோடித்தமிழ் மூட்டைகளின் ஒன்றில் இருந்த) ஒரு மோடிக் கடிதத்தின் மொழி பெயர்ப்பு கீழே கொடுக்கப்பட்டிருக்கிறது.

ஆவணம் எண். 1.

இந்தப் பத்திரத்தினால் எல்லா மக்களுக்கும் தெரிவிப்பது என்னவென்றால் முக்தம்பாபுரம் சத்திரத்தின் தர்மத்திற்காக மகா-ா-ஈ-ஸ்ரீ தஞ்சாவூர் சரபோஜி மகாராஜா சத்ரபதி அவர்களிடமிருந்து தஞ்சாவூரில் பெருந்தனக்காரர்களாகிய நாம் ஆதியப்பமுதலி, இராமமுதலி ஆகிய இருவரும் கடன் வாங்கியதற்கு இரட்டிப்புத் தொகை, தஞ்சாவூர் (20000) இருபதாயிரம் சக்கரம், ஷை தஞ்சாவூரில் சரபோஜி மகாராஜா சத்திரபதி அவர்கள், அவர்களுடைய பாத்தியஸ்தர், வக்கீல், காரியஸ்தர், இவர்களால் நியமிக்கப்பட்டவர்களுக்கு நாமும் நம்முடைய பாத்தியஸ்தரும், வக்கீலும், காரியஸ்தரும், நம்மால் நியமிக்கப்பட்டவர்களும் தொகையைச் செலுத்தவேண்டி உண்மையான கடன் பத்திரம் ஏற்பட்டு பாத்தியம் இருக்கிறது. இதில் உள்ள சாட்சியும், கையொப்பமும், தஞ்சாவூரில் இங்கிலீஷ் 1808ம் ஆண்டு மே மாதம் 29ம் தேதியில் போட்டுக்கொடுக்கப்பட்டிருக்கிறது. ஷை தஞ்சாவூரில் சரபோஜி மகாராஜா சத்திரபதி அவர்களிடமிருந்து ஷை கடனுக்குரிய ஆதியப்பமுதலியும், இராம

முதலியும் கடன் வாங்கியது உண்மையான துகை 10000 (பத்தாயிரம்) சக்கரம். இதற்கு வட்டி ஆண்டு 1க்கு 100க்கு 12 வீதம் இன்றைய தேதிமுதல் 6 மாதத்துக்குள் செலுத்துவோம். கடன் பத்திரத்தில் சொல்லப்பட்டது என்ன வென்றால் இன்றைய தேதிக்குத் தஞ்சாவூர் போரே பணம் ஒன்றுக்கு சென்னைப் பட்டணம் வெள்ளி இரண்டு பணம் சரியாக இருக்குமாகையால் வருகிற கெடுவுக்குள் தொகையைச் செலுத்தும்போது ஷை தஞ்சாவூர் சரபோஜி மகாராஜா சத்திரபதியும் அவர்களின் பாத்தியஸ்தரும், வக்கீலும், காரியஸ்தரும், இவர்களால் நியமிக்கப்பட்டவர்களும் ஆகிய இவர்கள் தஞ்சாவூர் போரே பணம் தொகையே வேண்டுமென்றால், உண்மையான தொகை 10000 (பத்தாயிரம்) சக்கரம் அல்லது சென்னைப்பட்டனம் வெள்ளிப்பணம் வேண்டுமென்றால் 200000 (இரண்டு லக்ஷம்) பணம் அல்லது இதற்குச் சரியான மதிப்புள்ள புதிய அரபு நாணயங்கள் செலாவணியாகிப் பின்பு மேலே எழுதின இரண்டு நாணயங் களும் கிடைக்காவிட்டால் அப்போது செலாவணியாயிருக்கிற நாணயம் வேண்டு மென்று விரும்பினால், அதே நாணயமும் அதனுடைய வட்டியையும் சேர்த்து நாம் ஆதியப்பமுதலியும், இராமமுதலியும், நம்முடைய பாத்தியஸ்தரும், வக்கீலும், காரியஸ்தரும் நம்மால் நியமிக்கப்பட்டவர்களும், உண்மையாய்ச்செலுத்துவோம். அல்லது செலுத்தும்படியாய்ச் செய்வோம். அதன்படி செலுத்தின பின்பு இந்தப் பத்திரத்திற்கு மதிப்பற்றுப்போய் உபயோகமின்மை ஏற்படும். இல்லா விடில் இதற்குப் பலமும் யோக்கியதையும் இருக்கும். அரசாங்க ஊழியன் பாபுஜீ குண்டோ கையெழுத்து.

1808ம் ஆண்டு ரபிலாக்கர் மாதம் 3ம் தேதி, விபவ ஆண்டு வைகாசி மாதம் 18ம் தேதி.

எண்ணில் 10000 தஞ்சாவூர் போரே சக்கரம்.

இங்கு கூறப்பட்டிருக்கின்ற நாணயங்கள்: தஞ்சாவூர் போரே சக்கரம், சென்னைப்பட்டினம் வெள்ளிப்பணம், அரபு நாணயம், ஆகியவை. தஞ்சாவூர் போரே பணம் என்பது, தஞ்சாவூர் போரே சக்கரத்தின் பத்தில் ஒரு பகுதி என்று தெரிகின்றது. போரே சக்கரம் ஒன்றுக்கு போரே பணம் பத்து என்றால் தான் பத்தாயிரம் போரே சக்கரத்திற்கு இரண்டு லக்ஷம் சென்னைப்பட்டினம் வெள்ளிப்பணமாகும். திருச்சிராப்பள்ளி முதலான மாவட்டங்களில் ஒரு பணம் என்பது இரண்டணுவாக இருந்தபோதிலும், தஞ்சாவூரில் ஒரு பணம் என்பது இரண்டரையணுவாக இருந்து வந்திருக்கிறது.

(சென்னைப்பட்டணம்) வெள்ளிப்பணம் 2 = 1 (தஞ்சாவூர்) போரே பணம்.

(தஞ்சாவூர்) போரே பணம் 10 = 1 (தஞ்சாவூர்) போரே சக்கரம்.

ஃ 1 (தஞ்சாவூர்) போரே சக்கரம் = 20 (சென்னைப்பட்டணம்)
வெள்ளிப்பணம்.

ஃ 10000 (தஞ்சாவூர்) போரே சக்கரம் = 200000 (சென்னைப்பட்டணம்)
வெள்ளிப்பணம்.

1 போரே பணம் = ரூ. 0—2—6 எனில்

1 போரே சக்கரம் = ரூ. 1—9—0 (போலும்.)

முக்தம்பாபுரம் சத்திரத்தில் தருமம் செய்வதற்காக ஆதியப்பமுதலியும், இராமமுதலியும் தஞ்சாவூர் மன்னர் (இரண்டாம்) சரபோசியிடம் கடன் பெறுகின்றனர். இவர் காலத்தே கடன் வாங்கியாவது தருமம் செய்கின்ற பண்புகள் இருந்திருக்கின்றன. பத்திரத்தில் கூறப்பட்டிருக்கின்ற உறுதிமொழி சிறப்புடையதே.

'முதலி' என்ற பட்டம் நாயக்கர்கள் காலத்தே அரண்மனையில் அலுவல் பார்ப்பவர்களுக்கு அரசரால் அளிக்கப்பட்டதெனவும், பிறகு ஆங்கிலேயர்கள் உரிமைபெற்றதும் அரசாங்கத்திடமிருந்து விலைக்கு வாங்கப்பட்டதெனவும், கரந்தைப்புலவர் கல்லூரி, தமிழ் விரிவுரையாளர், திருவாளர் புலவர் சி. கோவிந்தராசனார் அவர்கள் கூறுவார்கள். முதலியார்கள் வெளிநாடுகளோடு (பெரும்பான்மை) வியாபாரம் செய்து வந்தமையின் அரபு நாணயங்களைக் குறிப்பிடுகின்றனர் போலும். மேலும், தஞ்சையை ஆண்ட (இரண்டாம்) சரபோசி மன்னரின் காலம் கி. பி 1798-1832 ஆகும். 1808-ம் ஆண்டு ரபிலாக்கர் மாதம் என்று குறிப்பிட்டிருப்பதால் அரபு மாதங்களும் அரபு நாணயங்களும் இவர் காலத்தில் தஞ்சையில் வழக்கில் இருந்தன எனலாம்.

தஞ்சையைச் சிறப்பாக ஆண்டவர் அமரசிங்கு மன்னர். இவர் காலத்தில் தங்க நாணயம் அடித்ததாக ஒரு ஆவணம் காணப்படுகின்றது. அவ்வாவணம் பின் வருமாறு:—

ஆவணம் எண். 2.

அமரசிங்கு ராஜா

அர்ப்பாதிசைன மய்யா அல்லப், சபர்மாதம் 24.

பரவாநகி.

மாயூரம் சுபையைச்சேர்ந்த திருமருகல் கிராமத்திலருக்கிற தங்கசாலை காசி அடிக்கப்பட்ட காசி 1000க்கு பணம் மூன்று வீதமும், பலாம் 1க்கு காசி 24 வீதமும் கொடுக்கிறதாயும், அதற்காக வர்த்தகாளிடமிருந்து செரக்குகள் அழைப்பிவித்துக்கொண்டு ஆடி-மீ 7உ முதல் நடவடிக்கை நடத்தும்படி-1

மேலே கூறப்பட்ட ஆவணத்தில் அர்ப்பா என்பது 4, திசைன் என்பது 90, மய்யா என்பது 100, அக்லப் என்பது 1000 (இவை பர்ஷியப் பெயர்கள்). ஆகவே, (அரபு) ஆண்டு 1194 ஆகும். உருது எழுதுவதும் படிப்பதும் வலமிருந்து இடமாகும். தமிழ் முதலான மொழிகளைப்போல் இடமிருந்து வலமாக எழுதுவதும், படிப்பதும் இல்லை. ஆகவே 4, 90, 100, 1000 என்பதனை ஆயிரத்து நூற்றுத் தொண்ணூற்று நான்கு (1194) என்று கொள்ளல் வேண்டும். இத்துடன் 600 ஆண்டுகளைக் கூட்ட ஆங்கில ஆண்டு கிடைக்கும். அப்படிக் கூட்ட ஆங்கில ஆண்டு கி. பி. 1794 ஆகும். பரவாநகி என்பது உத்தரவு.

இனி இவ்வாவணத்தைக் காணுங்கால் அமரசிங்கு மன்னர் 1794ம் ஆண்டு (சபர்-மீ 24ம் தேதி) பிறப்பித்த உத்தரவு என்பது பெறப்படுகின்றது. இவ்வுத்தரவு, மாயூரம் சபையைச் சேர்ந்த திருமருகல் கிராமத்திலிருக்கிற தங்கசாலையில் தங்கக்காசு அடிப்பதற்காகும். 'பலம் 1க்கு 24 காசுகள் வீதம் அடிக்க வேண்டும். அப்படி அடிக்கப்பட்ட காசுகள் 1000க்கு 3 பணம் கூலியாக இருத்தல் வேண்டும். இதற்கு வர்த்தகாளிடமிருந்து இவ்வாறான சரக்குகளைக் கொள்முதல் செய்யவேண்டும்' என்று உத்தரவிட்டிருக்கவேண்டும்.

முன்காலத்தில் பிரெஞ்சுக்காசுகள் (ஒரு பவுனுக்கு ஐந்து அல்லது ஆறாகவும்) வழக்கில் இருந்துவந்தன. ஆனால் இக்காசுகள் தோலா 1க்கு 8 வீதம் அடிக்கப்பட்டிருக்கின்றன. 'தங்கக் காசுகள்' என்று குறிப்பிடவில்லையாயினும் திருமருகல் 'தங்கசாலை' என்று குறிப்பிட்டிருப்பதால் இங்கு அடித்தது தங்கக் காசுகளாகவே இருத்தல் வேண்டும். செய்திகள் மிக மெல்லிய தாளில் எழுதப் பட்டிருக்கின்றன. கடிதம் சிதைந்து இருக்கின்றது.

தங்க நாணயங்கள் தற்போதைய ரூபாய் நாணயங்களைப்போல 'பொன் நாணயங்கள்' என்ற பெயரோடு வழங்கிவந்திருப்பதை ஒரு ஆவணம் சொல்லுகின்றது. அக்கடிதம் :—

ஆவணம் எண். 3.

மொத்தமாயீ ஜன்னறல் உத்தரவின் விபறம்.

1777-ஸு ஜம்மாதி லவ்வல்-மீ 14உ.

பட்டுக்கோட்டை.

கோட்டை வகைரு 6 கோட்டைக்கி கில்லேதார்களும் சேர்ந்ததற்கு உத்தரவுகளின் விபரம்.

சாஹாக் கோட்டைசேர்ந்த — ஜிஹாணம் தொ

15

அண்டுவாளஸ

15 பந்தநல்லூர் சேறபஜி விசுவாசராவு

15 பட்டுக்கோட்டை பூவாஜி போஸலே தப்பி சஹாஜி போசலே ஷெ.

15 மகாதேவபட்டணம் சிவாஜி காடிகே ஷெ.

15 பெரம்பந்தீதர் எகோஜி ஜகத்தாப் ஷெ.

15 அறந்தாங்கி யாதவறுவ் தேவாறுவ் ஷெ.

90 பொன்னு குடுக்கும்படி

இக்கடிதம் மிகமிக மெல்லிய தாளில் உள்ளதால் முற்றும் சிதைந்துள்ளது. தொடர்ந்துள்ள பகுதி தெளிவிலது. ஆங்காங்குள்ள சொற்களைக்கொண்டு சிந்திக்குங்கால் "கி. பி. 1777, அதைச் சார்ந்த காலங்களில் அரண்மனை ஊழியர்கள் பொன்னுகவே சம்பளம் பெற்றனர்" என்பது தெரியவருகின்றது. இந்த ஒரு கடிதத்தில் கோட்டை ஊழியர்களை 8 பகுதிகளாகப் பிரிக்கப்பட்டிருக்கின்றன. இந்த 8 பகுதிகளிலுமுள்ள ஆட்கள் (சுமார்) 50 பேர். இவர்கட்கு சம்பளம் 1 முதல் 50 பொன் வரை கொடுக்கப்பட்டிருக்கின்றது. இறுதியில்

ஜமாஜீலாக்கற்-மீ 8உ முதல் திருக்காட்டுப்பள்ளி கோட்டைக்கு விளக்கு வைக்க நாள் 1க்கு சேர் 2 வீதம் ... ...

என்ற தொடர் இருக்கின்றது. பிற்பகுதி தெளிவில்லை.

"பொன் நாணயங்கள் செலாவணியிலிருந்தன" என்பதை மெய்ப்பிக்க அடுத்து ஒரு ஆவணமும் சான்று கூறுகின்றது.

ஆவணம் எண் 4

௲அ௱௨௰சௌ௵ யேப்பிறில்-மீ ௨௰௨ மேஸ்த்தர் சான் சத்திலியர் துரையவர்களுக்கு சக்காசாயேபு யெழுதிக்கொடுத்த கடன் உடன்பிடிக்கை சீட்டாவது, நான் தங்களிடத்தில் கடன் சீட்டெழுதிக்கொடுத்து வாங்கின ௫௱ம் அதுக்குள்ள வட்டியும் எனக்கு அரண்மனையில் வரவேண்டிய சம்பள நிலுவை வந்தவுடனே யாதொரு தடங்கல் சொல்லாமல் தங்கள் கடனுக்குள்ள வட்டியையும் மேலெழுதிய முதல் அஞ்ஞூறு பொன்னும் ரொக்கத்தில் செலுத்திவிப்பேனுகவும்.

இந்தப்படி சம்மதிச்சு கடனுடன்படிக்கைச் சீட்டெழுதிக்கொடுத்தேன்.

A true copy

(Signed) in **Parsian**
John Chatiliar.

1824ம் ஆண்டு, ஏப்ரல் மாதம், 24ம் தேதி எழுதப்பட்ட இவ்வாவணத்தில் புள்ளிவைத்த எழுத்துக்கள் காணப்படவில்லை. புள்ளியிடப்படாத, ஏட்டுச் சுவடி எழுத்துக்களைப் போன்று எழுத்துக்கள் காணப்படுகின்றன. ஏட்டுச் சுவடிகளின் ஏடுகளில் எழுத்தாணியால் எழுதும்போது ஒற்றெழுத்துக்களுக்குப் புள்ளியிடுவதில்லை. காரணம், ஏடு பொத்தல் விழுந்து, அதன் பின்புறம் எழுதும்போது அப்பொத்தலில் எழுத்தாணி பதிந்து கிழிந்துவிடும். ஆகவே, 'பக்கம்' என்று எழுதவேண்டுமானால் 'பககம' என்றுதான் எழுதுவார்கள். நாம் படிக்கும் போதுதான் 'பக்கம்' என்று படித்தல்வேண்டும். இப்பழக்கமே ஏடெழுத்தாணியின் பின்வந்த காகிதத்தில் பென்ஸில், பேனாவினால் எழுதும்போதும் வந்திருக்கிறது.

ஆங்கிலேயரின் அன்பினால் ஆண்டுவந்த சத்திரபதி (இரண்டாம்) சரபோசி மன்னரின் காலத்தில் எழுதப்பட்ட இந்தக்கடன் சீட்டுக்குரியவர் சக்கா சாயபு அவர்கள் ஆவர். இங்கு 'சாயபு' எனில் மகம்மதியரல்லர். மராத்திய மன்னர்கள் காலத்தில், மராத்திய மன்னர்களுக்கும், அவர்களது அரசாங்கத்தில் உயர் அலுவல் பார்க்கும் அறிஞர்கட்கும் உரியபட்டப் பெயர் "சாகேப்" என்பது. அதுவே 'சாயபு' ஆயிற்று போலும். தற்போது இருக்கின்ற தஞ்சாவூர் அரண்மனை மூத்த இளவரசர் அவர்கள் "சத்ரபதி திரு: இராசாராம் இராசா சாகேப்" என்றும், இளைய இளவரசர் அவர்கள் "சத்ரபதி திரு: பிரதாப சிம்ம இராசா சாகேப்" என்றும் பேசப்படுகிறார்கள். இந்தப் பத்திரத்தில் பேசப் படுகின்ற சக்கா சாயபு 'அரண்மனையில் வரவேண்டிய சம்பள நிலுவை வந்தவுடன்' என்று குறிப்பிடுவதால் 'சாகேப்' பட்டம் பெற்ற ஒரு உயர்ந்த அலுவலாளராக இருத்தல் வேண்டும். மேலும் இவ்வாவணத்தில் பொன் நாணயம் பேசப்படுகிறது. அக்காலத்தில் 500 பொன் என்பது மிக மிகப் பெரிய தொகைபோலும். இதனை அடுத்த ஆவணத்தால் அறியலாம்.

ஆவணம் எண். 5.

ஸ்ரீ ராமசெயம்

ஸ்ரீ மகாருசா ஜாயேப்பு அவர்கள் திவானத்துக்கு

ஜாசுதமால் ஙிஷ்பத்திபிறத்தி அசாமி சாமினாதன் ஷெ யான் பாட்டியாகிய சுப்பம்மாள் நாங்களிறுவரும் யெழுதிக்குடுத்த ருசினாமா யென்னவென்றால்

யென்னுடைய சம்பளத்தில் மீ 1க்கு பணம் ரூ வீதம் யென் பாட்டியாகிய ஷெ சுப்பம்மாளுக்கு சீவனாஅமிசம் குடுத்துவந்ததை நாளது மீ சம்பளம் குடுக்கு மூன்னுக்கு யெனக்கு நிறுவாகமில்லாத்தினால் ஷெ யாளுக்கு கொறச்சு குடுக்க வேணுமெங்குற அபிபிராயத்தைபத்தி மாலாதிடத்தில் ஷெ யாளுக்கு குடுக்க

வேண்டியதில்லையெண்டு சொன்னத்தின்பேறில் மாலாற் தடங்கல் செயிதிறுந்தாள், ஸ்ரீ சுப்பம்மாள் யென்பேறில் சற்க்காறில் பிறுது சொல்லிகொண்டபடியாயி காற்பாற் பிறசங்கத்து உத்திறவுபடி நான் குடுத்துவந்த பணத்துக்குமேல் மூனு தக்காணி சேற்த்து ரூ ரு-(அரை)யாயி குடுத்து ருசிசெயிது கொள்ளும்படி உத்திறவு ஆன பிறகாறம் ஸ்ரீயாள் ஆபீசு உள்ளவரையில் யென் சம்பளத்தில் அரை ரூபாயி குடுத்துக்கொண்டுவறுகுறது. மேல்கண்டபடி யென் பேறனாகிய சாமினாதன் சம்பளத்தில் அறமணையாற் ரூ ரு (அரை) குடுத்து கொண்டுவறுகுறத்தை நான் வாங்கிக்கொண்டு வறுவெனாகவும்.

இந்தப்படி சம்மதிச்சு நாங்களிறுவறும் யெழுதிக்குடுத்த ருசினாமா.

அரிக்காற சாமினாதன்.

—— இந்த கீறல் ஸ்ரீ சுப்பம்மாள்.

சுபகிறுது-௵

மார்கழி-மீ ௰௨

யிதுக்கு சாஷ்சி ஞ. கிஷ்ணய்யன் அரிவேன்.

அசலுக்கு சரியானக்கல்.

யிது யெளுதினது அரிக்காற வெங்கிடாசலம்.

இவ்வாவணமும் முன் ஆவணத்தைப்போலவே காணப்படுகின்றது. ஒற்றெழுத்துக்கள் இல்லை. பிழைகள் அதிகமாகவும் இடைப்பகுதியில் தொடர்கள் சரியில்லாமலும் இருக்கின்றன. இருந்தபோதிலும் பாட்டிக்கும் பேரனுக்கும் ஏற்பட்ட வழக்கு பிழைப்புத்தொகை (ஜீவனாமிச) வழக்கு. சுவாமினாதன் என்பவர் தன்னுடைய பாட்டிக்குத் தன்னுடைய சம்பளத்திலிருந்து மூன்று பணம் அதாவது (பணம் 1க்கு பழைய $2\frac{1}{2}$ அணா வீதம்) $7\frac{1}{2}$ அணா கொடுத்து வந்திருக்கிறார். அந்தத்தொகை பாட்டிக்குப் பற்றாக்குறையாக இருந்திருக்கிறது. ஆனால் சுவாமினாதன் தன்னுடைய சிலவுக்குத் தான் பெறும் சம்பளம் பற்றாக் குறையினால் அத்தொகையைக் குறைத்துக் கொடுக்க எண்ணுவதோடு தன் பாட்டிக்குத் தான் கொடுக்கவேண்டிய அவசியமும் இல்லை என்று, தான் வேலை பார்க்கும் தாஸ்தான் மாலாரிடத்தில் கூறியிருக்கிறார். இதற்காகக் கெட்டிக்காரியான பாட்டி மாலாரிடத்தில் முறையிட்டு ஸ்ரீ சுவாமினாதனின் சம்பளத்தை நிறுத்திவைக்கச் செய்து, நீதிமன்றத்தில் வழக்குத்தொடுத்து, வெற்றி பெறுகிறாள். தீர்ப்புக்கு உரிய தொகை ($\frac{1}{2}$) அரை ரூபாய். முன்பு பெற்றுவந்தது ($\frac{1}{2}$) அரை அணா குறைவாக ($\frac{1}{2}$) அரை ரூபாய். இதற்கு இருவரும் சம்மதித்து ஆவணம் எழுதிக்கொடுத்திருக்கிறார்கள்.

மூன்று தக்காணி என்பது அரை அணா. ஒரு ரூபாய்க்குப் பதினாறு அணாவும், ஒரு அணாவுக்குப் பன்னிரண்டு பைசாவும் இருந்த காலத்தில், ஒரு துக்காணி என்பது இரண்டு பைசா. மூன்று துக்காணி என்பது ஆறு பைசா

ஆகும். ஆறு பைசா அரையணுவாகும். 7½ அணுவோடு ½ அணு சேர்த்து 8 அணுவாக அதாவது (½) அரை ரூபாயாகத் தீர்ப்புச் செய்திருக்கிறார்கள். துக்காணியேயன்றி 'துட்டு' என்று ஒரு சொல்லும் வழக்கில் இருந்தது. ஒரு துட்டு என்பது நான்கு பைசாவாகும். ஒரு அணுவுக்கு 3 துட்டுக்கள். ஒரு ரூபாய்க்கு 48 துட்டுக்கள். துட்டும், துக்காணியும் வழக்கற்றுப் போனதுபோல் அணுவும் வழக்கற்று வருகிறது. பண்டை மக்களுக்குத் துட்டுக்கணக்கு மிக எளிமையாக இருந்தது.

பொதுவாகக் கூறுமிடத்து ஒரு ஆள் ஒரு மாதம் வாழ்ந்திருக்க (½) அரை ரூபாய் போதுமானதாக அப்போது இருந்திருக்கிறது. ஆனால் தற்போது.........?

'தாஸ்தான் மகால்' என்பது அரண்மனையைச் சேர்ந்த 12 மகால்களுள் ஒன்று. இதனைத் 'தஞ்சை சரபேந்திர பூபால குறவஞ்சி நாடகம்' என்னும் நூலில் வைத்துப் பாடியிருக்கிறார், கொட்டையூர் சிவக்கொழுந்து தேசிகர். அது பின்வருமாறு.

முதனிலை

கூப்பிடாதையே பொறு பொறு
கூப்பிடாதையே ஐயோ.

இடைநிலை

காப்புறு தாஸ்தான் மகால் பெருந்தோட்டத்தில்
கவின் மயில் வருகுது குமரற்கு விடலாம் (கூப்பிடா)

இதன் தொடர்ச்சி ஷை நூலில் காணலாம். "உடன்பாட்டுக்கடிதம்" இங்கு "ராசிநாமாக்கடிதம்" என்று பொறிக்கப்பட்டிருக்கிறது. 'மனோராசியின் பேரில் எழுதிக்கொண்டது' என்று குறிக்கவந்தவர்கள் 'ராசிக்கடிதம்' என்று எழுதாது "ராசிநாமாக்கடிதம்" என்று எழுதியிருக்கிறார்கள். 'ராசிநாமா' என்பது 'ஒப்படைத்துவிட்டு நீங்குதல்' என்ற பொருள்படும். இது உடன் படிக்கைச் சீட்டாகும்.

சுபகிருது ஆண்டு, மார்கழித்திங்கள், மூன்றும் நாள், குறிக்கப்பட்டிருக்கிறது. நிகழ்கின்ற ஆண்டும் சுபகிருதுதான். ஆகவே 60 ஆண்டுகட்கு முன்போ அல்லது 120, ஆண்டுகட்கு முன்போ அல்லது 180 ஆண்டுகட்கு முன்போ இவ்வாவணம் பிறந்திருத்தல் வேண்டும். இவைகளில் நடுவணதாகக் குறிக்கப்படும் 120 ஆண்டுகட்கு முன் அதாவது கி. பி. 1842ம் ஆண்டு டிசம்பர் மாதம் (சுமார்) 18ம் தேதியாக இருத்தல் பொருந்தக் கூடும். மேலும் இது இன்னும் 60 ஆண்டுகட்கு முன்னதாக (அதாவது கி. பி. 1782) எனினும் வியப்பில்லை. காரணம் ஒரு மனிதன் (½) அரைரூபாயில் ஒருமாத காலத்தைக் கழித்திருப்பதேயாகும். இப்போது ஒரு வேளைக்குக்கூட அரை ரூபாய் காணாது. ஆகவே முன்கடிதத்தில் '500 பொன் என்பது மிக மிகப் பெருந்தொகையாக இருந்தது' என்பது தெரிகின்றது.

OUR EXCHANGES

1. The Divine Life, Sivanandanagar, Rishikesh, U. P.
2. Mysore Information Bulletin, Government of Mysore
3. Madras Information, Govt. of Madras, Madras.
4. The Journal of Oriental Research, Madras.
5. Bulletin of the Govt Oriental Manuscripts Library, Madras-5.
6. The Journal of University of Bombay.
7. American Newsfile of the U. S. Information Service.
8. The Journal of the Kerala University Oriental Mss. Library, Trivandrum.
9. Agra University Journal of Research, Agra.
10. Tirumalai Tirupati Devasthanams' Journal Tirupati.
11. The Adyar Library Bulletin, Adyar. Madras-20.
12. Sri Venkateswara University Oriental Journal, Tirupati.
13. Journal of the Oriental Institute, Baroda.
14. Annals of the B. O. R. Institute, Poona-4.
15. Sentamil (Tamil) Madurai Tamil Sangam, Madurai.
16. Gnanasambandam (Tamil) Dharmapuram,
17. Tamil Pozil (Tamil) Karanthai Tamil Sangam Karanthai, Tanjore.
18. Vaidya Chandrika (Tamil) Teppakulam, Tiruchy.
19. American Reporter — Tamil, Telugu and English Editions
20. Vijayavani (Telugu) Buckinghampet P. O., Vijayawada-2.
21. Traimasik, Bharat Ithihasa Samshodhak, Mandal, Poona.
22. Samshodhak, Rajwade, Samshodhak, Mandal, Dhulia.
23. Quarterly Journal of Mythic Society, Bangalore
24. Jain Siddanta Bhaskar & Antiquary, Arrah, (Bihar).
25. Udyana Patrika, Tiruvaiyaru, Tanjore Dt.
26. UNESCO Bulletin for Libraries, 19, Avenue Klēbar, Paris - 16e - France.
27. Bulletin of Ramakrishna Mission Institute of Culture Calcutta.
28. Dharma Chakram, Sri Ramakrishna Tapovanam, Tiruparaiturai. Tiruchy Dt.
29. Sri Ramakrishna Vijayam, Sri Ramakrishna Matam, Madras-4.
30. News Bulletin, Embassy of the People's Republic of China, New Delhi.
31. News from Yugoslavia, Yugoslav Embassy, 12-Sundaranagar, New Delhi.
32. SOCIĒTIĒ ASATIQUE 3 Rue Mazarine, 3 PARIS (VIe)
33. Devasthana Patrika, Srirangam.
34. Astrological Magazine "Sri Rajeswari" Bangalore-3.
35. Kurukshetra, The Publication Division, Old Secretariat, Delhi-8.
36. Sivaji, Teppakulam P. O., Tiruchirapalli.
37. Sāraswati Suṣamā, Benares.
38. Kumaraguruparan, Srivaikuntam,
39. Sri Vaishnava Sudarsanam, 3, Puthur Agraharam, Tiruchirapalli.
40. Sri Sajjanatoshini Patrika, 3-A/80, W. E. A. Karol Bagh, New Delhi.
41. Annals of Oriental Research, University of Madras, Madras-5.
42. Indian Philosophy and Culture, Vaishnava Research Institute, V. T. University, Vrindaban U. P.
43. Soviet Land (English and Tamil Editions) Information Department of the U. S. S. R. Embassy in India, 25, Barakhamba Road, New Delhi.
44. Journal of the Ganganath Jha Research Institute, Allahabad.

45. China Today (English and Hindi Editions) Embassy of the People's Republic of China in India, New Delhi.
46. Indian Archives National Archives of India, Queensway, New Delhi.
47. Sarvodaya (English and Tamil Editions) 24, Srinivasapuram, Tanjore.
48. Bulletin of the Chunilal Gandhi Vidyabhavan. The Sarvajanik Education Society, Surat.
49. The Journal of Family Welfare, 272, Dadaboy Navroji Road, Bombay-1.
50. Indian Publisher and Book-Seller, c/o Popular Book Depot. Lamington Road, Bombay-7.
51. Book-Lover, 44, Cowasji Patel Street, Bombay-1.
52. The Short-hand Writer, A. I. I. S. 15-A/29, W. E. Area Karol Bagh, P. B. No. 702 New Delhi.
53. Sangeet, Musical Monthly Magazine, Sangeet Karyalaya Hathras, Madhya Pradesh.
54. Marathi Samshodhan Patrika— A Quarterly Journal of the Marathi Post-Graduate and Research Institute, Mumbai Marathi Granthasangrahalaya, Thakurdwar, Bombay-2.
55. Bharati Tamil Writer's Assosiation, Crescent Society Buildings, Madras-2.
56. Vēdavāṇi - Ajmath Gadh, Palace P. O., Benares-6.
57. Girama Nalam. The Director of Information and Publicity, Govt. of Madras.
58. Sri Nṛsimhapriya. Sri Ahobila Mutt, Tiruvallur.
59. UNIVERSITAS. BIRKENWALDSTR, 41, STUTTGART (Western Germany).
60. Self Realization Magazine, 3880, San Refeal Avenue, Los Angeles. 65, CALIFORNIA, U. S. A.
61. Sankara Kṛipā, Tennur, Tiruchy.
62. Institut Francias D' Indologie, Pondicherry.
63. Director, Kannada Research Institute, University Campus, Dharwar.
64. Puḍumai Kural, Tanjore.
65. Jyotish Vignan, 2239, Gurudwara Road, New Delhi.
66. Divyajyoti Divyajyoti Karyalaya, Simla-1 (Punjab).
67. Sangham, Proddatur, Cuddapah Dt (Andhra).
68. The German Democratic Republic (English and Hindi) 28-39, Koutilya Road, New Delhi
69. Kamakoti Pradipam, No 4 Francis Joseph Street, Madras-1.
70. Sivakasi Murusu, Sivakasi.
71. The Journal of the University of Poona, Poona University Library, Ganeshkind, Poona-7, India.
72. Śāradā Pitha Pradeepa, Dwaraka.
73. Parampara, Rajastani Sodh-Samsthan Risala Road, Jodhpur.
74. Harvard Educational Review, Harvard College Library, Cambridge 38; MASSACHUSETTS.
75. Korea Journal, (Monthly) Korean National Commission for UNESCO, P. O., Box, Central 64, Seoul, Korea.
76. Sutantiran, 194-A, Bandaranaike Mawatte, Colombo-12, Ceylon.
77. The Life Natural. Ganeshnagar, Pudukkottai.
78. Bharat Sevak, (Tamil) 345, West Main St. Thanjavur.

Two copies of each book have to be sent for review in the Journal. Articles published in this Journal can be reproduced with the permission of the Editor. All communications regarding the Journal may be addressed to:—

THE EDITOR,
The Journal of the
Tanjore Sarasvati Mahal Library,
TANJORE.
(Madras State)

Our Publications

Just Released!

SANSKRIT WORKS

1. ADITYAHṚDAYA STOTRAM &
ADITYASTOTRARATNAM
— Edited by Sri N. V. Venkatasubramanya Sastri — Re. 1-00

TAMIL WORKS

2. MĀDUGAL KUDIRAIGAL
LAKSHANAMUM VAIDYAMUM
— Edited by Sri A. Krishnaswami Rao Mahadik Sahib B. A.
(3rd Edition) — Rs. 2-00

3. SARABHENDRA VAIDYA MURAIGAL
(Janniroga Chikitsai)
— Edited by Dr. V. G. Chandran &
Dr. Nalini Chandran — Rs. 5-00

TELUGU WORKS

4. MANNARUDASAVILASAMU
— Edited by Sri V. Sundara Sarma — Rs. 5-00

For copies apply to:—

THE HONORARY SECRETARY,
T. M. S. S. M. Library, THANJAVUR.
(Madras State) S. India.

SARASWATHI MAHAL LIBRARY
RECEIVED
21 SEP 1962
TANJORE

PRINTED AT THE SRI VANI VILAS PRESS, SRIRANGAM; 17-8-62.